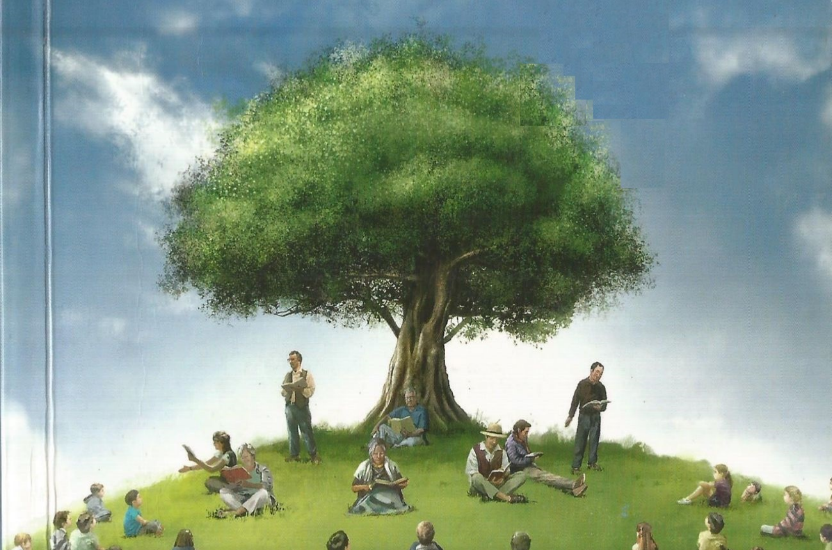
YAZARLARIMIZDAN ÖYKÜLER

SAİT FAİK ABASIYANIK | ADALET AĞAOĞLU | SUNAY AKIN | SABAHATTİN ALİ | NECATİ CUMALI
NURSEL DURUEL | FEYZA HEPÇİLİNGİRLER | RIFAT ILGAZ | CEMİL KAVUKÇU | ORHAN KEMAL
YAŞAR KEMAL | NEZİHE MERİÇ | AZİZ NESİN | MEHMET ZAMAN SAÇLIOĞLU | NECATİ TOSUNER

ÖNSÖZ: DOĞAN HIZLAN

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Seçki

Yazarlarımızdan Öyküler

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

TÜRK EDEBİYATI

YAZARLARIMIZDAN ÖYKÜLER

Sertifika No: 11213

EDİTÖR
ALİ ALKAN İNAL

DÜZELTİ
MÜGE KARALOM

GRAFİK UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASKI: MAYIS 2010
Genel Yayın Numarası: 1924

ISBN 978-9944-88-892-9

BASKI
BAŞAK MAT. TAN. HİZ. İTH. İHR. TİC. LTD. ŞTİ.
ANADOLU BULVARİ MEKA PLAZA NO: 5/15 GİMAT / ANKARA
(0312) 397 16 17
SERTİFİKA NO: 12689

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, NO: 144 KAT:4 BEYOĞLU 34430 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

Sevgili Çocuklarımız,

Pek çoğunuzun bildiği gibi, Ulu Önder Atatürk, ülkemizin ekonomik gelişimine katkı sağlaması amacıyla Cumhuriyet'in ilanından hemen sonra, 1924 yılında Türkiye İş Bankası'nı kurdu.

Kurucumuz Atatürk'ün çizdiği yolda ilerlerken, her dönem toplumsal gelişimimiz için çalışmayı görev bildik. Bugün adımızın bankacılık, finans, ekonomi ve sanayi alanlarında ilk sıralarda yer almasının temelinde yatan en önemli etkenin de bu olduğunu düşünüyoruz.

Sizlere daha güzel ve aydınlık yarınlar bırakmanın sorumluluğunu hiçbir zaman unutmadık.

Kurulduğumuz günden beri sizlere daha güzel bir dünya hazırlamak için çalışmaktan mutluluk duyuyoruz.

Çalışıp yorulduğunuz ama pek çok yeni bilgiyle donandığınız bir ders yılını daha geride bıraktınız. Şimdi dinlenmek hakkınız. Önünüzde uzun bir yaz tatili var.

Tatilinizin güzel anılarıyla birlikte gelecekteki büyük kütüphanenizde şimdiden yerini alsın diye sizin için yeni bir kitap hazırladık.

"Karneni Göster Kitabını Al" çalışmamızın 3. yılında bazılarını önceden bildiğiniz, bazıları ile ilk kez tanışacağınız değerli yazarlarımızın öykülerinden oluşan bu kitabı severek okuyacağınızı düşünüyor, istediğiniz gibi dinleneceğiniz ve eğleneceğiniz güzel bir tatil geçirmenizi diliyoruz.

Türkiye İş Bankası

İÇİNDEKİLER
(Yazarların soyadına göre)

Metinlerde yazarların özgün yazımları korunmuştur.

GÜZEL ÖYKÜLERLE BAŞ BAŞA

Doğan Hızlan

Kitap okumanın sayısız güzel yanları vardır. Bana kalırsa en güzeli, insanın kendisiyle baş başa kalmasıdır.

Kendisiyle demek doğru mu acaba? Hayır. Yazarla baş başa kalmasıdır. Çünkü okurken, o yazarın dünyasında dolaşır, yeni insanlar, yeni yerler tanırsınız.

Elinizdeki kitapta Türk edebiyatının ünü sınırlarımızı aşmış yazarlarının öyküleri yer alıyor. Sizinle birlikte dünya da onları okuyor. Ülkemizi, insanlarımızı tanıyor.

Kitaptaki her yazar size insanoğlunun bir başka yanını tanıtacak. Bazen okurken, yaşamın ta kendisi sözü ağzınızdan dökülecek, zaman zaman satırlara daldığınızda, ben bu anlatılanı biliyorum, arkadaşıma benziyor, ailemden birini andırıyor diyeceksiniz.

Zaman zaman da üzüleceksiniz, sevineceksiniz, şaşıracaksınız, ben bunu bilmiyordum diyeceksiniz. Edebiyat beğenisinin doruklarında dolaşırken, yeni bilgiler de edineceksiniz.

Hepimiz dünyayı, insanlığı edebiyatçıların, öykü yazarlarının, romancıların, şairlerin yazdıklarından tanırız.

Odamızda koltuğumuza gömülüp ya da masamızın başında kitabımızı okurken, yaşadığımız ülkenin sınırlarını aşarak dünyayı dolaşırız. Öyküler aracılığıyla bilmediğimiz yöreleri, kentleri gezeriz.

Yorucu bir ders yılından sonra, inanın iyi bir tatil geçirmenizde bu öykülerin etkisi olacaktır. Çünkü edebiyat

gerçekle hayal dünyası arasında gidip gelen, bu gelgitlerle insan gerçeğini keşfeden bir yaratıcılık serüvenidir.

Öykülerin yazarlarının kısa yaşamını da bu seçkide bulacaksınız. Belki siz bu satırlardan etkilenip, onların yolunda yürümek isteyebilirsiniz. Onları örnek alabilirsiniz.

Her zaman belirtirim. Okuduğunuz öykülerden birini beğenir, yazarın diğer kitaplarına da yelken açarsanız kitap okuma alışkanlığınız ve öyküden, romandan aldığınız zevk daha da artar.

Okuma alışkanlığı, insanın kendini, çevresini keşfetmesini sağlar.

Bir başka yana da değinelim. Okuduğunuz bu öyküler, belki de sizde yazma duygusu uyandıracaktır. En azından geçirdiğiniz tatil, okuduğunuz kitaplar hakkındaki notları bir deftere geçirme gereksinimi duyacaksınız. Yazarlığın başlangıç noktası bu tutkudur. Yazmak istediğinizde bir yeteneğin tohumu da yeşeriyor demektir.

Bugün dünyamız çeşitli eğlenme ve öğrenme araçlarını barındırıyor.

Bilgisayardan üç boyutlu filmlere kadar teknoloji baş döndürücü bir hızla gelişiyor. Bir tuşa basarak dünyayı ekranımıza getiriyoruz.

Ne var ki, bütün bunlar okumanın yerini tutmuyor; aksine onu destekliyor. Bilim adamları da sanat adamları da kitap okuyarak mesleklerinde başarıya ulaştılar, doruğa kitaplarla çıktılar.

Edebiyat bir tanıtma rehberidir. İnsanları ve yaşamı tanıtır, bizi uygarlaştırır, sevecen kılar. Tahammülümüzü artırır. Hoşgörü dediğimiz duyguyu kitaplarla kazanabiliriz. Çünkü edebiyat, bize arkadaşımızın, çevremizdeki birçok kişinin farklı düşündüğünü, onları anlamamız gerektiğini öğretir.

Yaz tatili başladığında bu öyküleri okuduktan sonra, okumadan önceki düşünceleriniz ile okuduktan sonraki duygu ve düşünceleriniz arasındaki farkı hemen sezeceksiniz.

Daha bilgili, daha donanımlı bir kişilik kazanacaksınız.

Seçilen yazarların hepsi, edebiyatın ayrı bir odasında sizi ağırlayacak.

Yazarların coğrafyası da mekânları da farklıdır. Öyküleri bazen bir köyde geçer, bazen bir kasabada, bazen bir kentte. Ama hepsinin de çizdiği tipler, kahramanlar ayrı zenginlikte özellikler taşır, onlar da bunları yansıtır.

Sait Faik Abasıyanık, size sevecenliğin kapanmaz kapılarını açıyor. Doğayı, bu doğa içinde insanı sevdiriyor.

Adalet Ağaoğlu, şimdi örneği azalmış at arabalarına, kamyon kasalarına yapılan resimlerden söz ediyor. Ne güzeldir bilir misiniz? Kuru tahta, demir yerine, üzerine güzel manzaralar çizilen bir yüzey görmek. Güzel bir ırmak, bir kulübe ve bir kuğu.

Sunay Akın, size efsane, masal ile gerçeğin buluştuğu bir öykü yazmış. Zürafaya acıyacaksınız, sıcacık doğadan, ormanlardan alınıp getirilmiş bu hayvancık karın altında donarak ölüyor. Belki çoğumuz çevremizden koptuğumuzda böyle oluyoruz.

Elbet öykülerden kendinizce mesajlar da çıkarabilirsiniz.

Sabahattin Ali, öykü aracılığıyla size neler söylüyor? Birlik olmayı, birlikte hakkınızı korumayı. Orman sevgisi ekseninde dayanışmanın gücünü. Sonunda orman gidiyor ama köylünün dostluğu da pekişmiş oluyor.

Bu öykülerde köylerde geçen epey konu var. Televizyonların her şeyi ekrana getirdiği çağda, köy görüntülerine acı haberlerde rastlıyorsunuz.

Köyü belki başka özellikleriyle tanıyorsunuz. Ama içindeki insanları, insan ilişkilerini, yaşananları ancak bu öykülerden öğrenebilirsiniz. Üstelik bunları büyük ustalar anlatıyor.

Necati Cumalı'nın öyküsü bugün bize gerçeküstü, gerçek dışı gibi gelebilir. Ama birtakım icatları görmemiş birçok kişinin tavrı budur. İnsanoğlu bildiği, öğrendiği kadar

dünyayı düşünebiliyor, algılıyor. Üstelik küçük bir yerde kendi koşullarının ağı içinde başka dünyanın varlığına, yeniliklere inanmıyor. Hem gerçekçi hem de bizde gülümseme yaratan bir öykü.

Nursel Duruel, bizi masalsı bir dünyaya götürüyor. Gerçek kişilerin ilişkilerini, itiraf edemedikleri durumları bize yoğun bir öykü diliyle hissettiriyor.

Fısıltılarla anlatılan bir ölüm ekseninde hüzünlü bir havanın yaratıldığı, etkileyici, düşündürücü, çağrışımlara götüren bir öykü.

Feyza Hepçilingirler, masal tadında bir öykü ile hem cumhuriyeti, hem Atatürk'ü, hem de bugünü yazıya getirmiş. Kuru bilgiyle değil, bizim kazandıklarımızı, Atatürk'ün getirdiklerini söylüyor.

Rıfat Ilgaz'ın anlattıkları sanırım birçok kişinin başına gelmiştir.

Bayramlarda gelen fazla şeker kutuları başkalarına götürülür, onlar açılmadığı için içindeki yazılar, götürülene sürprizler yaşatır. Bir mahallede bir şeker kutusu ekseninde yarattığı tipler sizi güldürecek, mizah edebiyatının gücünü düşündürecek.

Cemil Kavukçu, çocukların gözünden ana-babaların dünyasını, günlük yaşamlarını duyarlı bir dille bize yazmış.

Orhan Kemal, küçük bir tamirci çırağının nasıl dünyaları hayal ettiğini bize bütün ustalığıyla aktarıyor.

Robinson Crusoe'yu kim bilmez? Küçücük bir tamirhanede büyük hayallerle yaşıyor. İnsanoğlu hayal etmese, geleceğe dair umutları ve düşünceleri olmasa nasıl yaşar? Orhan Kemal usta bu öyküde bunun yanıtını veriyor bize.

Yaşar Kemal'den okuyacağınız öykü, köy yaşamının zorluğunu ustaca bize aktarıyor. Bir keçinin taşıdığı hayati önemi vurgulayarak, insanların hallerini bütün yönleriyle öyküye getiriyor. Köy kavramı, köylü üzerine epey bilgi edineceğiniz bir öykü.

Nezihe Meriç, evine dönen birinin şaşkınlığını, o kendine özgü tempolu Türkçesiyle yaratmış. Hepimizin başına gelen, yabancı bir yerdeki tedirginliğimizi nasıl da güzel anlatmış.

Aziz Nesin'in öyküsü hepimizin başından geçen ortak bir serüven.

Okul Aile Birliği toplantısından bize öylesine renkli kişilikler sunuyor ki, hepimiz onları tanıyoruz. Üstelik hepimiz çocukluğumuzda bunları yaşadık, siz de yaşadınız ya da yaşayacaksınız.

İşte edebiyatın gücü budur.

Mehmet Zaman Saçlıoğlu, modern bir yazarın gözüyle köy yaşamına değişik bir yaklaşım getirmiş.

Necati Tosuner, bir çocuğun üzüntüsünü, hüznünü, etkileyici biçimde yazmış.

Bütün öyküleri okuduktan sonra edebiyatın gücünü anımsadım.

O kadarla kalmadı düşüncem. Birden çevreme bakışım değişti. İnsana ait birçok özelliği yeniden gözden geçirdim. Onlarla ancak insanın insan olacağını bir kez daha düşündüm.

Sizi usta öykücülerle baş başa bırakıyorum.

SAİT FAİK ABASIYANIK

Sait Faik Abasıyanık (1906-1954), edebiyatımızda geleneksel öykü kalıplarını yıkan ve yeni bir öykü anlayışı getiren en önemli öykü yazarlarındandır. Şiirsel anlatımı ve gerçeği farklı durumlarıyla görünür hale getiren tutumuyla çağdaşlarını da, sonraki kuşakları da etkiledi.

Yüksek öğrenime İÜ Edebiyat Fakültesi'nde başladı, iki yıl sonra iktisat eğitimi için İsviçre'ye gitti, Lozan'da kısa bir süre kaldı, Fransa'nın Grenoble kentine geçti. Üç yıl yaşadığı bu kent sanatı ve kişiliği üzerinde derin izler bıraktı. Fransa'dan döndükten sonra bir süre Türkçe öğretmenliği yaptı. Babasının isteğiyle ticarete atıldı ama başarılı olamadı. 1934 yılından itibaren tümüyle öyküye yönelen yazar, denizi, balıkçıları, çocukları, emekçileri, işsizleri, yoksulları yalın ve şiirsel bir dille anlattı.

Çağdaş edebiyata katkılarından dolayı 1953 yılında Uluslararası Mark Twain Derneği tarafından onur üyeliğine seçildi.

Medar-ı Maişet Motoru (1944) ve *Kayıp Aranıyor* (1953) adlı iki romanı vardır. Başlıca öykü kitapları *Semaver* (1936), *Sarnıç* (1939), *Şahmerdan* (1940), *Lüzumsuz Adam* (1948), *Mahalle Kahvesi* (1950), *Havada Bulut* (1951), *Kumpanya* (1951), *Havuz Başı*, *Son Kuşlar* (1952), *Alemdağ'da Var Bir Yılan*, *Az Şekerli* (1954), *Tüneldeki Çocuk* (1955) ve *Mahkeme Kapısı*'dır (1956).

*KARANFİLLER VE DOMATES SUYU**

Küçük bir çam ormanı. Vakit sabah. Arı, sinek, kuş sesi. Bir siyah gözlükten görülen yerde ve ağaçlarda güneş parçaları. Sonra uzak, göğün kendi renginden biraz daha koyu kıyılara giden hudutlu bir deniz... İşte böyle bir yerde köyün insanlarını düşünüyorum. Kitaplar, bir zaman bana, insanları sevmek lazım geldiğini, insanları sevince tabiatın, tabiatı sevince dünyanın sevileceğini oradan yaşama sevinci duyulacağını öğretmiştiler. Hayır, şimdi insanları kitapların öğrettiği şekilde sevmiyorum. Kitaplar dediğime bakıp da büyük ilmi kitaplar, yahut da dört meşhur kitaptan birisini okuyup iman ettiğim sanılmasın. Şiirler, romanlar, hikâyeler, masallar bana bu ilmi tahsil ettirmişlerdi. Beyinin vapurdan iner inmez çantasını kapan uşaktan iğrenmeyi, sabahleyin altı buçukta tabiatla kavga için sokağa fırlamayan adamın çalışmadığını kendi kendime öğrendim. Ama şu sabahleyin altı buçukta tabiatla kavga için sokağa fırlamayan adam, isterse akşama kadar insanları aldatmak için didinsin. Kaç para eder! Gözümde, milyonu olsa da, kalp para ile metelik etmez.

Şimdi artık kimi sevdiğimi, kime saygı duyduğumu biliyorum. Günlerden beri kafamı bir adam kaplıyor (işgal ediyor dememek için).

Köyde ona "Kör Mustafa" derlerdi. Bir gözü sola doğru biraz kaymıştı. Sağ tarafının beyazı ile gözkapağı ara-

---

* Bu hikâye herhangi bir dergide yayımlanmamış, yazar tarafından doğrudan kitaba alınmıştır. (Yay. N.)

sına ciğer kırmızısı bir et parçası oturmuştu. Böyle mi doğmuştur? Yoksa çocukken bir şey mi batmıştır?.. Bu arızalı göz, öteki gözden daha parlaktır, daha siyah, daha canlı, daha zekidir. Bana bir kamburu hatırlatıyor bu göz; tuhaf değil mi? Bir kambur insan çirkindir ama bütün kamburlar iyi yürekli, sevimli insanlardır. Arkadaş canlısıdırlar, şendirler. Ne severim kamburları!

İşte Kör Mustafa'nın bu gözü de bir kambur insanın ruh haletini içine sindirmiş, şıkır şıkır, pırıl pırıl, sevimli, çapkın, canlı bir gözdür. Öteki doğru dürüst göz, onun yanında mahcup, sönük, tatsız tuzsuz, pek de kibirlidir.

Kör Mustafa bahçelerde çalışır, gündeliğe gider, sarnıç sıvar, dam aktarır, kuyu kazar...

Bizim köyün lodos tarafı gayrimeskûndur. Orada fundalar, yabani meşe palamutları, kocayemişler, çalı süpürgeleri bir türlü ağaç haline gelemeden, ama ağacı taklit edercesine gelişir, birbirinin içine girmiş yaşarlar. Bütün bu fundalıklar Fino Kilisesi'nin malıdır. Kocaman, kirli sakallı, cin gibi bir papaz fundalıkları bizimdir diye arada bir dolaşır. İsteyen olursa ucuza kiraya verir. Ama kimse kiralamaz. Çünkü orman memuru buraları Orman Kanunu mucibince orman addeder. Aralarında üç beş ufacık çam ağacının boğulduğu yabani, cüce, oduna bile gelmez çalı çırpı orman memurunun, Orman Kanunu'nun sayesinde mesut yaşarlar.

Kör Mustafa nasıl becerdi bilmem... Denize diklemesine inen bu çalılığın bir kısmını ne pahasına ayıkladı, biliyor musunuz; tırnakları pahasına. O çalı çırpının sere serpe geliştiği, bu denizlere diklemesine inen toprak öyle taşlık, öyle taşlıktı ki... Sonra Mustafa gündüzleri başka yerde çalışmak mecburiyetinde idi.

Akşam olunca çalıların arasına sakladığı kazmasını alıyor, gün ağarıncaya kadar söküyor, koparıyor, kazıyordu.

Kazdıkça kaya, kazdıkça taş. Bütün bir yaz, bütün bir kış, orman memurunun tazyiki, çalı, palamut, defne, kocayemiş, diken, ot, kök ona karşı koydular. Bu korkunç mücadeleye üç evlek toprak için Mustafa'dan başka bizim köyde kimse girişemezdi.

Kaya bitip de yumuşak, esmer pembe bir funda toprağı bir karış meydana çıkınca bir meşe palamudunun korkunç yılan gibi kökü önüne çıkardı. Onu sökünce orman memurunu karşısında bulurdu. O gidince zehirli bir diken başparmağını şişirirdi. Kazma körlenir, kürek bulamaz, taş yar gibi yığılırdı. İnsan büyüklüğünde bir kaya yumuşak toprağın üstünde, altındaki bir insan büyüklüğünde cüssesini hiç belli etmeden yosunlu yüzüyle dikilir. Omuzları, tırnakları, ayakları, göğsü, sırtı, bütün kuvveti ile dayanır, onu yener, yıkardı. Kazma iş görmediği zaman yumruğu, yumruğu yetmediği zaman parmakları, parmakları kalın geldiği zaman tırnakları ile toprağı tırmalardı...

Bir sonbahar günü baktık ki küçük çam ağaçları filizi, körpe diken yapraklarıyla, üç beş kocayemiş çıngıl çıngıl yemişleriyle yer yer esmer, pembe, kül rengi toprağa saye salar. Biz görenler:

— Bakarsan bağ, bakmazsan dağ olur, dedik.

Bilmedik ki dişle, tırnakla, kanla, canla tabiat denilen canavarı yenmek lazım gelir. Bendeniz bu mücadeleye şahidim. Mustafa'nın kör gözü hiddetten ala bulandığı günleri hatırlıyorum. Hey arslan Mustafa, der; uzakta bir çam gölgesinden korkunç kavgayı seyrederdim. Bu kavga Romalı esirlerin arslanla dövüşmesinden şu itibarla farklı idi ki Romalı esir arslana bir çeyrek saat içinde yeniliyordu. Mustafa ejderhayı bir sene içinde, bazen ümitsizlikten, bazen ümitten yeniyordu.

Bir sabah her zamanki çamın altına vardım ki bir köylü kadın, üç yarı çıplak çocuk garip birtakım taşlar, tahta-

lar, saclarla bir şeyler yaparlar. Bu, her tarafından poyraz, lodos, gündoğusu, keşişleme, yıldız, karayel rüzgârı giren bir evdi. Mustafa arkasına yeşiller giymiş güçlü kuvvetli bir kadın takmış, üç evleğine çizgiler, ocaklar açıyordu.

— Arslan Mustafa, dedim. Su buldun mu, su?

— Deniz kıyısında eski bir kuyu vardı. Tuzlu bir parça ama, idare edeceğiz. Şuraya bir sarnıç kazabilsem...

Onu gördüm mü toparlanıyor; hayret, sevgi ve saygı ile bakıyorum. Koca yaylamızın üzerinde böyle milyonlarca insan bulunduğunu düşünüyorum. Yine dünya yuvarlağı üzerinde böyle milyonlarca insanın tırnakları, nasırları, çirkinlikleri, tek gözleri, tek kollarıyla bir ejderha ile kavga etmek için bekleştiklerini düşünüyorum.

Küçük hanımlar! Bugünlerde bir gün nişanlınız size koyu al renkli karanfiller gönderecektir. Dikkat edin, belki Mustafa'nınkilerdir. Küçük beyler! Domatesler göreceksiniz çarşıda. Elmalar, ferik elmaları gibi kokulu, şekerli, tatlıdır. Keserseniz içinde çekirdekleri altın gibi parlar. Belki de lokantada bir gün şişelere doldurulmuş bir domates suyu içersiniz ve tadını fevkalade bulursunuz. Yunan tanrılarının ölmemek için içtiği nektar lezzetini damağınızda hissederseniz emin olun ki Mustafa'nın domateslerinden bir tanesi içtiğiniz suya katılmıştır.

Mahalle Kahvesi,
Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık,
2009, İstanbul, s. 40

ADALET AĞAOĞLU

Adalet Ağaoğlu (1929), DTCF Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Ankara Radyosu'nda çeşitli görevlerde bulundu. Radyo Dairesi Başkanlığı yaptığı sırada TRT'den ayrıldı. Daha sonra yazarlık dışında başka bir işle uğraşmadı.

Çalkantılı dönemleri ve bireyler üzerindeki etkilerini ele alan Adalet Ağaoğlu, kullandığı anlatım teknikleriyle de dikkatleri çekti. İlk romanı *Ölmeye Yatmak* 1973'te yayımlandı. Bu eseri *"Fikrimin İnce Gülü"* (1976), *Bir Düğün Gecesi* (1979), *Yazsonu* (1980), *Üç Beş Kişi* (1984), *Hayır...* (1987), *Ruh Üşümesi* (1991), *Romantik Bir Viyana Yazı* (1993) izledi.

Adalet Ağaoğlu öykülerini *Yüksek Gerilim* (1974), *Sessizliğin İlk Sesi* (1978), *Hadi Gidelim* (1982), *Hayatı Savunma Biçimleri* (1997) adlı kitaplarında topladı. *Göç Temizliği* (anı-roman) 1985'te, *Gece Hayatım* (rüya-kâbus) 1991'de yayımlandı. 2007 yılında yayımlanan güncesine *Damla Damla Günler* adını verdi. Denemeleri *Geçerken* (1986), *Karşılaşmalar* (1993), *Başka Karşılaşmalar* (1996), *Öyle Kargaşada Böyle Karşılaşmalar* (2002) adıyla yayımlandı.

1964 yılından başlayarak yazdığı oyunlar daha sonra *Toplu Oyunlar* adıyla bir araya getirildi. Yazar, *"Fikrimin İnce Gülü"* adlı romanını 1996 yılında oyunlaştırdı.

Üç Oyun 1974'te TDK Tiyatro Ödülü'nü, *Yüksek Gerilim* 1975'te Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, *Bir Düğün Gecesi* 1979 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü, 1980 Orhan Kemal Roman Armağanı ve 1980 Madaralı Roman Ödülü'nü, *Çok Uzak-Fazla Yakın* 1992'de tiyatro dalında Türkiye İş Bankası Edebiyat Ödülü'nü kazandı. Yazara 1995'te Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat (Edebiyat) Büyük Ödülü verildi. *Romantik Bir Viyana Yazı* 1997'de Aydın Doğan Vakfı Roman Ödülü'nü kazandı.

KARANFİLSİZ

"İşim mi?.. Eh işte..."

Caddede, kalabalık arasında kulağıma çarpan söz, bu. Bukadarcık: İşim mi? Eh işte... Öyle, sapı kırık, taçyaprakları dökük bir ses.

Dönüp bakmadım. Kim olduğunu görmedim.

Küçük bir işmiş. Önemsiz bir iş!

Kasa yapımında çalışan kaportacı arkadaşı, sabah akşam karşısına geçip de, inatlı, sabırlı, ona bunu öğretmeye kalkana dek, önemsiz bir iş yapmakta olduğunu bilmezdi. Kendisi için önemliydi, güzeldi, iyiydi. En iyi bildiği işti.

Atlı araba, kamyon kasalarını süslüyordu. Yeşiller, sarılar, maviler, kırmızılar, akarsular, göller, dağlar ve karanfiller onun da içini süsler, günlerini güzelleştirirdi. Bu arabaları, kamyonları sürenleri de sevindiriyor olmalıydı. Yoksa, önünde neden sıraya girsinler, neden, gölün içinde bir kuğusu da mutlaka olsun, desinler?

Önüne getirilen her kasa tahtasını boyardı. Çiçekler, böcekler, dantela kıvrımlarla çektiği çerçeveye bir karanfil de kendinden katardı. Dedesinin işiydi. Sonra, babasının da işiydi. Dalları boyarken, göl kıyılarına sazları atarken, dedesi gecenin bir ortasında, ak donuyla çıkar gelir, denir ki hâlâ sağ, başının ucuna dikilirdi:

"Gölün şıpırtılarını unuttun. Suların salınışını unutma. Boyayı da iyi ov. Renkler sevinsin" derdi. "Baştan savma! Dolunayı suya düşürmeyi unutma!"

Gözleri çakmak çakmak ona bakardı. Hoşgörmez bakışlarına karşın, babası gibi, dedesinin de kendisiyle övündüğünü bilirdi. Dağbaşlarına döne döne çıkan yolları, maviliklerde süzülen bir tepkili uçağı ikisi de akıl etmemişti. O yolların dönemeçlerini ne de yumuşak alıyor kamyon!.. Kamyon kasası üstündeki, bu yolları döne döne çıkan kamyon da çok süslüydü. Çiçek demeti gibi... Tepkili uçağın ardındaki ak çizgiyi pamuksu bulutlar böler. Böylece, dereleri hevesle ovar parlatır, suları gümüşsü yansımalarla çıldırtırdı. Derken gözleri bulanır, sırtı ağrırdı. Şimdi, gözbebeklerine oturmuş bulanıklık aynı şey mi, bilinmez.

Babası, fırçayı eline verirken:

"Gönlünce yap. Başka şeye kulak asma" demişti.

Artık babası da yok. Kasa yapımında çalışan arkadaşı ise tepesinden hiç eksik olmuyor. Ne ki, "Çiçeğin göbeğini unuttun, mavinin dengesini kaçırdın" demiyor. Daha küçükken, işte bu kasa yapımına girmeden önceleri; sularına, karanfillerine duyduğu hayranlık eksile eksile bitmişti. Nicedir ak kanatlarını şişirmiş bir kuğuya coşkuyla el çırpmıyordu. "Şuraya da bir yelkenli..." demiyordu. Dudağının kıyısında aldırışsız bir gülümseme takılı oluyordu. O, önceleri bu gülümsemenin, süsleme işini küçümseme demeye geldiğini bilmiyordu. Aldırmıyordu. Herbir yanı renklere, ışınlara, biçimlere batmış bulanmıştır. Boyaları kendisini savunur. Gönlünde yepyeni karanfiller uçverir. Taçyapraklarının kıpırdanışını, sapların yumuşacık eğilişini, çağlayanların sesini değiştirir durur. Kaportacının "Cık cık cık..." deyişlerini işitmez.

Bir akşamüstü, aynı biçimde karşısına dikilmişti. O ise, derenin üstüne küçük bir köprü atıyor, köprüyü ıslıklarla geçiyor. Ağzında bir türkü. Karanfillerse kulaklarının arkasına takılı. Dereyi, dolunayın sulardaki şavkını

onlarla taçlandıracak. Hazırdılar. Çerçeveyi çekecek, köşelere birer de yıldız konduracak.

Kaportacı:

"Boşuna çaba" dedi. "Boya, boya. Hepsi süs için!"

İlkin şaşırdı. Onun kasa yapımındaki yorgunluğunu şurdaki serin sularla giderdiğini, içini dışını ovup yıkadığını sanmıştı. Derken ürktü. Yüzüne bakmadı onun. Direndi. Karanfillerinden birini kulak ardından çekip resimli tahtanın üst başına kondurdu. Birini de, henüz tomurcukta olanı, gönlünden çıkardı, alt yana kondurdu.

Beriki kıs kıs gülüyordu. O, başını hiç kaldırmıyordu. Coşkusu yırtılır diye ürküyordu. "El değmiş coşkuya yama vurulmaz!" Dedesinin sözüydü.

Kaportacı, bir başka gelişinde:

"İş mi bu senin yaptığın?" dedi.

"Kötü mü boyuyorum? Kuğular çirkin mi? Kuşlar ölü mü?"

Yine başını kaldırmamıştı. Öteki yine güldü. Gülüşü hoyrat. Böyle, güle güle çekilip gitmişti. O da, kuğuları daha ak, kanatları daha parlak yapayım derken, bozdu. İlk bozuşuydu. Arkadaşı giderken: "Bizim atölyede tabancayı sıkarsın, bir saatte boyar geçersin koca bir kasayı" demişti. Aklı buna takılı kaldı. Güneş biraz solgun doğdu. Keçiyolunun ucunda açan gül yaşlı oldu. Bir de bayrak gerekliydi. Bayrağı nereye sıkıştıracağını bilemedi. Gönlünde karanfiller. Yine hazırda. Yine ordan alınıp kulak ardına takılmayı, ordan da çekilip köşelere iliştirilmeyi bekliyor. O gün buna yüreklenemedi. Karanfilleri olduğu yerde bıraktı.

Kaportacı tanışı, bir başka gelişinde:

"Ne işe yarar bu çocuk resimleri?" dedi.

O da gönlündeki bir karanfile öfkeyle sarıldı, çekip alırken sapını kırdı. Fırçasını bir yana koydu:

"Nilüferli sularını, ayın şavkı vurmuş dağbaşlarını, bitmez yolları kısa etmeye yetmez mi?"

"Yolun daha kısası var" dedi beriki de. "Araba, kamyon sahiplerinin ise zamanı dar. Bak, gittikçe azalıyorlar önünde kuyruk olmaya. Bizim atölyede çarçabuk teslim ediyoruz kasalarını. Niye beklesinler? Bu işten murat tahtayı çürütmemekse!.."

Murat, tahtayı çürütmemek ha!.. Bu kadarcık mı? Nilüferli göller hiçbir şey demek değil mi? Sapları tomurlu al al karanfiller?..

"Bu resimleri hâlâ seven sürücüler var" dedi, sesi ölgün.

Çayır çimenleri, çimenlerdeki ak kuzuları boyamaya koyuldu. Öteki yine gülmüş, yine güle güle çekilip gitmişti. O da, gümüş suların aktığı ovaları daha iri karanfillerle çerçeveleyip bezedi. Sapların boynu biraz büküktü. Şaştı. O gece, eli ayağına dolanarak dört bir köşeye altın sarısı birer yarımay kondurdu. "Gönlünce yap, başka şeye kulak asma!" Babasının sesiydi. O da başını kaldırdı, kuşkuyla baktı babasına. "Dünya gönlümüze mi kalmış baba?" diye sordu. Yanıt alamadı. Renkleri ovdu, fazla ovdu.

Kaportacı birkaç gün hiç uğramamıştı yanına. Onun da içindeki kuşku biraz yatışır gibi oldu. Gönlünde tomur tomur yeni, pembe karanfiller açtı. En pembelerini tahtaya geçirirken fes rengine boyadı. Boyarken kendini yorgun duydu. Bu kasayı bugün bitirmeliydi. Yetişmedi. Kasa resimlemede ününü duymuş biri, eski boyaları dökülmüş kasasını süsletmeye getirecekti, getirmedi. Belki yarın...

O yarın olunca, boyanacak kasa değil, yine kaportacı çıkageldi. Günbatımıydı. Dosdoğru atölyeden geliyordu.

Günboyu tam altı kasa boyadığını söyledi. Tek renk üstüne. Tabanca boyayı sıkıyorsun, vızzt, vızzt, vızzt, bir uçtan giriyor, öteki uçtan çıkıveriyorsun. "Erkek işi" dedi. Ona, fırçasının ucunu şaşırttıracak denli çok konuştu. 'Erkek'in altını iyice çizmişti. Üstüne bastıra bastıra söylemişti.

Fırçanın ucu iyice titredi. Bir kuşun kanadı kırıldı. Kanat, başını alıp gitti. Onu yakalayamadı. Kulağının arkası yandı, kaşındı.

"Hem, kasa boyamak yetmez" diyordu beriki. "Kasayı yapmak da gerek."

Neden yetmezmiş, anlamıyordu. Erkekliğinden ne artmış, ne eksilmiş? Kasa yapmasını bilmiyordu. Kasaları süslemesini biliyordu. Gönlünün karanfillerini...

"Boyaları dökülmüş eski kamyon var ya? Hani adam senin şu kuşların, çiçeklerinle bezetecekti?.. Kasayı bize getirdi. En aşağı bir hafta işinden olmak istemiyormuş. Yük çekecekmiş. Resimletmektense... Biz bir günde yeşili çekip verdik. Boydan boya... Pırıl pırıl. Sevine sevine gitti. Hem de ucuz."

Ucuz ha? Hem de ucuz!

Dedesi de, babası da çok silik geçtiler gözlerinin önünden. Sanki hiç yaşamadılar. Gülleri, nilüferleri hiç açtırmadılar. Sular hiç yaldızlanmadı. Tepsi gibi bir ay hiç doğmadı dağbaşlarından. Sular hiç çağıldamadı.

Yokluğa karşı durdu; çimenlerde iri papatyalar açtırdı. Önündeki son kasaydı.

Yarın yenileri olur. Yeni kasalar gelir.

Gele gele gürgenden bir çeyiz sandığı geldi. İşi uzattı. Bitmesin diye, sandığı bildiği bütün renkler, biçimler, pırıltılarla donattı. Karanfiller bu kalabalık arasında yitti, gitti. Yine de bir türlü bitirmedi önündeki işi.

Caddeler, sokaklar nekadar kalabalık. Dükkân, vitrin önleri omuz omuza insan. Yüzler pek renksiz, ışıksız, gözler pek pırıltısız.

İşim mi?.. Eh işte...

Hadi Gidelim,
Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları,
2008, İstanbul, s. 31

SUNAY AKIN

Sunay Akın (1962), genellikle bir sözcüğün çağrışımları üzerine kurulmuş bir imgeye dayalı kısa şiirler yazdı. Şiirlerinin lirik yapısı ve yumuşak ifadesini ince yergilerle ustaca bütünleştirdi. Denemelerinde yaşamdan ilginç ayrıntılar, şaşırtıcı karşılaştırmalarla söz ve düşünce canbazlığı sergiledi.

İstanbul Üniversitesi Fizik-Coğrafya Bölümü'nü bitirdi. Birçok gazete ve dergide yazıları yayımlandı. Televizyon programları hazırladı. Arkadaşlarıyla birlikte 1989'da *Yeni Yaprak*, 1990 yılında *Olmaz* adlı şiir dergisini çıkardı. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ve Müjdat Gezen Sanat Merkezi'nde ders verdi. Tek kişilik oyunlar hazırlayıp sergiledi. 2005 yılında İstanbul Oyuncak Müzesi'ni açtı.

İlk şiir kitabı *Şairler Matinesi* 1993 yılında yayımlandı, bunu *Antik Acılar* (1995), *Makiler* (1996), *Kaza Süsü* (1996), *62 Tavşanı* (2000) izledi. Giderek düzyazıya ağırlık veren Sunay Akın ilk denemelerini *Veşaire... Veşaire* (1994) adlı kitabında topladı. Daha sonra *Kırılan Canlar* (1997), *İstanbul'un Nazım Planı...* (1999), *Önce Çocuklar ve Kadınlar* (2000), *Ayçöreği ve Denizyıldızı* (2000), *Kız Kulesi'ndeki Kızılderili* (2000), *İstanbul'da Bir Zürafa* (2001), *Onlar Hep Oradaydı* (2002), *Kırdığımız Oyuncaklar* (2003), *Kule Canbazı* (2004), *Tuncay Terzihanesi* (2007), *Ay Hırsızı* (2009) yayımlandı.

1987 yılında *Noktalı Virgül* adlı dosyasıyla Halil Kocagöz Şiir Ödülü'nü aldı. *Makiler* şiiri ile 1990 yılında Orhon Murat Arıburnu Şiir Ödülü'nü kazandı.

*KAR ALTINDA ZÜRAFA**

İstanbul martıları, balıkçılardan çaldıkları midyeleri kırmak için Kız Kulesi'ne götürürler. Kulenin çatısına konarak, gagasındaki midyeyi bırakan martıyı, aşağıda nefis bir ziyafet beklemektedir. Boğaz'ın ortasındaki kayalıklara deniz feneri olarak inşa edilmiş olsa da, Kız Kulesi martılar için bir midye tabağıdır.

Martıların konmayı sevdikleri yerlerden biri de gemi direkleridir... Kentin iki yakasını bir araya getirmek için gün boyu çalışan vapurlarda yolculuk yapan İstanbullular martı çığlıklarını duyarlar duymasına ama, bu seslerde gizlenen öyküyü anlayamazlar:

Cumhuriyet'in ilanından tam yüz yıl önce, yani 1823 yılında, yorgun bir martı dinlenmek için konduğu gemi direğinin canlı olduğunu görünce öyle bir korkar ki, İstanbul Boğazı'nın tarihinde böylesi bir martı çığlığı bir daha duyulmamıştır.

İşte o günden beri martılar arasında bu canlanan gemi direğinin öyküsü ağızdan ağza, daha doğrusu gagadan gagaya yayılır...

Zavallı martı, o dönemin Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın, padişah II. Mahmut'a armağan olarak gönderdiği zürafanın başına konduğunu elbette bilemezdi! İskenderiye Limanı'ndan bir gemiye yüklenen zürafa, o yıllarda "National Geographica" diye bir dergi ve televizyon ka-

---

* Kar Altında Zürafa öyküsü yazar tarafından bu seçki için yazılmıştır.

nalı olmadığı için son derece ilginç bir armağan olarak kabul görmüştür. Türkçemizdeki "zarif" sözcüğünün de kökeni olan zürafa, saraya layık bir armağan olarak padişaha sunulur.

Mehmet Ali Paşa'nın, padişahın çocuklarının sünnet düğünü için gönderdiği söylenen zürafanın, limandan saraya götürülmesi de, İstanbul'da yaşanılan en ilginç olaylardan biridir.

Zürafayı görmek isteyen İstanbullular yolun iki yakasını hınca hınç doldururlar... Ahalinin "bir garip deve" olarak düşündüğü hayvan, ürkek adımlarla kentin sokaklarında ilerlerken, halk arasında, günümüzde hayvanat bahçelerindeki kafesler önünde yapılan şu kötü şakanın ilki duyulur: "Yahu, aynı sana benziyor!"

Topkapı Sarayı'nın bahçesine götürülen zürafa, burada padişah II. Mahmut'un da beğenisini kazanır. Ne var ki, zürafanın saraya getirilişinden hiç de hoşnut olmayan biri vardır: Küpeli Abdi Bey!..

Bu zat, müziğe son derece ilgi duyan, şair ve aynı zamanda ney de çalan, padişah III. Selim'in en çok sevdiği müzisyendir. II. Mahmut, kendisini tahta hazırlayan amcası III. Selim'den yadigâr olan Küpeli Abdi Bey'i gözü gibi korumakta, neredeyse bir dediğini iki etmemektedir. Padişahın canı müzik istediğinde, fasıl heyetinden dizlerinin dibine en yakın oturan Küpeli Abdi Bey olmaktadır.

Padişahın aksine, sarayda Küpeli Abdi Bey'den memnun olan pek yoktur. Çünkü, tüm saray çalışanları, yaptığı kötü şakalardan dolayı bu muhteremden adeta bezmiştir. Neler yapmıyordu ki Küpeli Abdi Bey; insanların ayağına çalma takma, arkadan havuza itme, elbiselerin eteklerine kâğıt bağlayıp yakma...

O yıllarda Küpeli Abdi Bey, sarayda eşek şakalarıyla meşgul ve meşhur biriydi!..

Gel gör ki, Abdi Bey, zürafaya yaklaşmak bir yana, ondan o kadar korkar ki, sarayın en uzak odasına kapanır. Bunu fırsat bilen arkadaşları, "şaka nasıl yapılırmış gör" diyerek, padişaha şunu söylerler: "Devletlüm, Küpeli Abdi Bey der ki, bu zürafa çok mübarek bir hayvandır. Sırtına bir kez binen cennetlik olur, bu sebeple izin istiyor!"

Küpeli Abdi Bey bir şey isteyecek ve padişah da onun kalbini kıracak, mümkün mü?.. Ne mümkün efendim, ne mümkün!.. Padişahın "olur elbette" sözü üzerine arkadaşları Abdi Bey'i yakalayarak getirirler ve zürafanın sırtına atarlar...

Ürken zürafa seyisin elinden kurtulur ve sarayın bahçesinde koşmaya başlar...

Zürafanın sırtından düşüp bir yerini kırmaktan korkan Abdi Bey, hayvanın boynuna sıkı sıkı sarılır...

O gün, sarayın kapıları zürafayı merek eden, görmek isteyen İstanbullulara da açıktır. Bu nedenle, Küpeli Abdi Bey'in haline gülen pek çoktur... Hal böyle olunca da, kahkaha seslerini duyan zürafa daha çok ürkmekte, ürktüğü için de durdurmak mümkün olmamaktadır...

Küpeli Abdi Bey, zürafanın sırtından avaz avaz şu sözü haykırır: "Hakkını helal eyle padişahım... Bindik bir alamete, gidiyoruz kıyamete..."

Bu öykü bize gösteriyor ki, hepimizin bildiği "bindik bir alamete, gidiyoruz kıyamete" sözünün altında bir zürafa koşmaktadır!

Zürafanın sonu mu?

Zavallı hayvan, o günden sonra doğasından uzak bir sirk hayvanı gibi, saray soytarılarının eğlence aracı olur...

Mehtaplı bir gece, yanına yaklaşan karartıdan korkan zürafa, kendisine ağlayarak bakan bir insan görünce çok şaşırır. Gecenin siyah pelerinine gizlenerek gelen o adam, saraydaki bir Afrikalı köledir!

Kara tenli adam, kendisi gibi vatanından koparılarak İstanbul'a getirilen zürafanın ayağına sarılarak ağlar, uzun uzun...

Sonra bir gün, beyaz bir tüy konar zürafanın burnuna... Tüyün hangi kuştan düştüğünü görmek için başını gökyüzüne kaldırdığında bir de ne görsün!... On binlerce, milyonlarca, hatta milyarlarca beyaz tüy yağıyor gökyüzünden...

Afrika'dan İstanbul'a getirilen bir zürafa, bunun kar olduğunu nereden bilsin!?.

Öylesine üşür ki zürafa, dizleri titremesine dayanamaz ve sarayın soğuk avlu taşlarına uzanır...

Hiç durmadan yağan kar, beyaz, ipeksi bir kâğıt gibi örter, saraya armağan olarak gönderilen zürafanın üstünü...

Ertesi sabah, sarayda ilk kez herkes, saray cüceleri bile başlarını yukarı kaldırmadan bakarlar, yerde cansız yatan zürafaya!

2009, İstanbul

SABAHATTİN ALİ

Sabahattin Ali (1907-1948), Anadolu insanının yaşamına gerçekçi yaklaşımıyla edebiyatımıza yeni bir bakış açısı kazandırdı. Köy ve kasaba yaşamından dokunaklı sahneleri konu olarak ele aldı, kentlilerin takındığı küçümseyici tavrı eleştirdi. Gerçekçi tutumu, derin gözlem gücü ve güçlü betimlemeleri öykü ve romanlarının başlıca özellikleri arasında yer alır. Şiirlerinde halk şiirinin belirgin bir etkisi vardır.

1926 yılında öğretmen okulunu bitiren Sabahattin Ali, öğrenimini Almanya'da sürdürdü. Yurda dönüşünde bir süre Almanca öğretmeni olarak çalıştı. İlk şiirleri ve öyküleri *Servet-i Fünun, Güneş, Hayat, Meşale* dergilerinde çıktı. Daha sonra gazetecilik yapan Sabahattin Ali, *La Turquie* ve *Yeni Dünya* gazetelerinde köşe yazıları yazdı. Aziz Nesin ve Rıfat Ilgaz'la birlikte *Markopaşa* adlı mizah dergisini yayımladı.

Şiirleri *Dağlar ve Rüzgâr*'da (1934) toplanmıştır. İlk öykü kitabı *Değirmen* 1935 yılında çıktı, daha sonra *Kağnı* (1936), *Ses* (1937), *Yeni Dünya* (1943), *Sırça Köşk* (1947) adlı öykü kitapları yayımlandı. Romanları *Kuyucaklı Yusuf* (1937), *İçimizdeki Şeytan* (1940), *Kürk Mantolu Madonna*'dır. (1943) Sabahattin Ali'nin *Esirler* adlı bir tiyatro oyunu 1936 yılında *Varlık* dergisinde bölümler halinde yayımlandı, 1965 yılında kitap haline getirildi.

BİR ORMAN HİKÂYESİ

"Orman bizim her şeyimizdir delikanlı, anamız, babamız, evimiz..." diye, yanımda oturan ihtiyar anlatmaya başladı. Alacakaranlık gittikçe artıyordu. Güneş, aşağılarda uzanan ovadan tamamen çekilmişti. Yalnız arkamızdaki büyük ormanda, ağaçların üstüne atılmış kırmızı bir çuha gibi rüzgârla hafif hafif kıpırdıyordu. Biraz sonra büsbütün kayboldu. Ve o anda her şey değişiverdi. Şimdiye kadar yaşayan, kımıldayan, ses çıkaran ova artık ölüydü ve beyaz, ince bir sisle örtülmeye başlamıştı. Buna karşılık orman canlanıyordu. Sabahtan beri ancak mırıltıları duyulabilen ağaçlar konuşuyorlar, bağırıyorlar, sallanıyor ve ellerini birbirine uzatıyorlardı. Yalnız ağaçlar değil, yerdeki otlar, kuru yapraklar, çalılar, ağaçların gövdesine sarılan sarmaşık soyundan nebatlar, hatta kahverengi mantarlarla koyu yeşil yosunlar bile canlanmıştı. Gürültülü bir kımıldama, bir ses kargaşalığı ormanın kenarlarından dışarı dökülüyordu. Arkamızda büyük bir şehir gerinerek uyanıyor zannediyordum. Birden bir işaret almışlar gibi bu ahenge hayvanlar da karışıverdiler. Kuş haykırışları, ulumalar, acele koşan ayakların altında kırılan dalların sesi birbirini kovalıyordu. Ara sıra ovaya kadar uzanarak oradaki mutlak sessizliği bile yırtan acı ve keskin bir feryat, arkasından bir boğuşma gürültüsü ve uzun hırıltılar, bu karanlıkla beraber canlanan şehre korkunç bir mahiyet veriyordu.

Biraz ileride ön ayağıyla hırçın hırçın eşelenen atım kişnedi ve başını bana doğru çevirerek inler gibi sesler çıkardı. Sonra tekrar otlamaya başladı.

Yanımdaki ihtiyar, dirseklerini dizlerine dayamış oturuyor ve sigara içiyordu. Buruşuk dudaklarının bir kenarından aşağı doğru sallanan bu küçük ateş, sakallarına tuhaf bir kırmızılık veriyordu. Sıkarak ufalttığı gözlerini ayaklarının ucuna, yahut yüzüme dikerek kırpıştırıyordu.

"Her şeyimiz, delikanlı, varımız yoğumuz ormandır bizim..." diye devam etti. "Ormanı evimizden iyi tanırız, her ağaç bizim kahrımızı anamızdan çok çekmiştir. Köyümüz bir ormanın ortasındaydı, etrafını ağaçlar bir duvar gibi sarmıştı. Biz onun dışında da dünya olduğunu bilmezdik bile. Çocukken değneklerden yaptığımız kağnılara kuru yaprak doldurur, arabacılık oynardık. Daha sonraları babalarımıza yardım etmeye özenir, kaybolan deve torumlarını aramak için en sık yerlere dalardık. Orada kaybolmamız mümkün değildi. Hiç bilmediğimiz yerlerde bile sıkıntı çekmeden yolumuzu bulurduk. Kırık dallar, devrilmiş kütükler bize yol gösterirdi. Hem insan kendi evinde kaybolur mu? Büyüdükçe ormanın, bizim için daha başka şeyler olduğunu da anladık: Sırtımızı o giydiriyor, karnımızı o doyuruyor, evimizin kerestesini o veriyordu. Ormansız yaşamak!.. Bunu aklımıza getirmiyorduk bile..."

İhtiyar, kolumu tuttu. Elleri titriyordu. Kendisine bir şey olmuş gibiydi. Küçük, dermansız gözleri yaş doluydu. Buruşuk yüzünde birçok çizgiler daha belirmişti. Bir şey söylemek istiyor, fakat tıkanır gibi oluyordu. Yüzünden, ağzının kenarlarından, gözlerinden, hatta vücudunun her sarsıntısından dökülen bir acı beni sarıyor, kucaklıyordu. Nihayet, boğazını tıkayan bir şey varmış da onu fırlatmaya muvaffak olmuş gibi birdenbire ve bir haykırışa benzeyen bir sesle:

"Delikanlı, bizim elimizden ormanımızı aldılar, bizi ormansız bıraktılar... Bizi bir tek ağaçsız bıraktılar!.." diye bağırdı.

Sonra elini başına götürdü. Kasketini geri iterek seyrek beyaz saçlarını yakaladı. Böylece bir müddet kaldı. Ben onun içerisindeki vukuatı takip ediyor ve kurulması biten bir duvar saatinin rakkası gibi nasıl yavaş yavaş sükûnete geldiğini görüyordum.

Dudaklarını yakmaya başlayan cıgarayı attı. Sakalından külleri silkti ve yüzüme bakmadan, oldukça sakin bir sesle, şöyle anlattı:

"Babalarımız dedelerimizden, biz de babalarımızdan ne gördükse onu yapıyor, tıpkı onlar gibi yaşıyorduk. Bundan memnunduk. Zaten yeryüzünde başka bir şeyin de olabileceğini bilmiyorduk ki memnun olmayalım. Bütün vazifemiz, bize verilen emanetleri oğullarımıza vermek, onlara da böyle yapmalarını söylemek zannediyorduk. Dışarıdan gelecek bir elin bunların hepsini altüst edeceğini düşünmüyorduk bile...

Bir gün hükümetin bir şirkete ormanın öbür başında işlemek müsaadesi verdiğini duyunca, ihtimal bunun ne demek olduğunu pek bilmediğimizden, hiç aldırış etmedik...

Fakat çok geçmeden ormanın öbür ucunda birbiri arkasına devrilen ağaçları, gittikçe büyüyen meydanları görünce nasıl bir tehlikenin yanaştığını fark eder gibi olduk; bu tehlikeyi gücümüzün yettiği kadar kendimizden uzak tutmaya çabaladık. Fakat ormana düşen bu yara, yavaş yavaş yayıldı, kökleşti. En eski, en büyük ağaçlar, önünde bilmeden ürperdiğimiz, ceddimizmiş gibi çekindiğimiz ihtiyar gövdeler birbiri arkasına devriliyor, çıplak meydanlar gün günden artıyordu. Çocukluğumuzda güçbela aralarından geçebildiğimiz, güneşin bile giremediği kuytu, sıkı yerlerde şimdi kel birer meydan vardı. Üzerlerinde yal-

nız ezilmiş otlar, ufak yongalar görülen bir meydan... Sonra bu yara, işleyerek, büyüyerek bizim köyün baltalıklarına kadar dayandı. Biz buraya yabancı bir baltanın girmemesi için hep birden karşı koyduk. Ne para, ne tehdit bizden ağaçlarımızı alamayacaktı. Fakat şirket öyle dalavereler, dolaplar çevirdi ki, nihayet odunumuzu satamaz olduk. Kerestemiz elimizde kaldı, yok pahasına gene şirkete verdik. Hatta işsizlikten bazı gençler şirkete baltacı girecek oldular, hepimiz olmaz dedik. Fakat nihayet ormanımızı parça parça elimizden almalarına razı geldik.

Delikanlı, biz köylü adamlarız. Aklımız çok ilerisine ermez. Şirket bize, bu ormanları son sistem işleteceğim, dedi. Ormancılığın usulü budur, dedi. Siz beceremiyorsunuz, dedi. Belki doğru söylüyordu. Fakat bu işteki geriliğimizden istifade ederek bizi eli böğründe bırakmak revayihak* mıydı? O bizim cahilliğimizi, zavallılığımızı kesesini doldurmak için bahane yaptı. Kendisiyle at yarıştıramayacağımızı biliyordu. Hiç insaf etmeden hepimizin canına okudu.

Artık çocukluğumuzun, delikanlılığımızın geçtiği yerlerde yüreğimiz sızlamadan dolaşamıyorduk. Gençliğimde kız kaçırdığım zaman arkasına sığınıp dört kişiyle dövüştüğüm bir ağaç vardı. Gövdesinde o zamandan kalma kurşun yaraları dururdu. Onu devirirlerken uzakta durup baktım. Bir bacağımı, bir kolumu kesiyorlarmış gibi oluyordum. Ne gelir elden delikanlı? Gözümün yaşını silip ayaklarımı kuru otlarda sürüyerek uzaklaştım.

Her şey, her şey bitmişti artık... Hiçbirimizin yüzünde gülmek takati kalmamıştı... Köy bile artık eski köy değildi. Biz ihtiyarlar, onu tanımakta güçlük çekiyorduk. Etrafını ağaçtan duvarların çevirdiği, dünyadan uzak köy değildi bu... Şimdi kasaba yolunun kenarında, bir kulübede,

---

* Burada, "doğru muydu, doğruluğa yaraşır mıydı?" anlamında.

yabancı biri şirketin amelesine yiyecek ve içecek satıyordu. Bunlar da köy sokaklarında yıkılarak dolaşıyorlardı.

Fakat beş altı yüz ağaçlık bir parça, bir koru vardı ki, bütün köy, ölse burasını satmamaya, kaptırmamaya karar verdi. Artık bununla geçinmeye çalışacaktık. Çocuklar, babalarının anlattığı eski, büyük ve esrarlı ormanı burada bulmaya çalışacaklardı. Bu, köye eski günlerinin bir yadigârıydı. Hiçbirimiz, ama hiçbirimiz buraya el sürdürmek istemiyorduk. Şirket de, galiba ileri gitmekten korktuğu, bizi darıltmayı da menfaatine uygun bulmadığı için, burayı elde etmeye pek hevesli görünmüyordu. Fakat bunun uzun sürmeyeceğinden korkuyorduk. Nitekim öyle oldu, onların ağaçlarına son günlerde kurt düştüğünü, büyük ziyanlar verdiğini duymuştuk. Şirket, bunun altından kalkmak isteyecekti. Bir sabah, bizim koruya baltacıların girdiği haberi köyü dolaştı. Herkes evinden çıkıyor, gene giriyor, komşuya koşuyor, sokaklarda şaşkın, acele gidip geliyordu. Fakat bu şaşkınlık çok az sürdü. Herkesi bir ağırlık, ümitsiz kararlar verdikleri zaman insanlara gelen bir ağırlık kaplayıverdi. Hepimiz, bulunduğu siperde son kurşunu atacağını, sonra orada muhakkak öleceğini bilen bir nefer gibi sakindik. Tıpkı o nefer gibi, dudaklarımızın kenarında acı bir istihza vardı. Sansarın ağzındaki bir pilicin, yahut kesilmek üzere olan bir koyunun son çırpınışlarıydı bunlar, delikanlı... Onlar da bunun faydası olmadığını belki çok iyi bilirler ama..."

İhtiyar biraz durdu. Sert bir rüzgâr çıkmıştı. Ormanın bütün dalları, bütün yaprakları ötüyor, haykırıyordu. Bu sesler fırtınalı bir denizin gürültüsüne benziyordu; ağaçlar büyük dalgalar gibi iniyor ve çıkıyorlardı. Ormanın üzerimize devrileceğini zannediyordum. Zaman zaman yükselip alçalan, mütemadiyen makamını değiştiren bu muazzam uğultu, ihtiyarın kelimelerini büyütüyor, kıvırıyor

ve kendisiyle karıştırıyordu. Onun sözlerini, orkestra içindeki bir flütün diğer aletlerin sesinden ayırt edilmeyen sesi gibi karışık duyuyordum. İhtiyar devam etti:

"Ta ne zamanlardan beri sesimizi çıkarmayıp içimize attığımız şeyler, hep birden uyandı; hepsinin acısını birden duyduk. Bu acı, gençleri, ihtiyarları, kadınları ve çocukları hep birden bir kurt sürüsü haline koymaya kâfi geldi. Elimizde baltalar, sopalarla ormana daldık. İşçiler daha yeni başlıyorlardı. Bir tek ağaca el sürerlerse analarını belleyeceğimizi söyledik; durdular. Azlıktılar ve böyle bir şey beklemiyordular. Derhal eşyalarını toplayarak ormanın kenarına çekildiler. Biz de ağaçların altına, onlara karşı oturduk. İçimizden birini kasabaya, hükümetin bu işlere karışan memuruna yollayıp bekledik. Bu bekleyiş akşama kadar sürdü. Biz akşama kadar ağzımızı açıp konuşmadık. Hükümetin memuru geç vakit, yanında şirketin bir memuruyla beraber geldi. Bizim yanımızdan geçip gittiler, amelenin başındaki adamla konuştular.

Sonra hükümetin memuru yanındaki iki candarmaya bizi göstererek:

'Sürün bunları ormandan dışarı!' dedi.

Şirketin memuru, ameleye:

'İşinize bakın siz!..' dedi.

O zaman köylü; kadın, erkek, bütün köylü, hiçbir işaret almadan, hiç kavilleşmeden,* sanki bir elden idare ediliyormuş gibi, o anda yerlerinden fırladılar. Gözleri kapalı, karşılarında duranların hepsine saldırdılar. Odunlar, balta sapları inip kalkmaya başladı. Ormanın akşamla koyulaşan alacakaranlığında gölge gibi cisimlerin birbirinin üstüne atıldığı görülüyordu. Kapalı ağızlarda hapsedilen kısık ve iniltiye benzeyen seslerden başka bir şey duy-

---

* Sözleşmeden.

mak mümkün değildi. Çok sürmeden şirketin işçileri teker teker kayboluverdiler. Geri kalanlar da selameti kaçmakta buldular. Fakat hükümetin göbekli memuru ancak köye kadar koşabildi, orada köy odasına saklanarak kapıyı arkadan sürmeledi.

Biz de, artık her şeyin bittiğini, bunu bizim yanımıza bırakmayacaklarını pekala biliyorduk; artık yapacak bir şeyimiz yoktu. Biz işimizi bitirmiştik. Şimdi bekleyebilirdik.

Her şey beklediğimiz gibi oldu:

Ertesi gün imdat alıp gelen candarmalar, çocuklar ve kocakarılardan başka, kadın, erkek bütün köy halkını iplerle bağlayarak kasabaya götürdüler ve memuru kurtardılar.

Sonra duydum ki, delikanlılarla kadınlar onun bulunduğu odayı sabaha kadar durmadan taşlamışlar. Bir şey yapamamaktan, bir şey yapamayacağını bilmekten doğan bir şaşkınlıkla taşlamışlar. Tıpkı şeytan taşlar gibi... İçlerindeki hırsı böylece söndürmeye çabalamışlar... Zavallılar."

İhtiyar sustu. Rüzgâr durmuştu. Ormandan hafif sesler geliyordu. Ağaçların üzerinde, uzun ve atlas bir etek dolaşıyormuş gibi fısıltılar vardı. Yapraklar, içerisinde piyano bulunan bir odada bağrıldığı zaman piyano tellerinin çıkardığı hafif, ince uğultuya benzeyen karışık, birbirinden ayrılmaz, acayip mırıltılarla kımıldıyorlardı. Orman dev büyüklüğünde bir çocuk gibi mışıl mışıl uyuyordu ve bu sesler onun nefesleriydi.

İhtiyar yeni bir sigara yakarak kalktı. Bilmediğim bir tarafa doğru ağır ağır yürüdü. Ben de atıma binerek bu uyuyan ormanın zifiri karanlığına doğru yavaşça süzüldüm.

1930 (Resimli Ay, s. 7, Eylül 1930)

Değirmen,
Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık,
2010, İstanbul, s. 80

NECATİ CUMALI

Necati Cumalı (1921-2001), ilk şiirini 1939 yılında yayımladı. 1955 yılından itibaren şiirin yanı sıra öykü, roman ve tiyatro oyunu türlerinde de eserler verdi. Denemeler ve bir de günce yazdı. Yalın duyarlılığı ve yoğun söyleyişiyle edebiyatımızda önemli bir yer edindi. Eserleri *Servet-i Fünun*, *Varlık*, *Yeni İnsanlık* dergilerinde yayımlandı.

Necati Cumalı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra TMO'da ve Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'nde çalıştı. Bir süre avukatlık yaptı, Paris Büyükelçiliği Basın Ataşeliği'nde ve İstanbul Radyosu'nda görev aldı.

1943 yılında ilk şiir kitabı *Kızılçullu Yolu*, 1945'te *Harbe Gidenin Şarkıları*, 1947'de *Mayıs Ayı Notları*, 1951'de *Güzel Aydınlık* adlı şiir kitapları çıktı. İlk üç kitabı ve yeni şiirleri 1954 yılında *Denizin İlk Yükselişi* adıyla yayımlandı. *İmbatla Gelen* (1955), *Güneş Çizgisi* (1957), *Yağmurlu Deniz* (1968), *Başaklar Gebe* (1970), *Ceylan Ağıdı* (1974), *Aç Güneş* (1980), *Bozkırda Bir Atlı* (1981), *Yarasın Beyler* (1982) öteki şiir kitaplarıdır. Öyküleri: *Yalnız Kadın* (1955), *Değişik Gözle* (1956), *Susuz Yaz* (1962), *Ay Büyürken Uyuyamam* (1969), *Makedonya 1900* (1976), *Kente İnen Kaplanlar* (1976). Romanları: *Tütün Zamanı* (1959), *Yağmurlar ve Topraklar* (1973), *Acı Tütün* (1974), *Aşk da Gezer* (1975).

İlk oyunu *Mine*'yi 1959 yılında yazan Necati Cumalı'nın bütün oyunları 1981 yılında 6 cilt olarak yayımlandı. Denemelerini üç kitapta toplayan Necati Cumalı, 1987'de yayımlanan güncesine *Yeşil Bir At Sırtında* adını verdi. *Değişik Gözle* adlı kitabıyla 1957 Sait Faik Hikaye Armağanı'nı, *Yağmurlu Deniz* adlı kitabıyla 1969 Türk Dili Kurumu Şiir Ödülü'nü, *Bütün Şiirleri I* ile 1984 Yeditepe Şiir Ödülü'nü aldı.

UÇAK

Babam başkalarını işine karıştırmasını sevmez, bu yüzden yapacaklarından kimseye söz etmezdi. Beni İstanbul İdadisi'ne yatılı göndereceğini de kimseye söylemiyordu. Bense İstanbul'a gitme sevinci içinde bir iki akranımın yanında biraz gevezelik ettim. Haber, kasabada çabucak yayıldı.

Florina Müslümanları babamın kararını hiç de iyi karşılamadılar. Onlara kalırsa, kızlara hocaya giderek Kur'an'ı hatmedecek, erkeklere kasabadaki Rüştiye'yi bitirecek kadar öğrenim yeterdi. Fazlası zarardı. Öğrenim, çocukları baba ocağından, kasabadan koparırdı. Ayrılık kapısıydı. Okuyan çocuk baba ocağına hayretmezdi sonunda. Aylığa geçer, ordan oraya göçer durur, bir yere yerleşemezdi. Onlarsa yerleşik bir düzenden yanaydılar. Evleri, bağları, tarlaları, meyvelikleri, dükkânlarıyla mutluydular. Gerçekte tok gözlüydüler. Mallarının çok ya da az olmasının, dükkânlarının iyi iş yapıp yapmamasının değeri yoktu gözlerinde. Evlerinin, ailelerinin kalabalığına dar geldiğinden, bağlarının tarlalarının küçüklüğünden yakınan yoktu aralarında. Ya bir inek, ya bir keçi, beş on da tavuk beslerler, evlerinin bahçesinde bir iki elma, erik ağacı yetiştirirler, tarlalarının buğdayı, kendi hayvanlarının sütü yumurtası, ağaçlarının meyvesi ile geçinir giderlerdi. "Allah'a çok şükür bize bu günleri de gösterdi" en çok duyulan sözdü ağızlarında. Mahalle aralarındaki küçücük dükkânlarında çalışan esnaf takımı memnundu yaşamın-

dan. Bakkalların günlük satışlarını, lambalar için gazyağı, mum, kibrit, sabun, çocuklara leblebi şekeri gibi şeyler doldururdu. Yine de gülerdi yüzleri. "Akmazsa damlar" derlerdi. Sanki kazanç sağlamak için değil, oyalanmak için açmışlardı dükkânlarını. Çünkü açıkça söyleseler de söylemeseler de, yaşamlarının amacı kasabada kalmak, kasabaya demir atmak, kasabayı beklemekti onların.

Kasabanın okumuşları, Rumlar ile İstanbul'un atadığı kaymakam, subay gibi görevlilerdi çoğunlukla. Kasabadaki doktorlar Rumdu. Eczacı Rum'du. Tek avukat Rum'du. Müslümanlar arasında öğrenim gereksinmesi yeni yeni uyanıyordu. Berber Şerif Efendi oğlunu Manastır İdadisi'ne, sonra da İstanbul'a, Tıbbiye'ye göndermişti. Bekçi Zühtü Efendi ise yoksulluğuna bakmadan oğlunu İstanbul'da Mülkiye'de okutuyordu. İkisinin de davranışlarını küfür gibi karşılıyordu kasabanın Müslümanları. Bir bakıma tutumları haddini bilmezlikti. Berber Şerif Efendi'nin oğlunun nesineydi doktorluk? Adam oğlunu kendisi gibi sünnetçi yetiştirseydi yetmez miydi? Oğlu aç mı kalırdı? Elbette onun geçimini sağlayacak kadar erkek çocuk yetiştirirlerdi. Bekçi Zühtü Efendi'nin oğlunu Mülkiye'ye göndermesini ise ayrıca gülünç buluyorlardı. Ne demekti bir bekçinin oğlunu kaymakam, vali yetiştirmeye kalkması? Yarın öbür gün oğlan Florina'ya kaymakam olur gelirse kim dinlerdi onun lafını, vereceği buyruğu? "Sen Bekçi Zühtü'nün oğlu değil misin be?" derlerdi. "Sana mı kaldı bize doğruyu yanlışı göstermek?"

İstanbul'a gideceğim duyulunca, doğrudan doğruya babama bir şey diyemeyenler benim önümü kesmeye başladılar. Topal Reşit Efendi bir güzel azarladı beni: "A be Mustafa," dedi, "daha ne istersiniz be? Koca eviniz var, Sarımeşe'de bağınız tarlanız var. Babanın manifatura dükkânı var. Ne yapacaksın okuyup da? Baban o İstanbul'a,

yollara, okula saçacağı parayla sana bir bağ bahçe alsa, bir dükkân açsa daha akıllılık eder be!"

Karşılığında "Babam bilir..." gibilerden bir şeyler gevelemeye çalıştım. O ise konuştukça öfkeleniyordu:

"Sen mi istersin İstanbul'da okumayı, yoksa baban mı gönderir?"

Bilmiyorum neden, babama söz gelmesin diye mi, yoksa övünmek istediğini için mi? "Ben" diye mırıldandım.

"Bizim de çocuklarımız var. Onlara kötü örnek olacaksınız birer ikişer bu gidişle. Yarın öbür gün onlar da tutturacaklar İstanbul'a gitmek isteriz diye. Evlerde rahat huzur kalmayacak!"

"Böyle, sen git, o gitsin, beriki gitsin, kime kalacak bu Florina geride? Kime bırakacağız bu memleketi? Ne istersiniz böyle kaçıp gitmekle? Rumlar'a, Bulgarlar'a mı kalsın bağımız bahçemiz? Onlar mı gelsin yerleşsin apdestsiz kıçlarıyla evlerimize? Hiç mi yüreğiniz sızlamaz sizin be? Ha? Hiç mi aklınız işlemez?"

Topal Reşit Efendi gibi daha üç beş kişi böyle önüme çıkıp azarladı beni o günlerde. Akranlarım ise imreniyorlardı İstanbul'a gideceğime. "Padişahı görürsün..." "Beyoğlu'nda gezersin..." gibi sözlerle kendi düşlerini, özlemlerini açıklıyorlardı. Sonuç olarak babamın kararı değişmedi. Beni İstanbul'a gönderdi.

İki yıl sonraydı. 1912 yaz tatilinde, bir cuma namazından sonra, Topal Reşit Efendi ile arkadaşları, beni aralarına alıp İstanbul'da neler olup bittiğini, neler görüp neler öğrendiğimi sordular. Onların hoşuna gideceğini bildiğim yanlarını anlatmak istedim İstanbul'un. Camilerden, padişahın cuma namazından, Galata Köprüsü'nden söz açtım. Bu konulardan hangisine geçsem kısa kestirdiler...

"Başka?"

"Başka ne olsun?" dedim. "Ben öğrenciyim..."

Topal Reşit Efendi yine öfkelenmeye başladı:

"Sen bir şey görmüşsün, bir şey daha görmüşsün!"

Kızardım:

"Ne görmüşüm?"

"Onu anlat! Ne anlatmazsın onu? Sokaklarda bütün akranlarına onu anlatırmışsın. Ne anlatmazsın bize?"

Anlamıştım neyi sorduğunu. Bu öfkeli tutumunun arkasından ne çıkacağını bildiğim için yine de anlamazlıktan geldim.

"Uçarmış havada? Çok gürültü edermiş!.. Anlat bakayım neymiş o yalan?"

Uçaktı dediği. Uçak görmüştüm. Tatile yakın, bir gün bizi, okuldan Yeşilköy'e Tayyareci Fethi Bey'in gösterilerine götürmüşlerdi. Fethi Bey'i, uçağını yakından gördük. Fethi Bey'in çift kanatlı, tek motorlu uçağı ile uçuşunu izledik. Uçağını havada yan yatırışları, pikeye geçişleri, dikine doğruluşları soluğumuzu kesti. Onu, göklerden gelmiş bir masal kahramanı gibi görüyorduk. Sonra Fethi Bey'in yöresini kuşattık. O günden beri üç aydır o günü unutamıyorum. Uçak, Fethi Bey'in cesareti en büyük hayranlık kaynağımdı. Florina'ya dönüşümden beri akranlarıma anlatıp duruyordum. Konunun böyle tatsızca açılması bile coşturmaya yetti beni.

"Uçak!" dedim.

"Neymiş o?"

Böylesine büyük bir olayı neresinden başlayarak anlatacağımı bilemiyordum.

"Kuş gibi. Uçuyor... Çift kanatlı..."

Reşit Efendi ile arkadaşları gittikçe suratları asılarak yüzüme bakıyorlardı.

"Deyin ki, bir çeşit, uçan otomobil..."

Mırıltılar başladı:

"Uçan otomobil mi?"

"Nasıl uçarmış?"

"Nasıl olurmuş öyle şey?"

"Önde bir pervanesi var. Arkada kuyruğu. Gövdesi kuş gibi. Göğsü geniş, kuyruğuna doğru daralıyor... Kuşun bacakları yerine, tekerlekleri var..."

Uçağın kanatlarını göstermek için kollarımı yana açarak böyle anlatıp duruyordum. Mırıltılar geliyordu kulağıma:

"Doğru mu söyler bu be, yoksa uydurur mu, kandırır mı bizi?"

"İnanır mısın be, hiç olur muymuş böyle şey?"

Anlattıklarımdan hiç hoşlanmadıkları belliydi. Susacağıma yakın kendilerini tutamadılar:

"Hokkabaza götürmüş olmasınlar be sizi?"

"Baban bunun için mi gönderdi seni İstanbul'a? Gelip de bize gördüğün rüyaları anlatasın diye mi?"

Aralarında tartışma başladı:

"Hiç uçar mıymış insan?"

"Kur'an'da yazmaz!"

"Uçacak olsa Kur'an'da yazardı..."

"A be bu Cebrail Aleyhisselâmla karıştırır neredeyse o Fethi Bey dediği adamı..."

"İnsanın geleceğinde ne varsa Kur'an'da yazar. Dünyanın kuruluşundan kıyamet gününe kadar ne olacaksa Peygamber Efendimiz söylemiş kullarına. İnsan uçacak olsa onu da söylerdi. Beklemezdi, İbrahim Hafız, oğlunu İstanbul'a okumaya göndersin de o gelsin bize söylesin..."

Reşit Efendi yine saplar gibi yere indirdi bastonunu:

"Tövbe tövbe! A be Müslüman çocuğu olmasan, bilmesem kim olduğunu, kâfir sanırdım seni. Büyük baban, var otuz yıl, burdan kalktı hacca gitti. Üç ay sürdü gitmesi gelmesi. Kimseye nasip olmadı onun erdiği sevaba ermek. İbrahim Hafız gibi, eliyle kaç Kur'an yazmış bir

Müslümanın oğlusun. Yakışır mı senin ağzına bu yalanlar! Duymayım bir daha böyle günaha girdiğini..."

Beni azarlaya azarlaya çözüldüler yöremden. Yüzüme bakmadan dağıldılar gittiler.

Oysa o günlerde her gün uçaklar üstüne yeni yeni haberlerle doluydu gazeteler. Ellerine gazete almazlardı ki!.. Trablus Savaşı'nda İtalyanlar uçak kullanmışlardı daha on ay önce.

Aradan üç ay geçti. Balkan Savaşı çıktı. Kasım ayında iki Yunan uçağı göründü Florina'nın üstünde. Demiryolunu bombalayıp uzaklaştılar. Patlamalar kasabadan duyuldu.

Bir koşuşmadır başladı Müslüman mahallesinde. "Dünyanın sonu geldi. Kıyamet alameti. Allah'ın işine burunlarını sokar bu gâvurlar" gibi sözlerle karşıladılar bu olayı. Anlattıklarımın doğru çıktığını söyleyen tek kişi olmadı aralarında. Bütün o yaşlı Müslümanlar, Allah'ın, insanları yerde yürümek için yarattığına, meleklere özenip de göklerde uçmaya kalkanları, göklerinin dinginliğini bozanları, bir gün nasıl olsa cezalandıracağına inanarak ömürlerini tamamladılar.

Makedonya 1900,
Cumhuriyet Kitapları,
2009, İstanbul, s. 153

NURSEL DURUEL

Nursel Duruel (1941), öykülerinde insanın hayatın içinde yer alış biçimini, içinde bulunduğu koşullarla ilişkisini, güçlü ve zayıf yanlarını ele aldı. Eserlerinde gerçek ve düşsel öğeleri özenli bir kurgu ustalığıyla bir araya getirdi. Şiirsel bir anlatımla işlediği öyküleri edebiyatımızın en seçkin öykü örnekleri arasında yer aldı.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü'nü bitiren Nursel Duruel, 1965'te TRT'de yapımcı olarak çalışmaya başladı, radyoda sanat ve edebiyat programları hazırladı. Bir süre reklam metni yazarlığı yaptı. Ansiklopedi çalışmalarına katıldı. Antoloji ve biyografiler hazırladı.

İlk öyküsü 1979'da *Türk Dili*'nde çıktı. 1981 yılında Akademi Kitabevi Öykü Ödülü'nü kazandı. Bu öyküler 1982 yılında *Geyikler, Annem ve Almanya* adıyla yayımlandı ve 1983 Sait Faik Hikâye Armağanı'na değer bulundu. Yazar *Burgaç* adlı öyküsüyle de 1990 yılında Yunus Nadi Yayımlanmamış Öykü Ödülü'nü aldı. 1992 yılında ikinci kitabı *Yazılı Kaya* yayımlandı. Öyküleri çeşitli dillere çevrildi.

YAZILI KAYA

Kervansaraylı mahallenin yollarında öğleden ikindiye kadın aktı. Erguvan çarşaflı, mor çarşaflı kadınlar, öne uzanmış kollarında mor floşlu, sarı floşlu atlas bohçalar ve tepsiler; tek tek ve bir dizi; çok uzun bir yılan olup dolandılar bütün dar sokakları, bütün çıkmazları. Aslı, gücü yettiğince koştu sokak sokak, yeniden görmek istedi kadınlar dizisini ve gördü. İçlerinde kendini de gördü. Beş bin yıllık bir anıyı canlı gördü.

Kervansaraylı mahallenin yollarında, öğleden ikindiye kimse konuşmadı. Aslı ile Zöhre bile.

Aslı, kervansaraylı mahallede, yedi yıllık ömrünün ilk ölüsünü gördü. Giriftar'ın ölüsü. Uzun bir taşın üstüne yatırmışlardı onu. Saçları sarı dalgalarla iniyordu taştan aşağı. Alçak sesle ağıtlar düzen yıkayıcı kadınlar arasında, yer yer morarmış taş beyazı bedeni, her yanı gölgeliyordu.

Olay, uzayıp giden bir fısıltıydı: "Nakışı gergefte kalmış", "fare zehiri", "babası namazını kılmayacakmış", "o genç öğretmen", "üç gün odaya kapatmışlar", "babası bir damla gözyaşı dökmemiş", "gençlik!.."

Mahalle günlerce Giriftar'ı fısıldadı. Aslı ile Zöhre, acılı bir masalın dehlizlerinde yol almaya başladılar:

"Mezarına her gece nur yağıyormuş."

"Nur değil. Öğretmen gizlice gidip mum yakıyormuş."

"Sahi mi Zöhre, sahi gider mi ki?"

"Bilmem."

"Mezarlığın orası bataklıkmış."

"Babası perdenin arkasına gizlenip mum ışığına bakıyormuş."

"Kim demiş?"

"Karısı. Karısı gözetliyormuş. Bir gece aniden giriver-miş odaya."

"Sonra?"

"Kovmuş karısını. Ekmek yemiyormuş, su içmiyormuş, kimseyi görmüyormuş. Bir o mumun ışığı, hep oraya bakıyormuş."

"Biz de bakalım mı Zöhre?"

"Ben korkarım."

"Ben de. Ama bakalım. Öğretmen korkmuyor mu?"

"O âşıkmış."

"Âşık nasıl olur?"

"Bilmem."

"Ağabeyine sor."

"Sordum."

"Ne dedi?"

"Çocuklar sormaz, dedi. Üstelik kız başınla, dedi."

"Öğretmen uyuyunca ağabeyin yakıyormuş mumları."

"Yalnız o değil. Marufların Ömer Ağabey de, Asmazların Salih Ağabey de..."

"Ya... demek onlar da!"

"Evet. Onlar da."

"Öğretmen neye benziyor?"

"Bıyığı var. Benzi sarı, çok sarı. Mezarda selvi kadar oluyormuş boyu. Giriftar'ın babası korkuyormuş ondan."

"Korkuyorsa neden çağırmış gizlice evine?"

"Boynuna sarılmak için. Bir de... yakma o ışığı, beni her gece yeniden dağlıyorsun, demiş. Bir de 'şerefim' demiş."

"O ne yapmış?"

"O da ona sarılmış."

"..."

"..."

"Zöhre, senin bir gizlin var mı?"

"Ne gibi?"

"Sen öğretmenin sarı benzini gördün. Gizliye girdin."

"Sen de ölüyü gördün."

"Gördüm ya. Ölü çok gizliydi Zöhre, çok çok gizli. Taştı o. Yalnız saçtan taş değildi. Hiç anlayamadım. Ben gizliyi öğrenemedim, çok korktum Zöhre. Ben senin adından da korkuyorum Zöhre. Sen korkmuyor musun?"

"Neden?"

"Senin adın büyük bir yıldızın adıymış."

"Deli misin, ben benim işte. Böyle konuşursan giderim yanından."

"Ya... demek ben deliyim!"

"Küsme hemen, lafın gelişi."

"Küsmedim. Ben deliysem, gizli bir şeyim oldu demektir. Yani deli olmak nasıldır, biliyorum demektir."

"..."

"..."

"Hani bez bebeğe pembe fistan dikecektik?"

"Caydım."

"Neden?"

"Yıkıntının dibindeki arıkta mavi kanatlı tırtıl arayacağım."

Çarşaflı kadınların tespih gibi dizilip akışı, büyük kentlere ve yeni zamanlara uzanan yolda toza toprağa karıştı. Aslı onların son hayalini dumanların arasından gördü ve bir daha hiç görmedi. O günlerin bir gecesinde, uykusunun arasında, uzaktan çan sesleri duydu. Arabaları olmayan te-

kerlekler, develeri olmayan çanlar dalga dalga sürüklenip gittiler kadınların ardından. Ertesi gün kervansarayı görmeye koştu Aslı. Yıkıntı yerinde duruyordu, ama bir gün öncekinden başkaydı. Nedenini çok aradı Aslı. Sonunda sezer gibi oldu. Erguvan çarşaflı kadınlar, duvarların rengini, oralarda çınlayan geçmiş zaman dillerinin yankılarını çan seslerine katıp götürmüşlerdi giderken. Aslı'nın içinde koca koca kovuklar oluştu. Nice göçlerin, yedi yıla sığmayacak nice ayrılıkların acısı doldurdu bu kovukları.

Mavi kanatlı tırtıllarla, yıkıntının duvarlarında, kemerlerinde açan çiçeklerle avundu Aslı, sonra iz peşine düştü. Zöhre ile birlikte sayısız taş topladılar kervansarayın çevresinden. Binlerce harmandan artakalmış yeşil damarlı, kırmızı damarlı, ala-sarı çakmaktaşlarıyla evcilik oynadılar. Evler yaptılar, bahçe duvarları çevirdiler, yollar geçirdiler, ağır kapılı kaleler yükselttiler. Çok uzun sürdü bu oyun. O zamana kadar oynadıkları en coşkulu oyundu. Her taşın ayrı bir görevi, ayrı bir anlamı vardı. Taşlarla yetinmedi Zöhre, kırmızı kilden tavalar, tuzluklar, eşekler, develer, tekneler yaptı. Çatlamadan kalsınlar diye ağaç gölgelerinde kuruttu, ayak altında kalmasınlar diye deliklerde sakladı. Sonra, her birini özenle taşıyıp tek tek yerleştirdi. Aslı, çiçek tohumlarından, bitki köklerinden, ağaç kabuklarından, kurumuş böceklerden, neyi bulduysa en güzelinden getirip bezedi. Her şey tamamdır, dedikleri gün, yaptıklarını görmek istedi Aslı ve ayağa kalktı. Zöhre de kalktı, iki adım geri çekildiler. Kızgın güneşin altında, dümdüz uzanan ıssızlıkta, eğri büğrü taşlar arasında, ottan kökten, tozdan topraktan oluşmuş küçük bir tümsek gördüler. Koca boşlukta küçücük bir tümsek! Demek buydu... yalnızca buydu yaptıkları!

Kurumuş bir sarnıcın duvarlarına çarpa çarpa boşluğa yuvarlandı Aslı. Bedeni dipteki toprağa kavuştuğunda, ot-

larla kucaklaşıp yüzükoyun kapandı. Hiçbir şey duymak istemedi, hiçbir şey görmek istemedi. Duydu ama. Zöhre, gerçek bebeğine ninni söylüyordu, onu duydu. Çakır dikenlerin, harman yerlerinin, bütün tanıdıklarının, bütün ölülerinin, mavi tırtılların, yaşlı dağların, göçlerin, katar katar göçlerin, baskınların, yıkılışların, yeniden kuruluşların sesini duydu. Sonu gelmeyen bir bozlak yayılıp dağıldı her yana. Duydu Aslı.

Yazılı Kaya,
Can Yayınları,
2006, İstanbul, s. 81

FEYZA HEPÇİLİNGİRLER

Feyza Hepçilingirler (1948), İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Edebiyat öğretmenliği yaptı. Dokuz Eylül, Galatasaray, Yıldız Teknik üniversitelerinde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Birçok gazete ve dergide yazıları yayımlandı.

Yazmaya 1966'da şiirle başladı, daha sonra öyküye yöneldi. İlk öyküsü 1979'da *Türk Dili* dergisinde çıktı. İlk öykü kitabı *Sabah Yolcuları* 1981 yılında yayımlandı. Bunu *Eski Bir Balerin* (1985), *Ürkek Kuşlar* (1987), *Kırlangıçsız Geçti Yaz* (1990), *Savrulmalar* (1998), *Öykünmece* (2000), *İşte Gidiyorum* (2009) adlı kitapları izledi. Romanları *Kırmızı Karanfil Ne Renk Solar* 1993'te, *Tanrıkadın* 2002'de yayımlandı. *Uçtu Uçtu Pelin Uçtu* (1986) ve *Harflerimizin Gizli Dünyası* (2009) adlı iki çocuk romanı ve *Çirkin Prenses* (1994) adlı bir çocuk oyunu yazdı.

Feyza Hepçilingirler denemelerini *Türkçe "Off"* (1997), *Sorulmadan* (2000), *Dedim: "Ah"* (2000), *Yıldızların Suya Döküldüğü* (2005), *Dilin Zamana Dokuduğu* (2007), *Rüzgârın Göğe Savurduğu* (2008) adlı kitaplarında topladı.

1979 yılında Kültür Bakanlığı'nın Çocuk Yapıtları Yarışması'nda *Yanlışlıklar* adlı oyunu ile Başarı Ödülü'ne değer bulundu. 1981'de Akademi Kitabevi Yarışması'nda *Sabah Yolcuları* ile Öykü Birincilik Ödülü'nü kazandı. 1985'te *Uçtu Uçtu Pelin Uçtu* ile Sıtkı Dost Çocuk Romanı Yarışması Üçüncülük Ödülü'nü aldı, aynı yıl *Eski Bir Balerin* adlı kitabı Sait Faik Hikâye Armağanı ile ödüllendirildi. 1989'da Yunus Nadi Armağanı Öykü İkincilik Ödülü'nü, 1991'de Balkan Yazarlar Karşılaşması Borski Grümen Ödülü'nü 1997'de Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü aldı.

*HARFLERİMİZİN GİZLİ DÜNYASI**

Söze büyükbaba başladı:

"Bana insanları anlatsana küçüğüm," dedi. "Bunca yıl yaşadım, gördüğüm tek insan sensin. Onları görmeden, tanımadan ölüp gideceğimi düşünüyordum. Buradakilerin yazgısıdır bu. İnsanlardan söz edildiğini hep duyarız, hatta bizim yaratıcımız olarak benimseriz onları; ama şimdiye kadar hiç görmedik. Nasıldır insanlar, nasıl yaşarlar, ne yaparlar, anlatsana bana..."

"Bana benzerler," dedi Pelin. "Yani ben onlara benzerim. Yiyip içerler, gülerler, arada bir kızarlar, bazen döverler bile. Benim kadar küçük değildirler, ben en küçüklerinden biriyim. Sizin gibi yaşarlar. Çalışıp kazandıklarını yerler, çocukları olur ve ölürler."

"Ölürler mi?" dedi Yumuşak. Dedesinin yüzüne baktı.

"Tahmin ettiğim gibi," dedi dedesi. Sonra Yumuşak'a döndü. "Bundan doğal ne var? Yaşayan her canlı ölür."

"Ama ben insanları ölümsüz sanıyordum." dedi Yumuşak.

"Eski inançlılar öyle söylerler ama," dedi dedesi. "İşte bak, gerçeği Pelin söylüyor. Onun insan olduğuna inanmıyor musun yoksa?"

"Şey," dedi Yumuşak. "Bilmem. O kadar küçük ki..."

"Aşk olsun," deyip dudaklarını sarkıttı Pelin. "Demek arkadaşların gibi sen de benim insan olduğuma inanmıyorsun."

---

* Yazarın *Harflerimizin Gizli Dünyası* adlı romanından bir bölüm.

"İnanıyorum, inanıyorum." deyip gönlünü almaya çalıştı Yumuşak. Sonra dedesine döndü: "Dede, bu gece bize o güzel masallarından anlatır mısın?"

"Anlatırım tabii," dedi dede. Yumuşak'ın konuyu değiştirmeye çalıştığını anlamıştı. "Pelin dinlemek isterse anlatırım."

"Ben masal dinlemeye bayılırım." dedi Pelin.

Ama masal için, zaman erkendi daha. Herhalde annesinin yaptığı gibi yatağa girince anlatacaktı büyükbaba. Pelin, öğrenmek istediği birçok şey olduğunu düşündü. Söze nereden ve nasıl gireceğini bilemiyordu.

"Şey," diye kekeledi. "Sizin ülkenizin özel bir adı var mı? Cinler ülkesi, devler ülkesi, cüceler ülkesi gibi."

Yumuşak, kızmaya hazırlanıyordu ki büyükbaba katıla katıla gülmeye başladı.

"Tabii var," dedi. "İnsanlar bilirler bu adı, çünkü onlar koymuşlardır. Yakın zamanlara kadar ülkemizin adı 'Alfabe' idi. Son yönetimsel değişiklikten sonra 'Abece' oldu. Son seçimlerde C'yi de kattık yönetime. A'nın ve B'nin yanına."

Pelin'in gözleri kocaman açıldı:

"A yönetici mi?"

"Evet," dedi büyükbaba. "A yöneticidir ve ünlülerin temsilcisidir. Biz yani ünsüzler daha çok olduğumuz için iki temsilcimiz var. B ile C. C son seçimlerde katıldı."

Pelin, söylenenleri düşünmeye başlamıştı. Yumuşak:

"Kurtuluş Savaşı'nı da anlatsana dede." dedi.

Dede, Pelin'e baktı.

"Atatürk'ü bilir misin?" diye sordu.

"Kim bilmez Atatürk'ü?" dedi Pelin. "Siz beni yalnız küçük değil, galiba aptal da sanıyorsunuz."

"Hayır, öyle bir şey söylemedim," dedi dede. "Atatürk yalnız sizin değil, bizim de kurtarıcımızdır. O yüzden sor-

dum. Burayı, yani ülkenizi yurt edinmemizi Atatürk'e borçluyuz."

Sonra da tatlı tatlı anlatmaya başladı. Yalnız Pelin değil, Yumuşak da zevkle dinliyordu dedeyi. Böyle tatlı tatlı anlatarak öğretmişti her şeyi Yumuşak'a. Dinleyene neredeyse yaşatırdı anlattıklarını. Pelin'i de ağzının içine baktıra baktıra, kendilerinden önce burada yaşayan biçimsiz harfleri, ne kadar uyuşuk ve tembel olduklarını anlattı. Atatürk kovmuştu onları; ama hepsi gitmemişlerdi. İşte insanların bilmediği buydu. Gizlenen, saklanan; ama ortalık yatıştıktan sonra ortaya çıkıp saldıran eski harflerle nasıl savaştıklarını kimse bilmiyordu. Dedeye göre, bilmeleri de gerekmiyordu zaten. Çünkü bu, onların Kurtuluş Savaşı'ydı. İnsanlar tarafından övülmek için savaşmamışlardı. Yurtlarını ele geçirmek isteyen o miskin harflere karşıydı savaşları. Sonunda kesin bir yengi kazanarak, tümünü geldikleri yere, yani asıl yurtlarına geri göndermişlerdi. Yeniden burayı ele geçirmeye kalkarlarsa, yeniden savaşmaları gerekeceğini söyledi son olarak.

Pelin'e göre dedenin pek savaşacak hali kalmamıştı. Gene de savaşmaktan neden söz ettiğini açıklamasını istediği için,

"Savaşmayı seviyor musunuz?" diye sordu.

"Hayır," dedi dede. "Savaşlardan nefret ederim. Ama bağımsızlık savaşları başkadır, biliyor musun?"

Hayır, Pelin, bağımsızlık savaşlarının öbür savaşlardan ne gibi bir farkı olduğunu bilmiyordu. Yanıt bekliyor mu diye dedenin yüzüne baktı. Beklemiyordu. Kendisi yanıtlayarak anlatmasını sürdürdü.

"Bağımsızlık savaşları kutsaldır. Çünkü yalnız kendinin değil, senden sonra yetişecek kuşakların da özgür ve bağımsız olmasını sağlar. İnsanları ve harfleri, başkalarının kölesi olmaktan kurtarır."

Pelin, başını salladı; ama pek anladığı söylenemezdi.

"Siz insanlar harflerin ulusal onurlarına bu denli düşkün olabileceğini kavrayamazsınız kuşkusuz. Ama öğreniyorsun işte, insanların bilmedikleri bir savaşı başarıyla bitirdik biz ve gerekirse tekrar savaşmaya hazırız. O eski Arap harflerine, gelip yurdumuzu yeniden işgal etme fırsatını asla vermeyeceğiz."

Dede anlattıkça heyecanlanıyor, heyecanlandıkça daha coşkulu anlatmaya başlıyordu. Yaşlı bir harf olarak böyle bir heyecanın kendisine iyi gelmeyeceğini düşünemediği gibi Pelin'in anlattıklarını kavrayamayacağını da görmüyordu.

Pelin'in esnemeye başladığını görene dek sürdürdü konuşmasını, bunu görünce de birdenbire kesti ve:

"Haydi bakalım," dedi. "Sizin uykunuz gelmiş. Doğru yatağınıza."

Büyükbaba altına aldığı ayağını uyuşukluktan kurtarmaya çalışıp bahçenin yumuşak toprağı üstüne serdikleri kilime dayadığı kolundan güç alarak kalkmaya çalışırken Yumuşak atıldı:

"Bize masal anlatacağınıza söz vermiştiniz ama..."

"Beni bu kadar konuşturduğunuz yetmedi mi?" dedi gülerek. Sonra da ekledi. "Peki peki, anlatırım. Siz gidip yatıncaya dek, ben de azıcık soluklanayım hele."

Yumuşak'ın annesi yer yatakları açmıştı küçükler için. Pelin'e en büyük ve köşedeki yatağı ayırmıştı. Kendisine verilen geceliği giydi Pelin. Bu, herhalde Yumuşak'ın annesinindi ve çok genç olduğu zamanlardan kalmıştı. Gene de küçük geldi. Onlardan ne kadar iri olduğunu anladı ve belli belirsiz bir büyüklük duygusu kapladı içini. Merak ve özlemle beklediği büyüklük günlerine göz açıp kapamak kadar süren bir zaman içinde ulaşmıştı sanki. Etrafını saran küçük yataklara bakarak tümünün annesiymiş

gibi duyumsadı kendini. Yedi cücelerin Pamuk Prensesi'ydi. Çevresinde yediden çok yatak vardı gerçi; ama bu, Pelin'in prensesliğini etkilemezdi. Yedi cücenin değil de, on yedi, yirmi yedi cücenin prensesi olsa bile, masal önemli ölçüde değişmiş sayılmazdı. Masalın buna bir itirazı olacağını sanmıyordu Pelin.

Yatağın içinde kasılarak oturdu. "Pamuk Prenses olmak ne güzel!" diye düşündü. Düşlerinde sık sık Pamuk Prenses olurdu; ama kendini prensesliğe bu geceki kadar yakıştırdığı hiç olmamıştı. Eksik olan minik yataklarıyla cücelermiş demek.

Yumuşak da hazırlanmış ve yatağının içine girmişti. Büyükbabanın gelmesini beklerken, küçük Yumuşakları cüce olarak düşünmesinin doğru olup olmadığını sordu kendine Pelin. Bilseler herhalde alınırlardı. Bir şey söylemeseler bile, alındıklarını anlardı Pelin. Ağabeyleri Yumuşak'a benziyorlarsa çok onurlu olmalıydılar. Küçük olmak, onurlu olmayı engellemiyordu.

"Uyumak için masala gereksinmeniz olduğunu hiç sanmıyorum," dedi dede yattıkları odaya girince. "İkinizin de gözleri kapanıyor."

"Anlatacaktınız ama, söz vermiştiniz." dediler.

"Peki, anlatırım," dedi dede. "Dinlemeye hazır mısınız siz?"

"Hazırız." dediler yine ikisi birden. Dede uyarmak zorunda kaldı onları.

"Bağırmamalısınız. Küçük kardeşler uyuyor." Eliyle uyuyan minik ğ'leri gösterdi. Öyle güzel uyuyorlardı ki, Pelin onları cüceler diye düşündüğünden bir kez daha utandı. Cüce olmak kötü bir şey değildi kuşkusuz; ama cüceler boyları kısa olan büyük insanlardı. Küçük ğ'ler cüce falan değil, düpedüz küçük birer çocuktular. Sanki annelerinin gelip uykularında onları öpmesini bekliyorlar-

mış ya da düşlerinde şu anda anneleri tarafından öpülü yorlarmış gibi gülümseyerek uyuyorlardı.

Yumuşak, yatağını biraz daha Pelin'e doğru çekip dede ye yer açtı. Sıcacık sokulan Yumuşak'ın yanında kendin bir kez daha anne gibi duyumsadı Pelin. Evcilik oyununda çoğu kez yaptığı gibi bir yığın küçük bebeği vardı işte. Yu muşak da yalancıktan kocası olmuş, yanında yatıyordu Kolunu Yumuşak'ın başının altından dolayarak sarıldı ona ve evde, yatarken bile takmak zorunda olduğu şapkasının altından çıkan terli saçlarının dibini sıcacık öptü.

"Hazırız." dediler dedeye ılık bir sesle. Dede de masa lını anlatmaya başladı.

"Şimdi size anlatacaklarımı masal yerine dinleyebilirsi niz." diye söze başladı dede. "Ama aslında gerçek bir olaydır ve bizim en yakın akrabamız olan G'lerin başın dan geçmiştir."

"Benim teyzem olan G, o zamanlar genç ve çok güze bir kızmış. Öylesine güzelmiş ki kuşlar onun güzelliğin görebilmek için gelip başına konarlarmış. Sonra kendile rini unutur, yuvalarındaymış gibi davranmaya başlarlar mış. Eğilip tekrar tekrar yüzüne bakabilmek için uçmay unutanlar olurmuş. Arılar, çiçek sanıp ondan bal almaya kalkışırlar, çiçekler ise kendilerinden daha güzel olduğu için kıskanırlarmış onu.

İşte bu G Teyze günün birinde gül yetiştirmek hevesine kapılmış. Bahçesini güzelce kazıp toprağı düzeltmiş, güb relemiş ve az bulunur gül fidelerini eliyle teker teker dik miş bahçesine. Kasabada o yaz bir gül yarışması yapılaca ğından haberi bile yokmuş.

Ama gül yarışması yapılmasını sağlayan ve kendisinin kazanacağına inanarak büyük bir ödül koyduran H için durum farklıymış. Çok büyük bir iddiayla yetiştirmeye çalışıyormuş güllerini. Ondan iyi gül yetiştirecek birinin

çıkacağını aklına bile getirmiyormuş. Önüne gelene, yarışmaya hazırlandığını, büyük ödülü kendisinden başka kimsenin alamayacağını söyleyip duruyormuş.

Derken yarışma günü gelmiş. H yetiştirdiği en güzel gülü alarak yarışmaya gitmiş. Bütün gül üreticileri de oradalarmış. Herkes H'nin gülünün en güzel gül olduğunda birleşmişken, yarışmayı son anda öğrenmiş olan G Teyzem, elinde kıpkırmızı bir gülle çıkagelmiş. Öylesine güzelmiş ki kırmızı gül, herkes büyülenmiş gibi gülün çevresini sarmış. Gözlerini gülden ayıramıyorlarmış ve teyzemin arkasında güle baka baka ilerleyen küçük bir ordu oluşturmuşlar. Yarışmanın seçici kurulu hiç düşünmeden teyzeme vermiş o yılın büyük ödülünü. Teyzem ödülünü, ödülle birlikte verilen armağanlarını ve gülü almış uzaklaşırken, ardından koşa koşa H'nin geldiğini duymuş. H yetişmiş ve yalvarmaya başlamış teyzeme. Bu güzel gülü nasıl yetiştirdiğini, eğer bir sırrı varsa kendisine söyleyip söyleyemeyeceğini sormuş. 'Gül gibi yetiştirdim.' demiş teyzem kısaca ve kucağında taşıdığı saksıyı H'ye vermeyi teklif etmiş. H sevinçten havalara uçmuş. Kırmızı gülü saksısıyla birlikte kucaklayıp koşmaya başlamış. Sevincinden teyzeme teşekkür etmeyi bile unutmuş.

Ertesi yıl yarışmaya yine büyük iddialarla hazırlanmış H. Çünkü teyzemin verdiği gül fidesini çoğaltmış ve bütün bahçesini, bakanların gözlerini ayıramayacakları güzellikteki kırmızı güllerle doldurmuş. Yarışma günü de içlerinden en güzelini seçerek yarışmanın yapılacağı alana getirmiş. Herkes kırmızı gülün etrafını sarmış ve birbirlerine ne kadar güzel bir gül olduğunu söylemeye başlamış. Teyzem görünürde yokmuş daha ve herkes onun yarışmaya katılıp katılmayacağını merakla bekliyormuş.

Az sonra teyzem görünmüş. Kucağında sarı bir gül varmış bu kez. Görünüşü çok güzelmiş ve orada bulunan-

ların tümü gülerek bu yeni güle bakıyorlarmış. Derken gülme herkese sıçramış. Herkes kahkahalar içinde sarı gülün güldüğünü söylüyormuş birbirine. Az sonra tümü inanmış sarı gülün güldüğüne ve gülerken çevresinde bulunanları da güldürdüğüne.

Seçici kurul, bu gülen ve güldüren gülden daha çok ödüle hak kazanan bir başka gül bulamamış. Teyzem gene ödülü, armağanları ve gülüyle oradan uzaklaşırken H'yi anımsamış. Dönüp bakmış, gerçekten H arkasından koşarak geliyormuş. 'Anladım,' demiş teyzem. 'Bu gülü de istiyorsun.' Sarı gülle birlikte kazandığı tüm armağanları da hiç düşünmeden H'ye vermiş.

'Artık gülen ve güldüren gül bende. Kimse ödülü benden alamaz.' diye düşünüyormuş H ve bir yıl sonraki yarışma için büyük hazırlıklar yapması gerekmediği kanısındaymış.

Fakat bir yıl sonra başka bir şey olmuş. Seçici kurul ödülü H'nin gülen gülüne vermeden önce teyzemi beklemenin uygun olacağını söylemiş. 'Bundan daha etkileyicisini getiremez ya...' diyormuş H. 'Ödül benim hakkım. Niye bekleyelim G'yi?'

Ama teyzem görünmüş uzaktan. Konuşmaları kesip teyzemin yaklaşmasını beklemişler. Teyzem yaklaştıkça bir ağlama isteği dolduruyormuş içlerini. Teyzem yanlarına geldiğinde, kucağında taşıdığı kapkara güle bakamayacak kadar gözyaşlarına boğulmuş durumda bulmuş onları. Hıçkırıklar içinde, 'Güzel bir gül olmalı, değil mi?' diye birbirlerine soruyorlarmış. Gözlerinden akan yaşlardan gülü göremiyorlarmış çünkü. H şaşkınlık içinde kalmış. 'Bu işin mutlaka bir sırrı var.' diyormuş ve teyzemi, kendisine bu önemli sırrı açıklamadığı için suçluyormuş. 'Eğer bir sır sayılırsa,' demiş teyzem, gülle birlikte, armağanlarını ve kazandığı ödülü H'ye verirken, 'Bu işin sırrı,

yaptığıma güvenmekten ve en iyisini başaracağıma duyduğum inançtan başka bir şey değil.' Sonra daha uzun açıklamış H'ye ve orada bulunup H gibi düşünenlere, bu gül yetiştirme işinde bir sihir ve büyü aramaya kalkışanlara. 'İlk yılın gülüne,' demiş. 'Kendi güzelliğimi verdim. Çünkü o zamanlar güzel olduğumu düşünmekten başka bir şey yapmıyordum. İkinci yıl ise güzelliğin çok da önemli olmadığını, yaşanan yaşamı güzelleştirmenin daha önemli olduğunu kavramıştım. Bu yüzden gülerek baktım gülüme. O da güldü ve gülmesiyle herkesi mutlu edip güldürdü.'

Dinleyenler sabırsızlanmışlar, 'Peki; ama ya bu yılki gül... Ya o kapkara gül... Ona ne diyeceksin?' diye sıkıştırmışlar teyzemi. 'Haa...' demiş teyzem. 'O gül için sizden özür dilemem gerekiyor. Böyle bir şeyin olmasını istemezdim; ama oldu işte. Bu yıl içinde annemi yitirdim. Öyle çok üzüldüm ki hep ağladım. Ağlamadan bakamadım güllerimin yüzüne. Bu yüzden karardı yüzleri ve bu yüzden böyle ağlatıcı oldular.'"

Dede, masalını kesip küçüklere baktı. İkisi de uyumuştu. "Sonunu dinleyemedikleri için kim bilir ne kadar üzülecekler yarın." dedi kendi kendine. Yarın sorarlarsa sonunu yeniden anlatabileceğini düşündü; ama masalın noktasını koymadan kesmek istemedi. Onlar dinlemiyor da olsalar, başladığı işi bitirmek alışkanlığındaydı dede. Sanki küçükler dinliyorlarmış gibi:

"Sonra çocuklar," dedi. Durup güldü söze böyle başladığına; ama gene de anlattı. "G Teyzemin söylediklerinden herkes kendine göre anlamlar çıkarmış; ama H demiş ki kendi kendine: 'Evet, ben yaptığım işe böylesine bütün benliğimi vermiyordum. Başarısızlığımın nedeni buymuş demek. G'den aldığım fidelerle ödülü alacağımı sanıyordum ve ödülden başka bir şey düşünmüyordum. Oysa

ödül değil, asıl önemlisi insanın yaptığı işten mutluluk duymasıymış.' Böyle demiş H ve yalnız gül yetiştirmekte değil, yapacağı her işte başarılı olacağına duyduğu güveni yineleyerek uzaklaşmış oradan."

Dede masalını bitirmişti. Çocukların tümünü dolaştı. Üstünü açmış olanları örttü, öpülmeye uygun durumda yatanların alınlarına birer öpücük kondurdu ve gözleriyle iyi uykular diledi tümüne. Kendi yatağına giderken minik ğ'lerle Pelin'i düşleriyle baş başa bıraktı.

Harflerimizin Gizli Dünyası,
Çınar Yayınları,
2009, İstanbul, s. 50

RIFAT ILGAZ

Rıfat Ilgaz (1911-1993) Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nü bitirdi. Bir süre öğretmenlik yaptı. 1949 yılından itibaren gazetecilik ve yazarlık yaparak hayatını kazandı. *Demokrat İzmir*, *Vatan*, *Yeni Gün*, *Tan*, *Yeni Ulus* gazetelerinde yazılar yazdı. *Akbaba*, *Dolmuş* gibi mizah dergilerinde öyküleri yayımlandı. Aziz Nesin ve Sabahattin Ali ile birlikte çıkardıkları *Markopaşa*'nın sorumlu müdürlüğünü üstlendi.

İlk kitabı *Yarenlik* 1943'te çıktı, 1944'te *Sınıf* adlı şiir kitabı yayımlandı. 1948'de üçüncü şiir kitabı *Yaşadıkça*'yı bastırdı. Bu kitapları *Devam* (1953), *Üsküdar'da Sabah Oldu* (1954), *Soluk Soluğa* (1962), *Karakılçık* (1969), *Uzak Değil* (1971), *Güvercinim Uyur mu* (1974), *Kulağımız Kirişte* (1983), *Ocak Katırı Alagöz* (1987) izledi. Romanları *Karadeniz'in Kıyıcığında* (1969), *Karartma Geceleri* (1974), *Sarı Yazma* (1976), *Yıldız Karayel* (1981) adlarıyla yayımlandı.

1957'de *Radarın Anahtarı* ve *Don Kişot İstanbul'da* adlı mizah öyküleri, *Hababam Sınıfı,* daha sonra *Pijamalılar* (1959) adlı mizah romanları basıldı. *Hababam Sınıfı* (1967) ve *Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı* (1971) Rıfat Ilgaz'ın en tanınmış tiyatro oyunlarıdır. *Halime Kaptan* (1972), *Bacaksız Okulda* (1980), *Küçükçekmece Okyanusu* (1983) gibi pek çok çocuk kitabı yazan Rıfat Ilgaz, anılarını *Yokuş Yukarı* (1982), *Kırk Yıl Önce Kırk Yıl Sonra* (1986), köşe yazılarını *Nerde Kalmışlık* (1984), *Can Curt* (1984) başlıkları altında topladı. 1982'de *Yıldız Karayel* romanıyla Orhan Kemal Roman Armağanı'nı ve Madaralı Roman Ödülü'nü aldı. 1987'de Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülü'nü kazanan Rıfat Ilgaz'a 1993'te Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü verildi.

ŞEKER KUTUSU

"İndir!" dedi, "Ne kadar kutun varsa indir!"

Şekerci kalfası, üzeri çiçekli, içi dışı kadifeli, iç kapağının ortası aynalı, pırıl pırıl selefonlu, ne kadar kutu varsa, serdi tezgâhın üstüne. Ali Yılmaz, iç kapağı aynalı kutuyu kestirmişti gözüne:

"Ne kadar şeker alır bu kutu?" diye sordu.

"Bir kilo alır! Karışık mı yapalım?"

"Karışık... Biraz çikolatalı, biraz badem ezmeli... Altına da bir sıra lokum, fıstıklısından! Anlıyorsun ya! Temiz bir şey olsun!"

Şekerci, yirmi yaşındaki bir delikanlının böyle bir kutuyu kime göndereceğini kestirmişti çoktan. Ali Yılmaz:

"İki kat kâğıda sarın kutuyu!" dedi, "Şıklığı dışarıdan belli olmasın!"

Bu, biraz da onun sıkılganlığını gösteriyordu. Şekerci isteğinden daha güzelini yaptı. Sardı, sarmaladı, sırmalı iplerin düğümlendiği yere de firmanın yaldızlı etiketini yapıştırdı. İki kat kâğıda sardıktan sonra:

"Buyrun!" dedi, "Kime verirsen ver, mahcup olmazsın! Haydi güle güle!.."

Gitti, karşıdaki koltuk meyhanesinden, ayak üstü iki tek votka çekti. Duvardaki aynada kravatının üçgenini denkleştirdi. Lacivert çizgili ceketinin üst cebindeki mendili yeniden katladı, koydu yerine. İki votka adamakıllı artırmıştı cesaretini. Çiçekçinin önünden geçerken, birden daldı içeri:

"Karanfil!" dedi, "On tane kadar, kırmızı karanfil.. Bir sıra da kenarlarına beyazlarından!"

Çiçekçi, karanfilleri jelâtin kâğıdına sardı güzelce, tu tuşturdu eline. Hiç düşünmemişti çiçekleri nasıl götürece ğini. Utanırdı böyle şeylerden. Bir Bayram gazetesi aldı koydu çiçekleri arasına. İki kadeh votka daha çekmesi ge rekirdi, kapıyı çalabilmesi için. Meyhane şuracıktaydı ayak üstünde yapındırdı. Artık nereye olsa gidebilirdi Dokundu Sevgi'nin kapısındaki zile... Ev, tıklım tıklın misafirdi, bir yılgınlık çöktü içine. Elindekileri kapıdaı verip gitse, ne iyi olurdu! İster istemez girdi içeri, merdi venleri çıktı. Çiçekleri uzattı nişanlısına. Çiçekler, şeke kutusundan daha çok ilgilendirmişti Sevgi'yi. Kutu, çifte çifter sarılı olduğu için, ne biçimi belli oluyordu, ne için deki aynası:

"Hele kâğıtları bir sıyırsın!" diye düşündü, "Bayılır zaman!"

Tam yirmi lira yalnız kutusuna vermişti. Lâcivert ka dife kapağın içinde, yürek biçimi pırıl pırıl bir ayna var dı ki, hangi kız görse ağzının suyu akardı. Hele bir açsıı kutuyu!

Büyüklerin elini öptü sıradan. Geriye kalanlarla toka laştı. Sevgi'nin uzattığı şekere, parmakları titreyerek uza nırken, keskin bir arpej kokusu, fırıl fırıl döndürmüşti başını. Çok oturmadı, kapıdan çıkarken rahat bir solul almıştı. Ne olursa olsun, büyük bir yük kalkmıştı üzerin den.

Onun için bayramın ödevi bitmiş, bayramın kendis başlamıştı. İki kadeh rakıyla bir açış yapmalıydı. Tuttu Karanfilli Meyhane'nin yolunu!

Sevgi, her bayram Melâhat Hanım'ın elini öpmedeı yapamazdı. Taa okul sıralarında alıştırmıştı onu. Her bay ram, okulu bitirdiği halde, onun yumuk yumuk ellerin

öpmedi mi, kendisini okul yüzü görmemiş bir mahalle kızı sayardı. Elini yüzünü yıkadı, taradı saçlarını...

"Anneciğim!" dedi, "Gidiyorum Melâhat Hanım'a. Para ver de, bir kutu yaptırayım!"

Bayramlaşmak güzeldi ya, işin bu masraflı yanı hoşuna gitmiyordu annesinin:

"Ne parası!" dedi, "Al götür şu kutuyu!"

Öyle ya!.. Şeker, her yerde aynı şekerdi. Ne farkı vardı kutuların birbirinden!

"Olur mu anneciğim!" diyecek oldu Sevgi...

"Hadiii!" dedi annesi, "Çok konuşma! Al götür, parayı sokaktan toplamıyoruz!"

İster istemez, şeker kutusunu sıkıştırdı koltuğunun altına. Tütüncüden bir Bayram gazetesi aldı, sardı sarmaladı. Tam kapısının önünde yakaladı Melâhat Hanım'ı.

"Ooo!.. Sen misin Sevgiciğim?" dedi, "Tanıyamayacaktım az daha. Büyümüşsün maşallah, koskocaman bir kız olmuşsun!.."

Sevgi, eski öğretmeninin elini öperken, o da yanaklarından öptü. Düşünceli kızdı Sevgi:

"Herhalde bir yere gidiyorsunuz!" dedi, "Başka bir gün rahatsız ederim sizi!"

Kutuyu, üzerindeki gazeteyle birlikte, uzattı Melâhat Hanım'a:

"Buyrun efendim!"

Üstelemedi Melâhat Hanım:

"Mersi!" dedi, "Beklerim kızım, başka bir gün!"

Müfettiş Cemal Beyler'e gidiyordu. Ankara'dan her bayram üç beş günlüğüne gelirdi annesine. Terfi senesiydi Melâhat Hanım'ın, bu bayram mutlaka görmesi gerekirdi müfettişi.

"Hazır şeker de geldi işte!" dedi, "Şekercinin önünde kuyruğa girmektense..."

Cemal Bey, güler yüzle karşıladı Melâhat Hanım'ı:

"İyi oldu geldiniz!" dedi, "Bu yıl yeniden iki Kız Sanat Enstitüsü açılacak. Bunların başına bilgili, tecrübeli yönetmenler gerekiyor!"

İçi cız etmişti Melâhat Hanım'ın, okuldan da, arkadaşlarından da çok memnundu. Kendini toparlayarak:

"Evet Müfettiş Bey!" dedi, "Düşündüm ki, bu yeni okullara sizden daha elverişlisini bulmak çok zor! Yönetmen kolayına yetişmiyor memlekette... Sizin 'terfi' yalnız Melâhat Hanım!"

"Siz bilirsiniz!" demekten başka çare bulamadı. Biraz daha ileri giderek:

"Efendim!" dedi, "Gösterdiğiniz güvene çok teşekkürler. Size karşı mahcup olmamaya çalışacağım..."

Daha ne konuşacaktı ki, kalktı ayağa:

"Hay Allah!" dedi içinden, "Kendi ayağımızla tutulduk!"

Başı önüne düşüvermişti.

Cemal Bey'in annesi Hadiye Hanım, öğretmenlere el öptürmeye bayılırdı. Hele öpen, böyle bir Müdire Hanım olursa... Gururla uzattı elini. Bir müfettiş anası olmanın tadını çıkarmıştı. Hemen Melâhat Hanım'ın peşinden:

"Cemalciğim!" dedi, "Ben çıkıyorum, bizim Naciye Abla'ya kadar bir uzanayım!"

"Benden de selâmlar."

Giydi mantosunu.

Üvey ablasıydı Naciye Hanım, hemen arka sokakta otururdu. Tam kapıdan çıkarken uzandı, masanın üstünde duran kutuyu aldı eline, Melâhat Hanım'ın getirdiği kutuyu...

"Gitmişken..." dedi, "Şunu da götüreyim bari!"

Ablasını, açık pencerenin önünde yakaladı, çıktı merdivenleri, elini öptü. Oğlu Şenol'u sordu, çok severdi Şenol'u. Bunu Naciye Hanım da bilirdi. Yapma bir üzüntüyle:

"Çıktı sabahtan!" dedi, "Çok üzüyor beni! Top... Top... Bayram demez, seyran demez, top, top, top!"

"Oynayabiliyor mu bari?"

"Yakında aylığa geçireceklermiş. Aklım ermiyor hiç top oynayana aylık verirler mi?"

O da bilmiyordu; ama avutmak için:

"Neden vermesinler!" dedi, "Bu kadar insan, para verip onları seyrediyor. Geceleri bile top meydanlarına koşuşuyorlar!"

Böyle demesi, bir bakıma gerekliydi de... Çıkarıp, bir yüz kâğıt bırakması gerekecekti sonra! Başka ne konuşacaktı, kalktı birden. Yürüdü merdivenlere doğru... Şeker kutusu geride, masanın üstünde kalmıştı:

"Hoşçakal, bize de buyur!" demeyi de unutmadı.

Şenol, yorgun argın gelmişti antrenmandan, pestili çıkmıştı. Masanın üstünde şeker kutusunu görünce:

"Nerden bu?" dedi, "Kim getirdi?"

"Teyzen!"

Kutuyu aldı eline, evirdi çevirdi... Tak tak vurdu kapağına:

"Kıyak kutu!" dedi, "Bizim başkana götüreceğim bunu!"

"Ne başkanı?"

"Kulüp başkanı! Diyeceğim ki, 'Reis Bey, bıktım bu amatörlükten! Geçir artık kadroya da, beş on kuruş uçlanalım!'... Haa, ne dersin? Anne be, dünkü çocuklar profesyonel oldu, biz bayram demez, seyran demez ağzımızı poyraza açıp koşuyoruz!"

"Aklım ermez benim, ne yaparsan yap! Götüreceksen, al götür kutuyu!.."

Giyindi, çıktı. Başkanları, sayılı bir belediye meclisi üyesiydi. Hani şu, kimseye hayrı dokunmayan meclis üyelerinden!

Kutuyu bıraktı büfenin üstüne, elini öptü.

"Sen hiç merak etme!" dedi, "Gördüm geçen gün oyununu! Yakında gireceksin kadroya! Antrenmanların, sakın bırakma peşini!"

Böyle, kimlere neler vaad etmemişti ki... Adamakla mal mı tükenirdi?

Çok oturmadı Şenol, saygılı çocuktu.

Genç futbolcu çıkar çıkmaz, belediye meclisi üyesinin kızı Sevim, yapıştı kutuya:

"Babacığım!" dedi, "Bunu balama götüreceğim ben!"

"Kime götürürsen götür!"

Sürdü, sürüştürdü Sevim, bayramlıklarını giydi, atladı bir dolmuşa. Yüreği küt küt ata ata çıktı merdivenleri.

"Ya Ali Ağabey evde değilsee..." diye düşünüyordu. Dokundu parmağının ucuyla zile. Kapıyı halası açmıştı. Saygıyla öptü elini. Yakışıklı evlat doğuran ananın eli, işte böyle öpülürdü. Kutuyu, utana sıkıla koydu masanın üstüne:

"Halacığım!" dedi, "Nerde Ali Ağabeyim?"

Halası da domuzun domuzuydu. Kızın yüreğine indirmek için:

"Ali mi?" dedi, "Nişanlısına kadar gitti!"

Daha fazla oturup da ne yapacaktı Sevim? Kimbilir ordan çıkınca hangi meyhaneye gidecekti! Tadı kaçmıştı konuşmanın. Bir biçimine getirdi, gene öptü elini, girdi yola.

Geceyarısına doğru, Ali Yılmaz, bulut gibi eve döndü. Annesi her zamanki gibi uyumamıştı gene:

"Nerde kaldın, merak ettim!" diye çıktı karşısına.

"Bayram değil mi? Biraz oturduk arkadaşlarla!"

Yalnız oturmamıştı, oturup içmişti de... İlk defa hak verdi annesi. Ali Yılmaz ceketini çıkarırken, masadaki şeker kutusuna gözü ilişti:

"Kim geldi?" diye sordu, "Kimden bu kutu?"

"Sevim'den ha!" dedi, "Güzel kız olmuş, geçen gün gördüm de..."

"Bırak onları! Kaç yıldır kapımızın ipini çekmiyorlardı!"

Ali, asıldığı gibi kopardı, kutunun ipini, kâğıdını sıyırdı. Bir kat... Bir kat daha!..

"Amma da sıkı sarmışlar haaa!" diye söylendi.

Açtı kapağını, içinden okkalı bir badem ezmesi seçerken kendini görür gibi olmuştu.

"Bu ne!" dedi, "Ayna var kapağında!"

Annesi de görmüştü kutuyu:

"Aman!.." dedi, "Ne güzel, ne sevimli kutu bu!.. Nişanlıya getirilmiş gibi!"

"Sen, benim aldığım kutuyu görecektin ki... Aklın dururdu! Bunlar paralarına kıyıp şeker mi alabilirler be!"

İçinden bir badem ezmesi daha seçti, attı ağzına. Bir de annesine uzattı:

"Ye!" dedi, "Üvey de olsa kardeşinin yolladığı şeker!.. Kendi malın gibi ye!"

Şeker Kutusu,
Çınar Yayınları,
2008, İstanbul, s. 7

CEMİL KAVUKÇU

Cemil Kavukçu (1951) öykülerinde sıradan insanların gündelik yaşamını ele aldı. Küçük olaylardan yola çıkarak, yalın ve abartısız bir dille sürükleyici öyküler yazdı. Derin gözlem gücü eserlerinde gerçekçi diyaloglar ve etkileyici betimlemelerle kendini gösterdi.

İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Jeofizik Mühendisliği bölümünü bitiren Cemil Kavukçu'nun öyküleri 1980 yılından bu yana çeşitli dergilerde yayımlandı. *Patika* adlı yapıtıyla 1987 yılında Yaşar Nabi Nayır Öykü Ödülü'nü ve 1996 yılında *Uzak Noktalara Doğru* adlı öykü kitabıyla Sait Faik Abasıyanık Hikâye Armağanı'nı kazandı.

İlk öykü kitabı *Pazar Güneşi* 1983 yılında yayımlandı. Bu kitabı *Patika* (1987), *Temmuz Suçlu* (1990), *Uzak Noktalara Doğru* (1995), *Yalnız Uyuyanlar İçin* (1996), *Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak* (1997), *Dört Duvar Beş Pencere* (1999), *Gemiler de Ağlarmış* (2000), *Başkasının Rüyaları* (2003), *Nolya* (2005), *Mimoza'da Elli Gram* (2007), *Angelacoma'nın Duvarları* (2008), *Perişanız Gecenin Karanlığında* (2009), *Tasmalı Güvercin* (2009) izledi.

Cemil Kavukçu'nun eserleri arasında *Dönüş* (1998), *Suda Bulanık Oyunlar* (2004), *Gamba* (2005) adlı üç roman ve *Selo'nun Kuşları* (2009), *Havhav Kardeşliği* (2010) adlı iki çocuk kitabı da var.

AVLUDAKİ TREN

Kardeşim anımsamıyor. O zamanlar çok küçüktü. Ama yine de, belleğinde küçük anı kırıntıları olmalı diye düşünüyorum. Gülüyor. Sonra da tren düdüğüne benzeyen bir ses çıkarıyor: "Böyle mi bağırıyordu?" diyor. Ürperiyorum. Kardeşim değil de, o bağırıyor sanki. "Evet," diyorum, "aynı öyle bağırıyordu." Omuzlarını silkip yeniden gülüyor. Onu hiç anımsamıyor, ne tuhaf.

*

Taş avludaydılar.

Annem, kardeşim ve ben avluya açılan pencerenin tülü ardından bakıyorduk. Duvarı delmiş gibi dışarı fırlayan soba borusundan savrularak uçuşuyordu dumanlar. Kardeşim daha iyi görebilmek için alnını cama dayamıştı. Ezik, dümdüzdü alnının o bölümü. Soluğundan cam buğulanmıştı.

Kara ineği dışarı çıkarmaya uğraşan babamdan başka biri daha vardı avluda; meşin gocuklu, lastik çizmeli, pantolonu kan ve hayvan pisliği ile lekeli bir kasap! Yün, et ve gübre kokan bu adam kara ineğin ardına geçmiş, kuyruğunu bir sağa bir sola bükerek, yani canını yakarak yürütmeye çalışıyordu.

"Gel kızım, gel," diyordu babam. Yüzü kıpkırmızı olmuştu.

Kara inek, incecik başlayan, gitgide kalınlaşıp yine incelen acı bir sesle bağırıyordu. Gözleri kocamandı. Annemin kimi geceler yattığımız odada gördüğünü sandığı gibi. Kocaman.

Lastik çizmeli adam, kuyruğunu bir sağa bir sola bükerken, babam da bütün gücüyle ipinden çekiyordu.

Avluyu geçirip sokağa çıkardıklarında biz de minderden atlayıp sokağa bakan pencerenin başına koştuk. Babamın paltosunun eteklerini uçuran bir rüzgâr vardı. Soğuktu. Kasap, bir sopa bulmuş, ayaklarına ayaklarına vuruyordu kara ineğin.

Gözden yitene dek arkalarından baktık.

Annem bir süre daha ayrılmadı pencerenin başından; bomboş sokağa, kaldırım taşlarındaki erimemiş karlara baktı. Sonra da parmak uçlarını ısırarak sessizce ağladı.

Annem ne zaman dikiş makinesinin başına geçse, biz de çevresinde oturur, onun baklava dilimi dikişleri olan kara pantuflalarıyla pedalı çevirişini izlerdik. Bu 'S' derdim kardeşime, demirden harfin üzerinden parmağımı gezdirerek; bu da 'I'. O da küçücük parmağını ardımdan gezdirip söylediklerimi yinelerdi. Bütün harfler bitince de sözcüğü birlikte söylerdik: SINGER!

Kara pantuflalar tıkır tıkır çevirirdi pedalı.

Bu eski makine, yüzünü hiç görmediğimiz anneannemizden kalmıştı. Belki de bu yüzden onu çok seviyordu annem. Öyle ki, "Ben ölüversem kim sahip çıkacak, kim koruyacak onu," diye tasalanırdı. Makinenin yaşatılmasını istiyordu. Küçücük bir kızken ninesi, "Kız kısmı da okur muymuş," deyip ortaokula göndermemiş annemi. O da, Kız Marifet Mektebi'ne gidip biçki-dikiş öğrenmiş. İlle de terzi olmak istiyormuş. Daha ilkokuldayken kâğıttan elbiseler biçer, eski giysileri bozup kendine eteklikler dikermiş de büyükler şaşarmış hep. Ne becerikli bu kız böyle, derlermiş.

On üç yaşında başlamış para kazanmaya. Ninesi, onun dikiş dikmesinden çok, parmak kadar çocuğa güvenerek

iş getirenlere şaşarmış. Güç verecek yerde yılgı salarmış yüreğine: "Ya yapamazsan, ya bozarsan nasıl öderiz..."

Annemin bütün acılarını, dertlerini, sevinçlerini biliyordu o makine. Gözü gibi bakıyordu ona.

Bir gün babamla fısıl fısıl konuşmuşlardı. Annemin yüzü bembeyazdı. "Ne isterlerse alsınlar," demişti, "ama makineyi vermem." Sonra makineyi arka bahçeye taşımışlar, üzerini eski bir kilim parçası, tahta ve çuvallarla örterek gizlemişlerdi. Çünkü eve birileri gelecekmiş, hiç tanımadığımız adamlar. Ellerine geçirdikleri eşyaları alıp alıp götüreceklermiş. Çok korkmuştuk. Kimdi o adamlar? Neden gelip eşyalarımızı alacaklardı?

"Çocuklar her şeyi bilmez," demişti annem. "Babanızın işi bozuldu, ama düzelecek."

Adamlar gelmemişti. İşlerin nasıl bozulduğunu anlayamadığımız gibi, nasıl düzeldiğini de anlayamamıştık. Dikiş makinesi yeniden içeri taşınıp her zamanki yerine konmuştu.

Birçok kız olurdu evde, sayıları yediye varan, kimi de sekize, dokuza çıkan terzi çırakları. Havası gitgide ağırlaşan bir odada diker dururlardı. Annem çok çalışmaktan bunaldığı zaman onlara acır, sanat öğretip iyilik etmediğini, ömür boyu çekecekleri bir belayı başlarına sardığını söylerdi.

Arada aklımıza gelir, sorardık:

"Anne," derdik, "ne zaman otobüse binip halama gideceğiz?"

"Buzlar eriyince," derdi.

Kardeşimle ben kiremitliğin saçağından sarkan havuç gibi buzlara bakardık.

"Buzlar da eridi anne," derdik.

"Şu kara manto bitince," derdi o zaman da.

Hep bir şeylerin bitmesini beklerdik. Ama o şeyler hiç bitmezdi.

"Ekmek kırıntılarını sakın atmayın," derdi annem, "çok günah!" Büyük halamız eskiden çok yoksulmuş, eniştemizin işi bir türlü yolunda gitmezmiş –yani babamızın gitmediği gibi– ama o hep ekmek kırıntılarını toplayıp yermiş sofrada; bir tekini bile atmazmış. Sonra çok zengin olmuşlar.

Bunun üzerine her sofraya oturuşumuzda birer kırıntı avcısı civciv olurduk; zengin olmak, doyasıya tulumba tatlısı yemek, kokusuyla çarşıya el koyan ızgara köftelere ulaşmak ve otobüse binip uzaktaki halama gitmek için.

Babam sabah erkenden kahveye gider, akşam yemeğe gelirdi. Yemeğini yer yemez de ceketini giyer, yine kahveye giderdi.

İşi bozulduğundan beri böyleydi bu.

*

Bir gün annem sol kolunu iyice sabunladı. Mutfak diye kullandığımız büyükçe odadaydık. Erkendi daha, çok erken, çırak kızlar bile gelmemişti. Kızarmış ekmek kokuyordu mutfak, bir de demli çay. Babam, kasketiyle ceketini giymiş, mestlerinin parmak uçlarında yaylanarak dikiliyordu.

Annem sabunladığı sol kolundan iki bilezik çıkarıp babama verdi. Bir gazete kâğıdına sarıp özenle cebine yerleştirdi babam. Boyun atkısını göğsüne çapraz ederken annem de paltosunu hazırlamıştı. Lastiklerini giydi sonra. Avluyu geçene dek kasketi bembeyaz oldu kardan.

Sokak kapısının kapandığını duyduk.

"Hayırlı olur inşallah," diye mırıldandı annem.

*

Babamın "Karakız" diye seslendiği, her akşam sırtını fırçalayıp alnını okşadığı, sağarken huysuzlandığında

"Dur kızım, dur," diye yatıştırdığı kara inek alındı o iki bilezikle.

Günlerce çekiç, testere sesleri gelmişti eski kilerden. Kullanılmayan eski sobayı, pas rengi boruları, ayağı kırık sandalyeyi, ot yastıkları, "gâvur ölüsü" dediği kocaman minderi, dedemden kalma büyük un ambarını ter içinde kalarak dışarı taşımıştı. Soğuktu. Üşütür de hastalanır diye korkuyordu annem. Dudağının kıyısında hep Birinci sigarası, arada genzine kaçan dumandan kesik kesik öksürerek, dinlenmek nedir bilmeden çalışmıştı. Kimi kez de annem işini bırakıp sofaya çıkarak babamı gözlemiş, arada da, "O kadar yorma kendini, biraz ara ver!" diye uyarmak zorunda kalmıştı. Büyük bir coşkuyla çalışıyordu babam. Kısa sürede işe yaramaz kileri bir inek ahırına dönüştürüvermişti. Derme çatma bir de samanlık kurmuştu avluya.

Annemin çiçekliği bitmişti böylece; artık Karakız'ın ayakları altında çiğnenen, pislenen, bir kenarında "samanlık" denen o çirkin barakanın yer aldığı bir bahçe olmuştu. Bundan böyle, soğuk kış günlerinde çiçek soğanlarını korumasına hiç gerek kalmayacaktı.

Karakız'a çok sargındı babam; yaslasına yemini koyar, önüne suyunu taşırken çocuk gibi olurdu. Evi öğrenene dek hep o götürüp getirmişti çobana. Çoban, sabah erkenden bütün mahallenin ineklerini toplar, kasabanın dışındaki büyük çayırlığa götürürdü. Akşam dönüşlerinde inekler, aynı okuldan dağılan çocuklar gibi, başları önlerinde evlerini bulur, kapının önünde böğürerek geldiklerini duyururlardı.

Sırtını karnına doğru usul usul kaşağıyla tararken, "Kızım, kızım," derdi sürekli.

O da bizden biri olmuştu artık.

*

Bir çığlıkla uyanıyoruz.

Annemin sesi bu, o bağırıyor.

"Hafize n'oldu... Hafize, bak yanındayım..."

Bağırıyor annem:

"Ölüyor... Yetişin inek ölüyor!"

"İnek yok," diyor babam, "oda burası Hafize... İnek ne gezer burda..."

Odanın ışığı yanıyor. Uyuyor gibi yapıyoruz. Aynı yer yatağını paylaştığımız kardeşimle yüzlerimiz birbirine dönük. Olağandışı büyümüş gözleri gözlerimde. Susuyoruz.

Annem sarsıla sarsıla ağlıyor.

Babam yalınayak yataktan çıkmış, şekerli su yapmaya gidiyor anneme. Mutfağa gidecek, ışığı yakacak. Yatmadan önce yediğimiz elma, portakal kabukları çay tepsisinde öylece duruyor olacak. Kedi dışarı atılmamışsa babamın ayak seslerini duyunca sobanın ardından minder altına dek karnını kilime sürte sürte kaçacak.

Yatmadan önce iyiydi oysa.

"Hap da neymiş canım," dediydi, "güzel uyurum inşallah bu gece."

Babam kahveden geldikten sonra bir saat kadar oturulmuş, oradan buradan konuşulmuştu. Karakız'ın sözü edilmemişti. Daha önce de konuklar vardı. Onlar örgülerini örmüş, annem de el dikişi yapmıştı. İneği sattığımızı, ondan kurtulduğumuzu söylemişti konuklara. "Hem de kasap aldı," demişti, "onca süt veren ineği zararına sattık."

Söyleşip dertleşirlerken arada bir de bize çıkışmışlardı: "Oğlum yeter artık... Oturun biraz be, ne zıpır şeylersiniz siz öyle..." Oysa biz, konuk çocuklarıyla birlikte, bu sözlere hiç kulak asmadan odanın kapısını çaat vurmuş sofaya fırlamış, sofadan gümbür gümbür odaya doluşmuş ve içerisini soğutmuştuk.

"Hadi uyu," diyorum kardeşime usulca, "anne korktu yine."

Gözlerimizi kapıyoruz.

Şekerli suyu içince kendine gelir gibi oluyor. Ağlamıyor da, derin derin soluklanıp hıçkırıyor yalnızca.

"İyiyim," diyor, "ışığı kapa istersen, çocuklar uyanmasın."

Babamın çıplak ayakları sessizce geçiyor yatağın yanından. Elektrik düğmesi çat ediyor, oda karanlığa gömülüyor.

Fısıl fısıl konuşuyorlar.

"Yine ineği gördüm. Şurda, çocukların yatağının az ilerisinde, gözlerini kocaman kocaman açmış yerde debeleniyordu."

"Boş ver," diyor babam, "sattık gitti işte."

"Saralı olduğunu bilmiyor muydu sanki? Komşu olacak sözde, hacı olacak! Bunu bize neden yaptı? Sakalından utansın rezil adam... Bizim gibisinden ne istedi..."

"Bu da işin tuzu biberi oldu... Kısmet işte..."

Sonra o fısıltılar da duyulmaz oluyor. Tepesinde iki çanı olan saat, arkalığında babamın pantolon ve ceketinin asıldığı sandalyenin üzerinde tıklayıp dururken uykuya dalıyorum.

Bir bekçinin uzaktan duyulan düdüğü Karakız'ın tren düdüğünü andıran sesine dönüşüyor.

*

Kardeşim başını iki yana sallayarak gülüyor. "Demek böyle bağırıyordu," diyor ve o sesi çıkarıyor.

"Evet," diyorum, "avlumuzdan bir tren geçmişti, ama sen çok küçüktün."

Dört Duvar Beş Pencere,
Can Yayınları,
2000, İstanbul, s. 13

ORHAN KEMAL

Orhan Kemal (1914-1970), çocukluk ve gençlik yıllarını anlatan romanlarla tanındı. Yetiştiği ve yaşadığı çevrede tanıdığı insanların hayatlarından aldığı olayları eserlerine yansıttı. Biçim ve süslemeyi ikinci planda bırakarak, gerçekçi bir tarz ve sürükleyici bir üslupla öyküler ve romanlar yazdı.

İlk öykü kitabı *Ekmek Kavgası* 1949 yılında yayımlandı, bunu *Sarhoşlar* (1951), *Çamaşırcının Kızı* (1952), *72. Koğuş* (1954), *Grev* (1954), *Arka Sokak* (1956), *Kardeş Payı* (1957), *Babil Kulesi* (1957), *Dünyada Harb Vardı* (1963), *Mahalle Kavgası* (1963), *İşsiz* (1966), *Önce Ekmek* (1968) adlı kitaplar izledi.

Baba Evi (1949) ve *Avare Yıllar* (1950) adlı romanları yazar olarak tanınmasını sağladı. Bu romanları *Murtaza* (1952), *Cemile* (1952), *Bereketli Topraklar Üzerinde* (1954), *Suçlu* (1957), *Devlet Kuşu* (1958), *Vukuat Var* (1958), *Gavurun Kızı* (1959), *Küçücük* (1960), *Dünya Evi* (1960), *El Kızı* (1960), *Hanımın Çiftliği* (1961), *Eskici ve Oğulları* (1962), *Gurbet Kuşları* (1962), *Sokakların Çocuğu* (1963), *Mahalle Kavgası* (1963), *Kanlı Topraklar* (1963), *Bir Filiz Vardı* (1965), *Müfettişler Müfettişi* (1966), *Yalancı Dünya* (1966), *Evlerden Biri* (1966), *Arkadaş Islıkları* (1968), *Sokaklardan Bir Kız* (1968), *Kötü Yol* (1969), *Tersine Dünya* (1986) takip etti.

Orhan Kemal 1958 yılında *Kardeş Payı* adlı kitabıyla Sait Faik Abasıyanık Hikâye Armağanı'nı kazandı, 1969 yılında *Önce Ekmek* adlı kitabı hem Türk Dil Kurumu Öykü Ödülü'ne, hem Sait Faik Abasıyanık Hikâye Armağanı'na değer bulundu.

HARİKA ÇOCUK

Bisküvi, çikolata, kâğıtlı şeker, zeytinyağı, sabun yapımevleriyle küçük tamir atölyelerinin yan yana odalarda bulunduğu, sefertasına benzeyen hanlardan birinin genzi tıkayan pis havası içinde ekmeğini küçücük pedalıyla kazanmaya çalışan bir arkadaşı görmeye gitmiştim. Bulamadım. Dönecektim ki kapı yanında duran büyükçe bir tahta sandığın içinde onu gördüm: Peynir ekmekle domates yiyordu. Kirli, kıvır kıvır sarı saçları vardı. Makine yağıyla kararmış yüzü, içlerinden aydınlanan harikulade yeşil gözleri...

"Matbaacı ağbiyi mi aradınız?"

"Evet."

"Az evvel kâğıt kestirmeye gitti. Gelecek." Yanındaki boş bir tahta sandığı ters çevirip ikram etti:

"Buyurun, oturun!"

Öyle tatlı bakıyordu ki. Oturdum. Ekmeğini bölerek uzattı. Aç olmadığımı söyledim.

"Yoksa ellerim kirli diye mi?"

"Yok canım."

"Bizim işte de temiz kalınmıyor ki..."

Tamir atölyelerinden birinde çıraklık ettiğini sanarak sordum:

"Ne iş görüyorsun?"

"Torna, tesviye..."

"Ha?"

Katıla katıla güldü.

"Kim duysa şaşıyor. Bu eylülde on ikiyi bitiriyorum halbuki..."

"Yani torna, tesviyeye ait her işi yapabilir misin?"

"Ne var yapamayacak? Babamın atölyesi vardı eskiden. Sabahları okula giderdim, öğleden sonra da atölyeye."

"Kaça kadar okudun?"

"İlkin dördüne kadar."

"Sonra?"

"Sonra annem öldü. İki kardeşimle ortada kaldık. Babam da kötü bir kadının peşine takılınca..."

"Okulu bıraktın. Sever miydin okulu?"

İçini çekti:

"Hem de nasıl!"

"Ne olmak isterdin?"

"Kaptan. Büyük denizlerde, dalgalı, korkunç denizlerde dolaşmak. Avrupa'ya, Amerika'ya gitmek. Ekvatoru geçerken vapurda eğlence gırla gidermiş. Doğru mu?"

"Doğru."

"Sonra, New York Limanı'ndaki Hürriyet Heykeli. Boyu kaç metre onun? Büyük mü?"

"Bilmem."

"Robenson Kruzoe'yi okudunuz mu siz?"

"Okudum."

"Issız adada nasıl da yaşayabilmiş? Değil mi? Böyle şey olur mu?"

"Olmasa daha iyi değil mi?"

"İyi ama oluyor: Yahut da yazan öyle düşünmüş. Ama iyi düşünmüş. Ne olursa olsun, aferin Robenson'a. Issız adada elini kolunu bağlayıp durmamış, hemen işe girişmiş. Marifet ölmemek değil mi? Yaşamak!"

Makine yağlarıyla kirlenmiş mendilini çıkarırken, gözlerim tulumunun geniş cebindeki cam misketlere ilişti. O da bunun farkındaydı. Çıkardı, avucunda şıkırdatarak,

"Ne yapalım," dedi. "İş, iş, iş... Bunalıyor insan. Paydoslarda Ateş Ali'yle oynuyoruz."

"Ateş Ali kim?"

"Alt kattaki bisküvi yapımevinde çalışıyor. Bizim mahalleli. Her sabah işe birlikte geliriz. Benim annem yok, onun babası. Maça, sinemaya filan da beraber gideriz."

"Misketi mi çok seviyorsun, sinemayı mı, yoksa maçı mı?"

"En çok maçı ama hava alıyoruz..."

"Niye?

"Numaralı tribün bize göre değil. Tekliği toka ettik mi, Teksas'a bırakıyorlar. Teksas'ta da boyumuz yetişmiyor. Stadyumu yaparken çocukları düşünmemişler!"

"Siz de?"

"Biz de sinemaya gidiyoruz Ali'yle çokluk... Tabii pazarları. Babam evdeyse sabahleyin erkenden tüyerim. Doğru Şehzadebaşı'na."

"Değilse?"

"Değilse tüymek olmaz. Su ısıtmak, yıkanmak, kardeşlerimi yıkamak vazifesi bana düşer."

"Kaç para kazanıyorsun tesviyecilikten?"

"On lira haftada."

"Yetiyor mu?"

"Bu pahalılıkta yeter mi? Başka atölyelerden yirmi beş lira veriyorlar ama gidemiyorum."

Niye?

"Usta babamın arkadaşı!"

"İşte de bir dalavere olmasın?"

"Benim de aklıma gelmiyor değil ama ne de olsa baba. Kötü şeyler düşünmek istemiyorum."

Dereden tepeden uzun uzun konuştuk. Bu arada her gün, sabahın beşinde çalar saatin sesiyle uyandığını, gazocağına çaydanlığı oturttuğunu, bulaşıkları yıkadığını, çar-

şıdan ekmek peynir aldığını, altıya doğru kardeşlerinin karnını doyurup pek pek altı buçukta omuz omuza işçi kalabalığıyla vapura binip yedide köprüye geldiğini, yediyi çeyrek gece de atölyede işbaşı yaptığını öğrendim.

"Peki, ne olacak bunun sonu?"

"Ne gibi amca?"

"Mesela bir imkân çıksa karşına. Tekrardan okula girip sonunda da kaptan olmak ister miydin?"

Önce gözleri sevinçle parladı. Sonra sönükleşerek bir noktaya takıldı kaldı.

"Ha? İster miydin?"

"İsterdim ama..."

"Ama?"

"Kardeşlerim... Babama güvenilmez ki. Düşer gene bir kötü kadının peşine..."

İçimde bir damar sızladı.

"...Benden geçti. Kardeşim okuyor. Öteki küçük daha. Büyüyünce onu da okula vereceğim. Haftalığım elli olur o zaman herhalde..."

Birden sordu:

"Amca?"

"Ha?"

"Benim boyum hep böyle kısa mı kalacak?"

"Niçin? Büyümüyor mu?"

"Annem ölmeden evvel duvara kurşunkalemiyle çizmiştim, ölçüyorum. Hâlâ aynı yerde. Yoksa cüce mi kalacağım?"

Dudaklarımdan çıkacak cevabı heyecanla bekliyordu ki, makine şakırtıları yüklü sıcak koridorun kirli aydınlığında iriyarı biri belirdi:

"Ayhan!"

Onun da üstü başı, yüzü kir pas içindeydi. Çocuk sandıktan fırladı:

"Buyur usta!"
"Hâlâ karnını doyuramadın mı?"
"Doyurdum."
"Doyurduysan git de o borulara diş aç!"
"Peki usta..."
Beni unutmuştu bile. Koridorun kirli aydınlığında koşarak uzaklaştı. Dipteki atölyeden içeri girdi. Peşinden gittim. Atölye penceresinin kenarından heyecanla seyrettim. Boyu yetişmediği için ters çevrilmiş bir tahta sandığın üzerinden idare ediyordu makineyi. Makineyse çocuğun emri altında munis bir hayvan kadar uysal, yere kıvrım kıvrım, pırıl pırıl demir yongalar döküyordu.

Aslan Tomson,
Büyülü Fener Yayınları,
2009, İstanbul, s. 31

YAŞAR KEMAL

Yaşar Kemal (1923), Osmaniye'nin Hemite (Gökçedam) köyünde doğdu. Adana'da ortaokulda okurken çırçır fabrikalarında çalıştı. Irgat kâtipliği, vekil öğretmenlik, traktör sürücülüğü yaptı. 1943'te ilk kitabı *Ağıtlar* yayımlandı. 1951-1963 yılları arasında *Cumhuriyet* gazetesinde çalıştı. İlk öykü kitabı *Sarı Sıcak* (1952) bu sırada çıktı. 1955'te yayımlanan *İnce Memed* yazara büyük ün kazandırdı. Şiirli dili, güçlü betimlemeleri ve destansı anlatımıyla edebiyatımızın en önemli yazarlarından biridir.

23 dile çevrilen yapıtları ile Yaşar Kemal dünya edebiyatının da en önemli yazarlarından biri oldu. Türkiye'de verilen pek çok ödülün yanı sıra 1982'de Cino del Duca Ödülü, 1984'te "Légion d'Honneur" nişanı "Commandeur" payesi, Fransa Kültür Bakanlığı "Commandeur des Arts et Lettres" nişanı, 1996'da Premi Internacional Catalunya, 1997'de Alman Kitapçılar Birliği Frankfurt Kitap Fuarı Barış Ödülü'ne layık görüldü.

Orta Direk (1960), *Yer Demir Gök Bakır* (1963), *Ölmez Otu* (1969), *Demirciler Çarşısı Cinayeti* (1974), *Yusufçuk Yusuf* (1975), *Yılanı Öldürseler*, *Al Gözüm Seyreyle Salih* (1976), *Allahın Askerleri*, *Deniz Küstü* (1978), *Kimsecik* (1980) en tanınmış romanlarıdır.

Destansı romanları arasında *Üç Anadolu Efsanesi* (1967), *Ağrı Dağı Efsanesi* (1970) ve *Binboğalar Efsanesi* (1971) edebiyatımızda ayrı bir yere sahiptir.

KEÇİ

Memedin karısı uçsuz bucaksız bozkırın ortasında dikilmiş duruyordu. Eğilip toprağı eşeledi. Epeyce aradıktan sonra birkaç tohum buldu. Toz içinde kalmış ellerinin çatlaklarına toprak dolmuştu. Tohumları sildi. Sonra dişledi. Yüzünü acıyla buruşturdu. Sonra da tohumları başörtüsüne düğümledi.

Kendi kendine: "Vay," dedi, "vay garip başım. Tümü de çürümüş... vay," dedi, "vay."

Toprağı hırsla, yiyecekmiş gibi, korkuyla yeniden eşelemeye başladı. Elleri tarlanın yumuşak toprağı içinde çırpınıp duruyor, bir tohum bulunca uzun uzun yokluyor, sonra elleri ayakları kesilip, toprağın üstünde kalıyordu.

"Vay," diyordu, "vay emeciklerim."

Tarlada azıcık olsun bir yeşillik yoktu. Boydan boya uzanmış bir boz toprak... Başkaca yaşama belirtisi yoktu.

"Ölürük," dedi, "acımızdan ölürük bu yıl."

Aradı aradı, toprakta sürüne sürüne aradı. Dizleri sıyrılmış, dayanılmaz bir acı veriyordu. Sonra oturup bir topak oldu. Uçsuz bucaksız bozkıra bakıyordu. Boş gözlerle önündeki ölü tarlaya bakıyordu. Deli gibi de başı dönüyordu.

Arada bir de, durup durup sayıklar gibi: "Vay," diyordu, "vay boşa giden emeklerim!"

Oturduğu yerden ta ikindiye kadar kalkamadı. Bir hoş olmuştu. Can çekişir gibi bir hali vardı. Neden sonra toparlanabildi. Her bir yanı sızlıyordu. Sallana sallana

yola düşüp gün yıkılırken eve geldi. Ocağın yanına küskün küskün oturdu.

Memed, bir zaman karısının etrafında döndü durdu. Sonra, birden: "Kız," dedi, "öbür gün gidiyoruz Çukurovaya..."

Kadın ölü sessizliği içine gömülmüştü. Duymamış gibi davrandı.

Memed: "Gitmemek olmaz," dedi.

Kadın belli etmeden arkasını döndü.

Evin tek oğlağı, orta direğin yanında oynaşıyordu. Köşede de bir keçi bağlıydı. Hilim hilim fistanlı dört çocuk bir araya gelmişler, biribirine sokulmuşlar, öylecene duruyorlardı. Yalnız en küçüğü, çıplak denecek kadar yırtık fistanlı oğlan oralı değil, kocaman kocaman sümüğünü çekiyor, oğlağı tutuyor, kendi kendine gülüyor, oynuyordu.

Memed: "Gideriz," diyordu. "Çukurovaya varırız, çok para kazanırız evelallah... Amma ben size para gönderinceye kadar sizin haliniz neye varır? Ne yersiniz?"

Memed, içine bir şey dert olmuş gibi, boyuna konuşuyordu. Karısına sorular soruyor, yanında dört dönüyor, ama kadından bir türlü ses seda çıkmıyordu. Ocağın başında yumulmuş, taş kesilmişti.

Memed:

"Hani biliyorsun ya, avrat," dedi, "Çukurovadan sana neler getirdiydim iki yıl önce? İki öküz parası da getirdiydim. İşler kesat diyorlar ya... Yalan. İşler kesat olsa bile, benim Ağamın avradı, Meliha ablam var orada. Bana, ha demeden iş verir. Ablam gibi yok Çukurova ülkesinde..."

Kadın ağzını açıp çift mi tek mi laf etmeyince Memed de sustu. Baştan aşağı evin içinde yürüdü. Sonra kapıya kadar gitti. Sonra geri döndü. Oğlakla oynayan küçük

çocuğu kucağına alıp havaya kaldırdı. Sonra usulcana oğlağın yanına geri koydu. Sonra karısına doğru bir iki adım attı.

"Tohum çürüdüyse, Allahtandır," dedi. "Ben Çukurovaya giderim," dedi. "Ne kadar para kazanırım bir gör!" Ta yüreğinden, yüreği sökülürcesine bir "Aaaah!" çekti. "Korkma gayrı, ben o zamana kadar yetiştiririm sana parayı. Komşularda da ödünç un alacak kimse yok. Milletin hepsi bizim gibi."

Kadın gene aldırmadı. İşte bu tutum Memedin içine dert olup kalıyordu. Memed kıvranıyordu. Kadınsa çenesini sağ dizine dayamış, gözlerini de ocağın küllerine dikmişti.

Memedin burasına gelmişti. Ters ters karısını süzdü. Sonra dayanamayıp dışarı çıktı. Kapının yanında keçi için kesilmiş yeşil dallar duruyordu. Dalların üstüne oturup belini duvara dayadı. Başı zonkluyordu. Sonra birden kalktı, altındaki dallardan bir kucak alıp götürdü, keçinin önüne attı. Keçi hemencecik dalların arasına başını sokup, hışırtıyla yemeye bağladı. Memed keçinin başında kalakaldı. Gözleri de doldu.

Kadın ilk kez başını kaldırıp bir keçiye bir Memede baktı. Memedle göz göze geldiler. Memed gözlerini karısından kaçırdı. Şaşkın şaşkın bir o yanına bir bu yanına baktı. Kocaman elleri telaşlı telaşlı sallandı. İki yanına döndü. Ne yapacağını bilmez bir hali vardı. En sonunda varıp oğlakla oynayan çocuğu okşadı.

"Yavru," dedi, "yavru."

Kadının gözleri Memedin üstündeydi. Ya da Memed öyle sanıyordu.

Memed koşar gibi dışarı attı kendini. Uzun, ince yüzü sararmış, kırış kırış olmuş, gözleri dışarı fırlamıştı. Kendinde olmayarak, biraz daha dal kucaklayıp keçinin önü-

ne atta. Karısıyla gene göz göze geldiler. Memed gözlerini gene kaçırdı.

"Çukurovada kim demiş iş yok deyi... Çukurova bu! Hiç iş olmaz olur mu? Hem bana ne? Benim orada, Ağamın avradı var. Abla... Abla de de, dur orda... Yüz tane ağa değer, iki gün sonra gideceğiz."

Kadının başı daha dizindeydi. Durumunu hiç bozmamıştı. Yüzünde, Memedin söylediklerini duyduğunu gösteren hiçbir belirti yoktu.

Memed: "Şu belimi büken unsuzluktur," dedi. "Bir aylık un olsa... İş kolay..."

Gözlerini keçiden de bir türlü ayıramıyordu. Keçi başını dalların arasına sokmuş, dallardan boyuna yaprakları topluyordu.

"Keçi de ne iştahlı yiyor," sözünü ağzından kaçırdı.

Kadın birden başını kaldırıp Memedin yüzüne hışımla baktı... Memed başını eğdi.

"Bir aylık unumuz olsaydı," dedi.

Kadın ayağa usul usul, her bir yanı dökülmüşçesine kalktı. Memede bakmadan, sürünür gibi dışarı çıktı.

Memedin de dudaklarından, "Aaah! Un" döküldü.

Memed bir zaman evin içinde dört döndü. Direğin dibinde biribirlerine sokulmuş çocuklar, büyük gözlerle biribirlerini, evi, keçiyi, babalarını korkuyla süzüyorlardı.

Memed keçinin yanına varıp, bir zaman, onun dertli dertli dalları kemirişini seyretti.

En sonunda: "Ne de çok sütü vardı ala keçinin," dedi.

Bunu söylerken karısı kapıdan giriyordu. Memed bunu söylediğine bin pişman oldu.

"Kız," dedi, "nasıl olsa bir şey ederiz... Bir yerden bir aylık unu nasıl olsa buluruz. Yas çekme böyle!"

Memed, bundan sonra, köyün içinde iki gün döndü durdu. Bir aylık yiyecek unluk için çalmadık kapı bırak-

madı, "İki misliyle öderim. Size çok iyiliğim dokanır Çukurovadan gelince... Benim orada Ağamın avradı var," dedi. "Sattırmayın biricik keçiyi bana. Çocuklarımın ekmeğinin katığı bu keçi," dedi. Olmadı. Kimsede unluk buğday, arpa, mısır kalmamıştı ki...

Gün kuşluktu... Bahar güneşi ılık, apaydınlık... Bozkırı doldurmuştu. Memed kapısının önünde öne doğru eğilmiş, yüzünde tarifsiz bir keder, kımıldamadan duruyordu. Biraz ötede de yol arkadaşları sabırsızlıkla onu bekliyorlardı.

Karısı da kapının eşiğinde oturmuş, gözleri toprakta... Memed kapıda sabahtan beri bekliyor, bir türlü ağzını açıp da karısına allahaısmarladık diyemiyordu. Bir zaman diyecek oluyor, sonra karısının haline, ölü gibi yüzüne, toprağa dikilmiş gözlerine bakınca bundan hemencecik vazgeçiyordu. Memed en sonunda canını dişine takıp, çabuk çabuk: "Avrat," dedi, "Allaha emanet ol! Ben on beş gün içinde sana para gönderirim. Varır varmaz ablamdan alır gönderirim. Netmeli, başka çare yok."

Kadın usulcana doğruldu. Yüzüne gülümser bir görünüm vermek istedi, ama yüzünden yalnız acı bir gülümseme gölgesi geçti.

Zorlan: "Güle güle git de, sağlıcakla geri dön," dedi.

Memed daha bir şeyler söyleyecekti. Kendini zorladı. Yutkundu yutkundu ama, söyleyecekleri boğazında düğümlendi kaldı. Yürüdü.

Kadın, onlar bozkırın düzlüğünde gözden yitinceye kadar arkalarından baktı kaldı.

Sonra birden eve girdi. Orta direğin dibinde küçük çocuk oğlakla oynuyordu. Çocuğu kolundan tuttuğu gibi bir yana fırlattı. Neye uğradığını bilmeyen çocuk ağlamaya başladı.

"Ölesice, ölesice," dedi kadın. "Gayri bir o kaldı evimizde, onu da sen örseleme!"

Keçi önündeki dalların yapraklarını yemiş bitirmiş, rahatça uzanmıştı.

Sarı Sıcak,
Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık,
2009, İstanbul, s. 78

NEZİHE MERİÇ

Nezihe Meriç (1925-2009), Gemlik'te doğdu. Memur olan babasının görevi nedeniyle çocukluğu Anadolu'nun çeşitli illerinde geçti. Eskişehir Lisesi'nden mezun oldu. İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı ile Felsefe bölümlerine devam etti. Dost Yayınları'nı ve *Dost* dergisini yönetti. İlk yazısı 1945 yılında *İstanbul* dergisinde, ilk öyküsü *Seçilmiş Hikâyeler* dergisinde çıktı.

Bozbulanık (1953) ilk öykü kitabıdır, ardından *Topal Koşma* (1956), *Menekşeli Bilinç* (1965), *Dumanaltı* (1979), *Bir Kara Derin Kuyu* (1989), *Yandırma* (1998), *Çisenti* (2005), *Gülün İçinde Bülbül Sesi Var* (2008) ile yazarlığını sürdürdü. 1961'de *Korsan Çıkmazı*, 1992'de *Boşlukta Mavi, Alacaceren* (2003) adlı romanları yayımlandı. *Sular Aydınlanıyordu* (1968), *Sevdican* (1985), *Çın Sabahta* (1995) adlı oyunları sahnelendi.

Çocuklar için de pek çok kitap yazan Nezihe Meriç, *Alagün Çocukları*'nı 1976 yılında yayımladı, daha sonra *Küçük Bir Kız Tanıyorum* (1992-1998) başlığı altında yedi kitaptan oluşan bir çocuk dizisi hazırladı. *Ahmet Adında Bir Çocuk* (1998), *Dur Dünya Çocukları Bekle* (1999) severek okunan kitaplarındandır.

Nezihe Meriç, 1962 yılında TDK Roman Ödülü'nü, 1990'da Sait Faik Hikâye Armağanı'nı ve 1998'de Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü aldı.

BEŞ NUMARAYA TAŞINANLAR: AYŞE

Ali'nin eve dönüşüne dönüş denemezdi. Bayır aşağı nasıl indi, gecekonduların arasından oyalanmadan, civcivlerin peşinde koşmadan nasıl geçti anlayamadı bile. İçindeki hem sevince, hem kırgınlığa benzeyen duygu yüreciğini sıkıştıracak denli ağırlaşmıştı. Çok güzel bir düşten uyanmış gibiydi. Ağaçların yanına gitmişti. Altlarında durup da yukarılarına bakmıştı. Hışırtılarını dinlemişti. Ya o ihtiyar bayan. Balkonda karşılıklı çay içmişlerdi. Bardaklar kocamandı. Çiçekli, çok güzel bardaklar. Ali nasıl tutacağını şaşırmıştı. Sıcak sıcak susamlı çörekler yemişlerdi. İçine öyle bir sevgi dolmuştu ki şaşırıyordu. O ihtiyar kadını birdenbire nasıl böyle sevdiğini, bağlandığını anlayamıyor, çözemiyordu. Kocaman bir bahçenin içinde, ağaçların altında onunla dolaşmışlardı. Ne çok şey anlatmıştı. Küçükken, babasıyla, ilk kez fener alayına gidişlerini anımsıyordu. O zaman da çocuklar, kadınlar, elma şekerleri, borazanlar, askerler, bayraklar görmüştü. Maytapların füüyy diye gökyüzüne çıkıp oradan renkli ışıklarla dökülüşünü, geceler boyu, başını yastığının altına sokup, bin kez yaşamıştı. Hep gülerek uyuyakalırdı. Bu sefer dinledikleri de buna benziyordu. Eski köşkler, saray bahçeleri, fener alayları, padişahlar, denizler, marşlar, çalgılar vardı çevresinde. Bunların arasında, ikide bir şimşek çakar gibi oluyor, öyle bir söz geçiyor, yaşlı bayan, "Atatürk öyle istemişti." "Gazi demişti ki..." "Mustafa Kemal çağırtınca biz de hemen git-

tik..." diye sözünü sürdürüyordu. Gene askerler, toplar, tüfekler, borazanlar, fener alayları birbirine karışıyordu. Artık tüm evren Ali'nin çevresinde vuv vuv ediyordu. Onu şaşırtan, korku veren bir uğultuyla. Anlatılanların hepsini anlıyor; ama sanki hiç anlamıyormuş gibi hemen unutuyordu. Yaşlı bayan, Ali'nin hiç duymadığı bir dolu çiçek adı sayıyor, hepsini ayrı ayrı gösteriyordu. Mutbakta tezgâh, raflar, masanın üzerleri renk renk, biçim biçim reçel kavanozlarıyla doluydu. Hepsi bu bahçenin yemişlerinden, meyvelerinden yapılmıştı. Turşu da kuracaklarını anlatıyordu Nazlı Hanım. Anlatırken seviniyordu. Tarhana için yoğurt ısmarlanmıştı. Bekçinin karısı, sütçünün kızı, çöpçünün gelini derken kalabalıklaşıyordu Ali'nin çevresi. Hiçbirini tanımıyordu; ama hepsini seviyordu nedense. Dışardan bakınca tozlu, uyuklayan, güneşin altında unutulmuş gibi görünen bu bahçenin içinde öyle bir dirim, öyle bir canlılık vardı ki, Alicik, bir tek, babası kuracakları köyü anlatırken bu sevinci duyabilirdi. Kapılar açılıp kapanıyor, meyveler toplanıyor, sepetler doluyordu. Ocaklarda reçeller kaynatılıyor, tarhanalar bembeyaz çarşaflara parça parça dökülürken, koca bakır leğenlerin içinde turşuluk biberler iğnelenip yıkanıyordu... Yaşlı bayan her şeyi en ince ayrıntısına değin anlatıyordu. Dişsiz pembe ağzı açılıp açılıp kapanıyordu. Hiç durmuyordu. "... Ben ölünceye değin, bu evin düzeni, paşacığımın zamanında olduğu gibi, böyle sürüp gidecek. Benden sonra... Eh!" diyordu. Konuşurken, birden durup soruyordu: "Sen şarkı söyler misin bakiym?"

Ali, ondan ayrıldığında, bayır aşağı koşarken, bir de baktı esen yel vuv vuv ediyor. Tam onun istediği gibi. Düşlediği gibi... Kuşlar çok yükseklerde döne döne döne... Koşa koşa eve gidiyordu. Şaşkındı. Ne yapacağını

bilemiyordu. Soluk soluğa Par-Ta bakkaliyesinin köşesini dönünce, az ötede, apartmanın kapısının önünde anasını gördü. Güzel bağırdı:

"Ha işte geldi! Hele la, ben sana ne edeyim şimdi. Hele gel eve, hele gir içeri, ben bildim sana ne yapacağımı. Sen beni öldürdün. Gel çabuk burya..."

Ali, birden, öyle şaşırdı ki, zınk diye durdu. İşte o sırada, beş numaranın balkonundan sarkan Ayşe, kikikirt diye, ince bir gülüşle güldü. Ali, Ayşe'yi ilk böyle gördü, incecik bacaklı, esmer, saçları yüzünün çevresinde parlayarak uçuşan, kendi yaşına yakın bir kız. Ayşe balkondan sarkarak bağırdı:

"Güzeeeel! Güzel Abla, senin oğlun bu mu?"

"Bu. Bu ölesice. Aklımı kaçırayazdım la... Bu vakit ne vakit? Nerlerdesin sen?"

Ayşe gene seslendi:

"Oğlunun adı ne?"

"Ali! Alilenesice..."

Ayşe uzun bir "Aaa!" çektikten sonra, gene kikikirt diye gülüverdi. Ali neye uğradığını şaşırmış, gözlerini incecik bir çizgi biçimi alıncaya değin kısmıştı. Çevresindeki, ne olduğunu tam anlayamadığı, o, gizlerle dolu hava dağılıyordu. Renkler, sesler, şarkılar azalıyordu. Şimdi, yalnız, anasının yaklaşan kara gözleri vardı. Birden hırçınlaştı. Ayağını hızla yere vurarak tısladı:

"Bubam nerde gız!"

Sonra hırsla, kızgın bir bakışla, ters ters Ayşe'ye baktı. Ayşe doğruldu. Şaşırmıştı. Gülmesi ağzının kenarında kalakalmıştı. Telaşla seslendi:

"Aliii! Sakın darılma e mi? Ben seninle alay etmedim ki! Küsme olur mu!"

Eh, bu kadarı fazlaydı. Ali'nin duygulu yüreği, böylesine üst üste gelen değişikliğe, duygu baskınına dayana-

mazdı. İyi ki o sırada, yolun ucunda babasını gördü. Fırladığı gibi yokuş aşağı koşmaya başladı. Babasına sarıldığı zaman her yanı titriyordu.

Alagün Çocukları,
Çınar Yayınları,
2009, İstanbul, s. 51

AZİZ NESİN

Aziz Nesin (1915-1995), edebiyatımızın en ünlü ve en çok eser veren mizah ustalarından biridir. En sıradan olaylardan bile öykü konusu çıkarmış, eleştiren ve yeren bir yaklaşımla, büyük bir ustalıkla anlatmış, çağdaş mizah edebiyatımızın dünya çapında temsilcisi olmuştur.

Harp Okulu'nda okudu, üsteğmenken ordudan çıkarıldı. Bir süre bakkallık yaptı, sonra gazeteciliğe başladı. *Yedigün*, *Karagöz* ve *Tan*'da çalıştı. *Cumartesi* adlı bir dergi çıkardı, Sabahattin Ali ile birlikte *Markopaşa* adlı mizah dergisini yayımladı. *Akbaba* dergisinde takma adlarla mizah öyküleri yazdı. Kemal Tahir'le birlikte Düşün Yayınevi'ni kurdu. *Yeni Gazete*, *Akşam* ve *Tanin*'de köşe yazıları yazdı. *Öncü*, *Yeni Tanin* ve *Günaydın* gazetelerinde çalıştı. *Zübük* adlı bir mizah dergisi yayımladı.

Yapıtları arasında 10'a yakın roman, bir o kadar oyun, 40'a yakın öykü kitabı, masal, fıkra, anı ve inceleme kitapları yer alır. En tanınmış öykü ve romanları: *Fil Hamdi*, *Damda Deli Var* (1956), *Gol Kralı, Toros Canavarı* (1957), *Nazik Alet* (1958), *Zübük, Yüz Liraya Bir Deli* (1961), *Şimdiki Çocuklar Harika* (1967), *Hayvan Deyip Geçme* (1973), *Tatlı Betüş* (1974), *Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz* (1977). Şiir kitapları: *Sondan Başa* (1984), *Hoşçakalın* (1990).

Yurtiçinde 1968'de Karacan Armağanı, 1970'te TDK Tiyatro Ödülü Aziz Nesin'e verildi. Kazandığı uluslararası ödüllerden bazıları 1956 ve 1957'de Altın Palmiye, 1966'da Altın Kirpi, 1969'da Krokodil, 1975'te Lotus Edebiyat ödülleridir.

OKUL-AİLE İKİLİĞİ

Ankara, 24 Ocak 1964

Kardeşim Ahmet,

20 Ocak tarihli mektubunu az önce aldım. Dün aşı olduğumuz için bugün okul yok. Mektubunu odamda okurken, farkında olmadan, sesli sesli gülmüşüm. Annem, dışardan duymuş.

— Kendi kendine ne gülüp duruyorsun? diye seslendi.

Ben de senin mektubuna güldüğümü söyledim. Odama geldi,

— Neler yazmış? dedi.

Mektubunu bir de anneme okudum. O da kahkahalarla güldü.

Ben de sana çoktandır, Okul-Aile Birliği toplantımızı yazmak istiyordum. Bugün vaktim var, rahat yazabilirim. Aşı, biraz ateş yaptı ama, önemli değil.

Geçenlerde okulumuzda Okul-Aile Birliği toplantısı vardı. Her ay oluyor bu toplantı. Beşinci sınıftan üç kız, iki oğlan, beş öğrenciyi, toplantıya gelecek anababaları ağırlamakla görevlendirdiler. Ben de görevlilerden biriydim. Toplantıda konuşulanları başından sonuna kadar dinledim. Pek eğlenceli olduğu için, sana da anlatmak istiyorum.

Aslında biz konuşulanları dinlemeyecektik. Anababalar salonda yerlerini aldıktan sonra, bizi dışarı çıkardılar. Koridorda, kapı arkasında duruyorduk. Toplantının so-

nunda, çay, limonata, bisküvi dağıtacaktık. Ama salon çok kalabalıktı, çok da sıcaktı. İçerde bunaldılar. Biraz hava gelsin diye, kapının iki kanadını da ardına kadar açtılar. Biz de kapı dışında durup, içerde konuşulanları iyice dinledik. Önce Müdür Bey konuştu, ilkin yumuşak konuşurken sesi gittikçe sertleşti. Anababaların çocuklarıyla ilgilenmediklerini yada çokaz ilgilendiklerini, herşeyi okuldan beklediklerini söyledi. Oysa asıl okulun evde başladığını, anababaların çocuklarının ödevlerini denetlemeleri gerektiğini, öğrencilerin durumlarını okula gelip öğretmenlerden sorup öğrenmeleri gerektiğini anlattı.

Anababalar, Müdür Beyi onaylıyorlardı. Bu yüzden mırıltılar oldu.

Müdür Bey, öğrencilerle pekçok ilgilendiğini söyledikten sonra,

— Lisenin birinci sınıfında bir oğlum var, dedi, burdaki işlerimden vakit bulup da, ders yılı başındanberi bir kere bile oğlumun okuluna gidemedim, durumunu öğretmenlerine soramadım. Çocuğumun okulundan kaç kez mektup yazıp çağırdılar, gelin görüşelim, diye... Ama gidemedim.

Anababaların, çocuklarının okul durumuyla ilgilenmediklerinden, okula gelmediklerinden biraz daha yakındı. Müdür Beyin konuşmasından sonra, Okul-Aile Birliği Başkanı olan bir hanım, anababaların dileklerini bildirmelerini rica etti. Bir baba söz aldı. Çocuğuna Türkçeden zayıf verilişini hiç de doğru bulmadığını anlattı.

— Nasıl olur efendim, diyordu, benim çocuğuma nasıl Türkçe dersinden zayıf verilir?

O çocuğun öğretmeni, niçin zayıf verilemeyeceğini sordu. Adam, bir acayip konuşuyordu. Sözlerinin başı sonunu tutmuyor, şimdiki zamanla başladığı cümleyi, geçmiş zamanla sürdürüyor, gelecek zamanla da bitiriyordu.

— Verilemez efendim, dedi, çünkü, Fransızca olmuşsa, o zaman anlayacağımdır ki, zayıf neden verdiniz. Belki olmuş haklı. Fakat vereceksiniz zayıf Türkçe dersinden almış olamaz. Haksızlık olacakmıştır... Sonra benim çocuk olsaymış eğer başka bir milletten, bilmez o zaman Türkçe, olacak zayıf, tamam... Şimdi almıyor. Bu çocuk ki benimdir, bir Türk çocuğu olmuştur, demek biliyor Türkçe... Nasıl bilmeyecekmiş, anadili Türkçeyse? Demeyeceğim, versinlermiş pekiyi... Ama her Türk çocuğu alacaktır lazım, Türkçeden enaz orta... Benim çocuk konuşur Türkçe, ben anlamışım onu, annesi anladı, arkadaşları anlamış, herkes anlıyor, öyleyse anlamalıdır öğretmeni de... Enaz alsınlar orta lazım...

Çocuğun öğretmeni,

— Affedersiniz, ne dediğinizi anlayamadım, dedi, Türk çocuğu olduğu için, anadili de Türkçedir diye, enazından orta mı verilmeli, demek istiyorsunuz?

— Evet, isteyeceğim ki öyle demişim... Herkes anlıyor ne demiştir benim çocuk, anlasın öğretmen de...

— Siz çocuğunuzun ne dediğini anlıyorsunuz yani.

— Elbet...

— Çocuğunuz da sizin dediğinizi anlayabiliyor mu?

— Anlamış lazım olması...

Salondan küçümseyici mırıldanmalar duyuldu. Müdür Bey araya girerek, konuşmasıyla o adamı yatıştırdı.

Başka bir baba konuştu. O da kendisine çocuğunun, derslerinden bazı şeyler sorduğunu, bu soruların hiçbirinin cevabını bilmediğini söyledi.

— Ben nasıl bilmem efendim? diyordu. Nasıl bilmem? Söyler misiniz, nasıl bilmem?

Adamın neden sinirlendiği önce anlaşılamadı. Ama,

— Benim bilmediğim şey çocuğuma nasıl öğretilir? deyince, ne demek istediği anlaşıldı.

Ders programının ağırlığından yakınıyordu:

— Ben liseyi bitirdim. Böyleyken, ilkokula giden çocuğumun sorduğu şeyi bilmezsem, doğru olur mu? Küçük yavrularımız, bu kadar ağır ders programını kaldıramazlar.

Bu baya bir anne cevap verdi. Ama o tam tersine çocuklara çokaz şey öğretildiğini söylüyor, az bilgi verilmesinden yakınıyordu.

— Çocuğuma ne sorsam bilmiyor. Bizim zamanımızda ders programları daha doluydu. Mesela benim kızım, bigün lokantada dişlerini kürdanla karıştıran birini görünce, "Bu adam geviş mi getiriyor?" diye sordu. Rica ederim, dördüncü sınıfta bir çocuk, insanların işkembeli olmadığını, geviş getirmediğini bilmelidir.

Müdür Bey o kadını da yatıştırdı. Ders programlarının okulda değil. Eğitim Bakanlığında düzenlendiğini, bu işin bakanlığı ilgilendirdiğini anlattı.

Ama kadın kolay kolay yatışmıyordu.

— Biz herşeyi hükümetten bekliyoruz, dedi, insanlarda işkembe olmadığını öğretmek herhalde hükümetin, koskoca bakanlığın işi olmasa gerek...

Bana, ordakiler, sanki komiklik olsun diye böyle konuşuyorlarmış gibi geldi. Oysa konuşurlarken yüzleri çok ciddiydi.

Bizim sınıfta Murat adında bir arkadaşımız var. Öğretmen ona ne zaman,

— Kalk! dese, öğretmene sorar:

— Kim?

— Sen.

— Ben mi efendim?

— Sen, sen oğlum, sana söylüyorum...

— Bana mı efendim?

Öğretmen adını söylese, ikisi karşı karşıya olsalar, Murat yine böyledir. Sonunda öğretmen çileden çıkar,

— Senden başka kimse var mı karşımda Murat, sana söylüyorum işte! diye bağırır.

Böyle durumlarda bile Murat'ın sanki arkasında başka birisine söyleniyormuş gibi, dönüp arkasındaki duvara baktığı bile olur. Bir seferinde de, dönüp arkasındaki duvara bakmıştı da öyle gülmüştük ki...

Toplantıdakilerden bir adam ayağa kalktı. Sonradan, bu adamın Murat'ın babası olduğunu öğrendik.

— Müsaade ederseniz, ben de konuşmak istiyorum... dedi.

Okul-Aile Birliği Başkanı olan hanım,

— Buyrun efendim... Sizi dinliyoruz... dedi.

Bunun üzerine adam,

— Ben mi? diye sordu.

Başkan,

— Siz konuşmak istememiş miydiniz? dedi.

— Kim?

— Siz...

— Ben mi?

— Evet, buyrun, konuşun efendim...

Adam, tıpkı Murat gibi, elini göğsüne götürüp, bir daha sordu:

— Ben?

Salondakilerden biri, "Yok, ben..." diye bağırınca gülüşmeler oldu.

Murat'ın babası konuştu. Okulda çocuklara ayaktopu oynatılmamasını istiyordu. Oğlunun, top oynamaktan derslerine çalışamadığını söylüyordu.

Müdür Bey,

— Çocuğunuz kaçıncı sınıfta? diye sordu.

Adam da ona,

— Benim mi? diye sordu.

— Evet... Sizin çocuğunuz?

Adam düşündü, düşündü,

— Bu okulda okuyor, dedi.

— Numarası kaç?

— Kimin?

Yine salondan "Ayakkabı numaranız?" diye bir ses yükseldi. Yine gülüşmeler oldu.

Adam, oğlunun numarasını da bilmiyordu. Adını, soyadını söyleyince, Murat'ın babası olduğunu anladık.

Başka bir adam konuşmaya başladı. Ama öyle uzun uzun anlatıyordu ki, ne dediğini anlamak çok zordu.

— Türkiye ancak arıcılıkla kalkınabilir... diye söze başladı.

Arıcılıkla bu toplantının ilişkisini anlayamadığımız için, biz dışarda gülmemek için kendimizi zor tuttuk.

Adam, arıcılık üstüne pekçok kitap okuduğunu söyledikten sonra, arıları anlatmaya başladı. Söyledikleri, herkesin bildiği gerçeklerdi:

— Arı, bir küçücük hayvandır ve kanatlıdır, uçar... Bal yapar. Bal, insana çok yararlıdır, çok değerlidir. Kahvaltıda yenildiği gibi, yemeklerden sonra da yenilir. Ayrıca şerbeti de yapılır, iki türlü bal olur...

Ballandıra ballandıra balı anlattıktan sonra, arı konusuna geçti:

— Bir eşek arısı vardır, bir de balarısı...

Salondakilerden "off", "puff" diye sıkıntı sesleri geliyordu.

En sonunda Müdür Bey,

— Arı ne olacak beyfendi? dedi.

— Arı mı? Bal alınacak arıdan...

— Bal ne olacak?

— Baldan ne olmaz ki? Herşey olur...

— Yani biz ne yapacağız okulda?

Adam,

— Müsaade buyurun, ben de onu anlatacağım, dedi. Demin bey haklı olarak, yavrularımıza hayatta yararlı bil-

giler verilmeli, buyurmuştu. Pek doğru... Mesela benim çocuğum, bir üçgenin üç açısının toplamının yüzseksen derece olduğunu biliyor da, arı nasıl yetiştirilir bilmiyor. Bir üçgenin üç açışı toplamı, yüzseksen derece olmuş, üçyüz derece olmuş, beşbin derece olmuş, bundan ne çıkar. Çok rica ederim, lütfen söyler misiniz, bu yaşa geldik; hangimize hayatta bir üçgenin üç açısının kaç derece olduğu soruldu? Yavrularımızın körpe beyinleri kıvır zıvırla doldurulmasın. Onlara işe yarar bilgiler, mesela arıcılık öğretilsin... Okulda arı kovanları olmalı. Türkiye ancak arıcılıkla kalkınabilir. Çünkü arı, koyuna, ineğe benzemez. İnek süt verir ama, ot ister, saman ister. Arı hiçbişey istemez, istemeden bal verir.

Başka biri kalktı,

— Çok haklısınız ama, dedi, şehir içinde arı yetişmez. Baksanıza, bacalardan çıkan dumanlardan insanlar bile zor yaşıyor, arı nasıl yaşar? Sonra arı, yaşadığı yere göre ürün verir. Şehir içinde arı yetiştirilebilse bile; ondan bal çıkmaz, zift çıkar, katran çıkar beyefendi...

Salondakiler, sesli sesli bu adamı doğruluyorlardı ki, adam,

— Benim başka bir teklifim var, dedi, arı değil ama, tavuk yetiştirmeli. Tavuk deyip geçmeyiniz. Çocuklarımız tavukçuluk öğrenseler...

Müdür Bey, adamın sözünü kesip,

— Efendim, az önce söyledim, dedi, biz kendiliğimizden okulda arıcılık, tavukçuluk, inekçilik yapamayız. Ders programlarını Eğitim Bakanlığı düzenler. Burası ilkokul, tarım okulu değil...

Süslü bir hanım kalktı,

— Galiba, dedi, konuyu çok dağıttık. Okul-Aile Birliğimizin bir üyesi olarak, başka bir teklifim var. Okulumuzdaki yardıma muhtaç yoksul çocuklar için ne düşünülüyor? Bir piyango mu düzenleyeceğiz, yoksa geçen yılki gibi yine balo mu vereceğiz?

Uzun tartışmalardan sonra, mevsimi olduğu için balo verilmesi uygun görüldü. Sonra salondaki anababalardan yardım paraları toplanmaya başlandı.

Anababalar, öğretmenlerin çevresini aldılar, çocuklarının ders durumlarını öğreniyorlar. Biz de salona girip, limonata, çay, bisküvi dağıtmaya başladık.

Doğrusu o gün çok eğlendik. Okul-Aile Birliğinin bütün toplantılarında bulunabilsem, ne iyi olacak. Sizin okulda da Okul-Aile Birliği toplantısı olursa, bir kolayını bul, dinle konuşulanları.

Annem de bu toplantıdaydı. Eve dönünce,

— Neden konuşmadın anne? dedim.

— Aman, bana fırsat mı kaldı? Saçma sapan konuştular... dedi.

— Söylemek istediğin bişey mi vardı? dedim.

— Benim ağzım dilim yok mu? Elbet benim de ağzım onlar kadar laf yapar, ben de bişeyler söylerdim... Ama fırsat vermediler ki, dedi.

İşte, seninkinden daha uzun bir mektup yazdım.

Mine'ye söyle, mektubuma hâlâ cevap vermedi. Başarı dileklerimle.

Zeynep Yalkır

Şimdiki Çocuklar Harika,
Nesin Yayınevi,
2009, İstanbul, s. 141

MEHMET ZAMAN SAÇLIOĞLU

Mehmet Zaman Saçlıoğlu (1955), öykülerinde duygu, düşünce ve davranışlarıyla gerçek kişileri masalsı öğelerle sarmalayarak gerçek hayatın gizemli yüzünü sergiledi. Şaşırtıcı karşılaşmalar, beklenmedik sonlar öykülerine renk katan anlatım özellikleri olarak dikkat çekti.

Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nu bitirdi. Ege Üniversitesi'nde asistanlık, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde öğretim üyeliği yaptı. Belçika'da ve Avustralya'da kısa sürelerle konuk öğretim üyeliğinde bulundu. Şiir ve öyküleri *Yazko*, *Türk Dili*, *Düşün*, *Broy*, *Varlık*, *Gösteri*, *Milliyet Sanat*, *Atika*, *Yaşasın Edebiyat*, *Adam Öykü* dergilerinde yayımlandı.

İlk şiir kitabı *Günden Önce* 1985 yılında Yazko Yayınları'ndan çıktı. İkinci şiir kitabı *Sarkaç* 2002 yılında basıldı. İlk öyküleri 1994 yılında *Yaz Evi* adıyla yayımlandı, bu kitabı 1997 yılında *Beş Ada*, 2002 yılında *Rüzgâr Geri Getirirse*, 2009 yılında *Sur ve Gölge* izledi.

Mehmet Zaman Saçlıoğlu 1993'te yayımlanmamış öykü dalında Yunus Nadi Öykü Ödülü'nü Vüs'at O. Bener ile paylaştı. Bu öykülerin de yer aldığı *Yaz Evi* adlı kitabı 1995 yılında Sait Faik Hikaye Armağanı ile ödüllendirildi. "Topaç" adlı öyküsü 1998 yılında Haldun Taner Öykü Ödülü'ne değer bulundu.

TOPAÇ

Başak'a

Kia o gün mağaraya alınmayınca, yaşamının artık eskisi gibi olmayacağını sezinlemişti.

Çocuklar, her sabah olduğu gibi o sabah da köyün meydanında toplanmışlar, mağaraya doğru yola çıkmışlardı. Yaşlı defne ormanı onları yine güzel kokular, yaprak hışırtıları, yeşil ışık oyunlarıyla karşılamıştı. Ormandaki sincaplara, tavşanlara, kuşlara, annelerine fark ettirmeden ceplerine koydukları ekmek parçalarını atmışlardı. Bir ağaç, hiç kimsenin anımsayamayacağı kadar eski olan ve o köyün insanları dışında kimsenin bilmediği orman yolunun girişini, neşe içinde, zıplayıp oynayarak ilerleyen çocukların arkasından birkaç dal sarkıtarak görünmez hale getirmişti.

Kia, yolda bir ara durmuş, başını kaldırmış, bir köpek gibi havayı koklamaya başlamıştı. O güne değin hiç duymadığı bir koku alıyor; kokunun nereden geldiğini anlamak için başını bir o yana bir bu yana çeviriyordu. Arkadaşları, onun geride kaldığını fark ettiklerinde koşup yanına gelmişlerdi. Kia, bu kokunun ne olduğunu sormuştu; ama arkadaşları bir koku duymadıklarını söylemiş, yürümeye başlamışlardı.

"Bir ağaç ya da bitki kokusuna benzemiyor," demişti Kia yürürken; "havanın kokusu değişti sanki. Havanın kokusunda bugüne dek duymadığım bir şey var, çok garip bir şey, sürekli alıyorum bu kokuyu."

Arkadaşları gülmüşlerdi.

"Aman Kia," demişti biri; "her gün aynı havayı soluyoruz, ne değişecek ki! Hem havanın koktuğunu da ilk kez senden duyuyorum."

"Hava kokar mı hiç," diyerek terslemişti bir başka arkadaşı Kia'yı. "Hava kokusuzdur; o kokuları taşır yalnızca; ama kendisi kokmaz. Bak şimdi çürümüş yosun kokuyor. Şuradaki sudan geliyor koku."

Kia ısrarla:

"Havanın kokusu diyorum size, ister inanın, ister inanmayın; öylesine farklı ki bu; hem öyle kekik gibi, defne gibi havanın üstünde durmuyor, bu koku havanın içinde sanki," demişti.

Arkadaşları bir yandan yürürken bir yandan Kia'yla şakalaşıyorlardı. Bir tekerleme bulmuşlar, adımlarını da bu tekerlemeye uydurmuşlardı.

"Kia havanın altında, biz üstünde;
Kia havanın içinde, biz dışında."

Şakalaşma mağaraya kadar devam etmişti.

Mağara, defne ormanının ortasındaki kayalık bölgedeydi. Kapısında iri, siyah bir köpek beklerdi. Köyün en yaşlısı bile, bu köpeğin kaç yaşında olduğunu bilmezdi. Köyün yaşlıları, kendi dedelerinden, onların çocukluğunda da, aynı köpeğin mağarayı beklediğini duyduklarını söylerlerdi. Gece gündüz mağaranın kapısından ayrılmayan bu köpeğin ne su içtiği ne yemek yediği görülmüştü. Herkesin "Bekçi" dediği bu köpeğe kimse bir ad yakıştırmaya cesaret edemezdi.

Bekçi, mağaraya yalnızca çocukları alırdı. Her çocuk, biraz büyüyüp dört, beş yaşına geldiğinde, köyün meydanında sabahları toplanan öbür çocuklara katılır, onların

elinden tutup mağaraya gitmeye başlardı; ta ki köpeğin kendisini içeri almayacağı güne kadar.

Büyükler, akşamları mağaradan dönen çocukları soru yağmuruna tutarlardı; ama çocuklar orada yaptıklarından söz etmeyi istemezlerdi.

"Sanki bilmiyormuşsunuz gibi soruyorsunúz ne yaptığımızı; sanki siz hiç çocuk olmadınız, hiç topaç çevirmediniz hayatınızda," diye terslenirlerdi.

Yine de ana babalar, çocuklarının ne yaptıklarını öğrenmekten çok, bir zamanlar kendi yaşadıkları mutluluğu çocuklarının da tattığından emin olmak, bu duyguyla mutlu olmak için sorarlardı; özellikle de ilk günlerde.

"Nasıldı Topaç, yine ışık saçıyor muydu?"

"Sana da çevirtti mi arkadaşların?"

"İlk vuruşta ışık çıkartabildin mi?"

"Kaç sıra yaptınız çevresinde?"

"En çok ışığı kim çıkartıyordu?"

Çocuklarsa, çoğu zaman bu soruları bile duyamadıkları bir düş dünyasında, dalgın bakışlarla yemeklerini yerler, bir an önce yataklarına girer, bu büyülü oyunu ertesi gün oynarken neler olacağını düşleyerek uykuya dalarlardı.

O gün yaptıklarını düşlerinde bir kez daha görürlerdi. İki insan boyundaki topacın yavaş dönüşü onlar vurdukça hızlanır, topaç hızlandıkça ışıklanır, saydamlaşmaya, içindeki ölü kırmızı ışığı göstermeye başlardı. Kırmızı ışık, topacın hızlanmasıyla parlaklık kazanır, sonra küçük sıçramalarla büyüyerek dış yüzeye doğru genişler, genişledikçe rengi turuncuya, sarıya, sarıyeşile, açık maviye en sonunda da beyaza dönerdi. Çocuklar, topacı döndürmek için yanlarında getirdikleri kınnapları ikiye katlar, topaca olanca güçleriyle şaklatırlardı. Topaç beyaza kestiğinde tümüyle ışık olurdu. İşte asıl oyun o zaman başlardı. Her çocuk orada kendi gücünü gösterirdi. Her vuruşta bu de-

licesine dönen beyaz topaçtan ışıklar kınnaba atlar, vuruşun gücüne göre kınnapta sıçramalarla ilerler, çocukların ellerine kadar ulaşırdı. Topacın dönerken çıkardığı rüzgâr mağaranın kapısından dışarı eser, köpeğin tüylerini yalayarak uzaklarda kaybolurdu.

Çocuklar biraz büyüyünce, ışıkları ellerinden kollarına, oradan vücutlarına ilerletecek kadar güçlü vurabilirlerdi topaca. Bu bir yarışma gibiydi. Vücutlarına atlayan ışıklar ilerledikçe soğur; çocukların yüzlerinde, göğüslerinde, maviler, yeşiller harelenir, kıvılcımlanırdı. Işıkları vücudunda epeyce ilerleten çocuklardan biri kısa bir süre sonra mağaraya alınmazdı. Bekçi önüne dikilir, dişlerini gösterir, hırlardı. Çocuğun ışık yürütmedeki başarısı, ötekiler arasında bir süre konuşulur, sonra yeni başarılar geldikçe unutulurdu.

Kia da son günlerde ışıkları vücudunda yürütme işini epeyce ilerletmişti. Bir gün önce topaca öyle vurmuştu ki, ışıklar neredeyse tüm vücudunu sarmıştı. Topacın üzerinden kınnaba sıçrayan bir şimşek, bir an kınnabı topaca yapıştırmış, sonra hızla Kia'nın koluna, oradan vücuduna atlayarak, yüzünü, göğsünü, karnını rengârenk ışıklar içinde bırakmış, hayranlıkla bakan öteki çocukların gözlerinin önünde Kia'nın kasıklarına kadar ulaşarak bacaklarının arasında mavi ışıklar çaktırmıştı. Öteki çocuklar da aynı şeyi yapmak için tüm güçleriyle topaca vurmuşlar, ama ışıkları göğüslerine kadar ancak getirebilmişlerdi.

Çocukların, Kia için uydurdukları tekerlemeyle oynaya zıplaya mağaranın kapısına geldikleri o sabah, yerinde sessiz uzanmış gelenlere bakan kara köpek birden ayağa kalkmış, Kia'nın önüne dikilmiş, onu dikkatle kokladıktan sonra hırlamaya başlamıştı. Bu, büyük çocukların daha önce de birkaç kez gördükleri gibi, Kia'nın da artık mağaraya alınmayacağını gösteriyordu.

Kia, köpeğin yanından geçip mağaraya girmeye kalkışınca iri dişlerle karşılaşmış, korkmuştu.

"Benim Bekçi, ben Kia, beni tanımadın mı?" diye kekelemişti. Köpek, hırlayarak yanıtlamış, Kia'ya, içeri girmekte ısrar ederse iyi olmayacağını anlatmıştı. Çocuk, birkaç adım geri çekilince köpek hırlamasını kesmişti. Arkadaşları Kia'ya biraz da şaşkınlıkla bakmışlar;

"Kia büyümüş dün gece," demişlerdi birbirlerine.

Kia, umutsuzca yalvarıyordu köpeğe:

"Ne olur bekçi, bir kez daha, son bir kez daha vurayım topaca. Hem, beni bugün almayacağını dün söyleseydin, doya doya vurur, seyrederdim onu. Daha deneyeceğim vuruşlar vardı; dün gece hep düşündüm nasıl vurmam gerektiğini. Bugün beni son bir kez içeri al yalvarırım sana. Öyle bir vuracağım ki, ayak parmaklarıma kadar ışık olacağım," diyordu gözyaşları arasında.

Köpek yalnızca dimdik duruyor, Kia bir adım bile ilerlese hırlayıp dişlerini gösteriyordu. Bütün bu yalvarmaların hiçbir işe yaramayacağını biliyordu Kia. Daha geçen ay, aynı şey arkadaşı Maru'nun da başına gelmişti. Maru, Bekçi'nin önünde yaşlı gözlerle kalakalmış, arkadaşları biraz üzgün, onu yalnız bırakarak içeri girmişlerdi.

Arkadaşları girerken Kia, onlara seslendi:

"Akşam çıkınca köy meydanında buluşuruz, gelin de orada konuşalım, oynayalım."

Çocuklar başlarını sallayarak mağaranın içinde gözden kaybolmuşlardı.

Kia, bir gecede nasıl büyümüş olabileceğine akıl erdirememişti. Köye doğru yürürken ağlıyor, yerdeki taşlara tekmeler atıyordu. Vurduğu taşlardan biri, kendisine doğru yaklaşmakta olan, köyün yaşlılarından Naku'nun sandaletli ayaklarının dibinde durdu. Naku'yu görünce, Kia'nın ağlaması daha da arttı. Naku, bastonuna dayana-

rak, ağır ağır Kia'nın yanına yaklaştı; çenesini tuttu, yukarı kaldırdı, saçlarını okşadı:

"Ne o Kia," dedi, "neden mağarada değilsin sen, hasta mısın yoksa?"

Burnunu çekerek yanıtladı Kia:

"Bekçi içeri almadı beni..."

Naku, yaşlı bir ağacın, toprağın üstüne çıkıp bir yılan gibi dönerek yine toprağa girmiş kalın köküne oturdu inleyerek. Her yanının ağrıdığı belli oluyordu. Oturduğu yerin hemen yanına eliyle birkaç kez hafif hafif vurarak çocuğu çağırdı. Kia da, başı öne eğik, gelip yaşlı adamın yanına oturdu, başını ona yasladı. Naku:

"Demek büyüdün evlat," dedi şefkatle gülümseyerek. Sesinde yalnızca yaşlılıkta edinilen bir titreşim vardı.

"Hayır," diye atıldı Kia, "büyümedim, insan bir gecede nasıl büyür, benim de anlayamadığım bu. Dün nasılsam bugün de öyleyim."

"Öyle gelir insana yavrum," dedi yaşlı Naku. "Kimse çocukluktan büyüklüğe geçtiği geceyi bilmez; ama bekçi bunu hemen anlar. İnsan kendini hâlâ çocuk sanır ama Bekçi yanılmaz."

Yanda uzanan defne dalından bir yaprak kopardı Kia, sapını ağzına götürürken:

"Ama Naku," dedi, "ben kendimi biliyorum. Bende bir değişiklik olmadı, daha ne sakalım çıktı, ne bıyığım; bak, yüzüme bak!"

Naku, Kia'nın yanaklarına baktı, okşadı, sonra gözlerini aşağılara indirdi, bakışları Kia'nın sallanan ayağına takıldı.

"Dur bakayım," dedi bacağını tutarak çocuğun. Kia, bacağını sallamayı kesti, ne olduğunu anlamak için ayağına baktı.

"Ayakkabının burnu delinmiş oğlum," dedi Naku. "Eve gidince babana söyle de onarsın."

"Biliyorum," dedi omuzlarını kaldırarak Kia. "Dün arkası yırtılmıştı, ben onardım. Biraz önce de burnu patladı, taşa vurunca."

"İyi ki parmağın kırılmamış," dedi yaşlı adam. "Nasıl, sen mi onardın ayakkabını?"

"Evet ben onardım," dedi Kia.

Gülmeye başladı Naku;

"Bir de büyümedim diyorsun evlat, bak gördün mü?"

"Aman Naku, ayakkabı onarmak da iş mi; sanki bilmiyorsun çocukların ne kadar çok iş yaptığını. Odunu kim taşıyor, hayvanların yiyeceğini kim veriyor, kim onları otlatmaya götürüyor?"

"A benim Kia'm" dedi ona sarılarak Naku, "çocuklar birçok iş yaparlar; ama onların asıl işi oyundur; oyunların da en güzeli topaç çevirmektir; hele mağaradaki topacı..." sonra birden sordu:

"Nasıl büyük topaç, yine öyle parlak mı? Işıkları yine şimşekleniyor mu?"

"Evet Naku," diye heyecanla atıldı Kia; "hem öyle parlak ki... Dün görecektin hele. Öyle ışıklar çıkarıyordu ki vurdukça! Işıklar üzerimde nereye kadar ilerledi bil bakalım."

Naku gülümsedi;

"Tam bacaklarının arasına kadar."

"Nereden biliyorsun?" diye sordu Kia, şaşkınlıkla.

Güçsüz bir kahkaha attı Naku;

"Benim de öyle olmuştu evlat," dedi, "hemen herkesin öyle olur. Bir gün öyle bir şaklatmıştım ki kınnabı, topacın üzerinden yıldırımlar fırlamıştı elime koluma, rengârenk yürüyüp karnımdan kasıklarıma inmişlerdi; bacaklarımın arasında ateşler yakmışlardı. Sanki bir balık çırpınmıştı oramda; sonra ertesi gün Bekçi kapıdan içeri sokmamıştı beni; ne üzülmüştüm sorma. Anımsadığım; o gün

havanın bir başka koktuğuydu. O kokuyu bir süre daha duydum, sonra kayboldu. Şimdiyse ne gözüm görüyor, ne burnum koku alıyor. Kollarımda bir vuruşluk güç bile kalmadı."

Kia şaşkınlıkla dinliyordu.

"Nasıl bir kokuydu bu Naku?" diye heyecanla sordu.

"Anımsayamıyorum ki," dedi yaşlı adam. "Boşluğun kokusu gibi bir şeydi. Ne çiçek kokusuna benziyordu ne de hayvan, sanki hava boşalmıştı da boşluk kokuyordu."

"Tamam işte, öyle, aynı öyleydi bugün aynı kokuyu ben de duydum," dedi Kia.

"Dedem söylemişti bana, bu koku yalnızca çocukluktan çıkılırken duyulurmuş. Bu kokuyu alabilenin vücudu da bir başka kokarmış. Bekçi de buradan anlarmış o kişinin büyüdüğünü."

"Keşke dün o kadar hızlı vurmasaydım topaca, bilseydim de birkaç gün daha geciktirseydim, bekçiyi kandırsaydım," dedi Kia.

"Bekçiyi kandıramazsın," dedi Naku. "O hiçbir zaman kandırılmaz; çünkü onun görevi çocukla büyüğü birbirinden ayırmak; zaten artık senin içeri girmen doğru olmaz. Büyüyü bozarsın."

"Ne olur ki mağaraya girersem?"

"Neler olmaz ki! Dedim ya, oyunun büyüsü bozulur mağaraya bir büyük girerse. O zaman topaç parlaklığını yitirir, ışığı kaybolur, merkezindeki kırmızı ışık solar, sonra da söner gider."

"Bir daha çalışmaz mı?"

"Çok güç, o sönerse asıl felaket başlar; topaçla birlikte dünya da neşesini yitirir."

"Naku, dünyayla ne ilişkisi var bizim köyün mağarasındaki topacın?"

"Topaç durursa uzaktaki büyük dağın üstündeki köyün çocuklarının binlerce yıldır uçurduğu uçurtma rüzgâr bulamayabilir; rüzgâr olmayınca denizde dalga kalmaz, deniz kıyısındaki köyde dev kâğıt kayığı yüzdüren çocuklar oyunsuz kalırlar, çünkü kayık su çeker, batar. Uçurtmanın bekçisi kartal gökyüzünde, kayığın bekçisi yunus bir okyanusta kaybolur; topacın bekçisi köpek de bir daha çıkmamak üzere mağaranın derinlerine gider. Dünya da bir daha kendine gelemez. Bütün işler durur senin anlayacağın; denge bozulmaya görsün..."

"Ama topaç bensiz yavaşlamaz mı? Biliyorsun dün en çok benim sayemde dönmüştü."

"Sensiz de döner evladım," dedi Naku. "Hem bak, bir şey daha var. Oyunlar önce elde ya da ayakta başlar, sonra kasıklara yükselir; çoğu insan için orada biter. Sen, oyunu kasıklarından sonra kafana yükseltebilirsen, topacın ışıklarına benzer başka ışıklar da görebilirsin. Yani, topacı yitirmekle tüm oyunları yitirmedin."

Naku, yavaş yavaş kalktı oturduğu ağaç kökünden; bastonunu eline aldı:

"Haydi evlat," dedi, "ben gideyim artık, öylesine yaşlandım ki, kafamdaki oyunu da nasıl oynayacağımı şaşırıyorum; artık beni mağaradan çıkan çocukların yüzündeki mutluluktan başka sevindiren bir şey yok. Gideyim de mağaranın kapısında bekleyeyim."

Kia, Naku'ya güle güle dedi, arkasından baktı, yaşlı adamın titrek bacaklarıyla yürüyerek iyice uzaklaşmasını bekledi, ellerini cebine soktu, köyün yolunu tuttu.

Rüzgâr Geri Getirirse,
Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları,
2009, İstanbul, s. 131

NECATİ TOSUNER

Necati Tosuner (1944), Ankara'da doğdu. Pertevniyal Lisesi'nde okudu. Bir süre Basın İlan Kurumu'nda çalıştı. 1977'de Derinlik Yayınları'nı kurdu. Daha sonra reklam yazarlığı yaptı.

Öykü yazmaya 1963 yılında başladı, ilk kitabı *Özgürlük Masalı* 1965'te çıktı: 1969'da *Çıkmazda*, 1972'de *Kambur*, 1977'de *Sisli*, 1983'te *Necati Tosuner Sokağı*, 1990'da *Çılgınsı*, 1997'de *Bir Tutkunun Dile Getirilme Biçimi*, 1998'de *Güneş Giderken*, 2007'de *Yakamoz Avına Çıkmak* yayımlandı.

1977 yılında yayımlanan *Sancı... Sancı...* adlı ilk romanında konu olarak Almanya'yı ve orada yaşayan Türkleri ele aldı. Bu yapıtı *Yalnızlıktan Devren Kiralık* (2000), *Bana Sen Söyle* (2002) ve *Kasırganın Gözü* (2008) adlı romanları izledi.

Denemelerini *Elde Kitap* (2005) adıyla bir araya getiren Necati Tosuner'in *Keleş Osman Evden Kaçıyor*, *Keleş Osman'ın "Tarih"le Başı Dertte* (1977) ve *Dayım Balon Olmuş* (1978) adlı çocuk kitapları ile *Fareli Sokağın Kızı* (1991) adlı bir tiyatro oyunu var.

Necati Tosuner, TRT 1970 Sanat Ödülleri Yarışması'nda başarı ödülüne layık bulundu. 1978'de TDK Roman Ödülü, 1997'de Haldun Taner Öykü Ödülü, 1999'da Sait Faik Hikâye Armağanı, 2006'da Ömer Asım Aksoy Ödülü ve 2008'de Attilâ İlhan Roman Ödülü'nü kazandı.

BİR SORU

Nasıl demeli.. nasıl demeli, bilemiyorum. Avcumda küçük eli, çıkıyoruz anayola, yürüyoruz. Yağmur yaş yok neyse ki...

"Almanya'da tramvay var mı?" diyor.

"Çook, hem üç arabalı..."

Seviniyor.

"Olmaz mı?.. Sevim'e dedim, inanmıyor."

"Kim Sevim?"

"Arkadaşım. İnatçı. Ben 'var' derim, o 'yok' der."

"Sana bir resim göndereyim, gösterirsin. 'Bak, Almanya'da tramvay varmış...' dersin."

"İnanmaz."

* * *

Geldi sokuldu yanıma. Kazağımın kaçmış ipiyle oynamaya koyuldu. Çocuk gözlerini bir sis bürümüştü. Saçlarını okşadım. Kazağın kaçmışlığı, ceketimin düğmeleri –ve artık büyümüş sayılırdı, mendil cebine el sokmuyor, "Bunda ne vaa?.." demiyordu– ve kol saatimin kayışı ve sonra bıyıklarım onu uzun süre oyalamaya yetmedi.

"Dayı, babam ne zaman gelecek?" dedi.

Yüreğimde bir kan tortusu.

Annesiyle bakıştık. Tutamadı hıçkırdı.

Ne denirdi?

"Öldü." denir miydi?

Duvara, duvarın boşluğuna baktım durdum. Başını yasladım göğsüme, çenesinin altını sevdim.

"Bu dert beni öldürecek, biliyorum." diyor.

"Kurtulacaksın..." diyorum. "Kurtulacaksın..."

Mum nasıl erir, eriyor.

"Gidip orda ölsem..."

"Kurtulacaksın..." diyorum." 'Bugün daha iyisin.' demiş ya doktor..."

"Beni burda gömmeyin..." diyor. "Beni burda gömmeyin..."

Söyleyecek bir söz yazmıyordu duvarda.

"Bunu sana dışarda anlatayım, olur mu?" dedim.

"Babamı mı anlatacaksın?"

Nasıl anlatmam, gülüm.. nasıl anlatırım, çiçeğim?..

"Hadi, annen seni giydirsin..." dedim.

"Ben kendim giyinirim."

Koştu içeri odaya.

"Artık ağlama..." dedim annesine. "Ağlamakla geri getiremezsin ki..."

"Ona ne diyeceksin?"

"Daha bilmiyorum."

İçerden bir çığrışma.

Küçüğü geliyor:

"Ben de gideyiiim!.."

"Ablanla dişçiye gidiyoruz." dedim. "Kız göstersene dişini!"

Gösterdi. Sütdişlerinin biri düşmüş ya... Küçük inanıyor yalana. Üç yaşında. Kolay kanıyor. Dişçi koltuğuna hiç oturmadı daha. Yine de korkuyor dişçiden.

"Geç kalmasanız..." dedi annesi.

"Dişçide işimiz bitsin, döneriz."

* * *

Uslu uslu yürüyor yanımda. Okula da başladı. Alfabeyi öğrenmiş. Çok şey öğrenecek daha...

"Dayı, Sevim diyor ki..."
"Gel, yol boşken karşıya geçelim..." diyorum hemen.

"Okulda arkadaşları söylemiş kıza. 'Senin baban ölmüş...' demişler. Geldi. Sorar. 'Onların hepsi yalancı.' dedim. Ne diyeyim?.."
"Sen ne yapıyorsun?"
"Ne yapayım? İki çocuk... Nerden çıkardı sanki şu Almanya'yı?.."
"Elden ne gelir?.. Alışacaksın artık. Alışman gerekiyor."

"Nereye gidiyoruz dayı?" diyor.
"Dişçiye."
"Nee!"
Bunu da annesinden öğrenmiş.
"Yok yok..." diyorum.
Kaygılanıyor yine de.
"Hava ne güzel. Biraz yürüyoruz. Kötü mü?"
Durağı geçiyoruz. Yol uzarsa, belki bir şeyler bulurum söyleyecek. Yürüyoruz. Dörtyol ağzında duruyoruz.
"Seninle çocuk bahçesine gidelim mi?" diyorum.
"Kapalı." diyor.
"Olsun."
"Salıncakları kaldırmışlar."
"Otururduk, ha?"

***

"Deden aklında mı?" diyorum. "Yoksa unuttun mu dedeni?"
"Unutmadım." diyor.
Gülüyor.
"Masanın üstüne çıkmıştım, bacağı kırılıverdi. Yere yuvarlandım."

Duruyor.

"Korktum. Ama hiç kızmadı."

Susuyoruz.

Onunla konuşmak için iyi bir yer seçmedim. Yapraksız ağaçlar, ilkyaza hazırlanan bir güneş ve bomboş bir çocuk bahçesi. Her şeyde bir üzünç... Ona anlatacağım şimdi ve belki çocuk bahçelerini sevmeyecek artık.

Biraz daha büyümüş olacak.

"Eve dönerken sana o baston gibi çikolatalardan alalım mı yine?"

"Alalım." diyor.

"Murat'a da alalım mı?"

"Alalım. Rahat vermez ki..."

Büyümüş.

"Biliyor musun, önce Murat yoktu. Değil mi, kardeşin yoktu senin. Sonra Murat oluverdi. Hep böyle. Deden vardı değil mi? Deden yok oldu sonra. Hep böyle. Herkes böyle. İnsanlar önce yokken ortaya çıkarlar, sonra bir gün giderler. Köpekler de öyle, kediler de... Hani, Hatice Hanım'ın bir sarı kedisi vardı, n'oldu?"

"Ölmüş."

"Ya, ölmüş. Hep böyle olur. Kediler de ölür, insanlar da... Herkes..."

Tıkanıyorum.

Ağlamıyor.

Kolumu sarıyorum.

"Şimdi söyle..." diyorum. "Sevim ne dedi sana?"

"Babam ölmüş."

Duruyorum.

"Annem dedi ki. Sevim yalan söylemiş, gelecekmiş."

"Sevim doğru söylemiş." diyorum. "Annen korkmuştur sana söylemeye. Senin üzülmeni ister mi hiç?.."

"İnsan ölünce, bi daha gelmez mi?"

"Gelmez. Biz de ölünce oraya gideriz."

"Nereye?"

"Bilmem. Kimse bilmez ki bunu... İnsanlar nerden geliyor? Yine dönüyorlar sonra oraya..."

Duruyorum.

"Evimize gidelim mi?" diyorum.

Başlıyor ağlamaya.

Dayım Balon Olmuş,
2000, İstanbul, s. 47

İŞ ÇOCUK KLASİKLERİ

Siyah Lale / Alexandre Dumas
Değirmenimden Mektuplar / Alphonse Daudet
Hikâyeler / Anton Çehov
Siyah İnci / Anna Sewell
Bir Yılbaşı Öyküsü / Charles Dickens
Pinokyo / Carlo Collodi
Shakespeare'den Hikâyeler / Charles Lamb ve Mary Lamb
Bir Yılbaşı Öyküsü / Charles Dickens
Sophi'nin Başına Gelenler / Comtesse De Segur
Bir Eşeğin Anıları / Comtesse De Segur
Beş Afacanın Kır Maceraları / Edith Nesbit
Demiryolu Çocukları / Edith Nesbit
Pollyanna / Eleanor H. Porter
Küçük Prenses / Frances Hodgson Burnett
Oz Büyücüsü / Frank Baum
Hasırcı Kız / Guy De Maupassant
Andersen Masalları / Hans Christian Andersen
Kimsesiz Kız / Hector Malot
Peter Pan / J. M. Barrie
Bir Gençlik Masalı / Jean Webster
Heidi / Johanna Spyri
80 Günde Dünya Gezisi / Jules Verne
Alice Harikalar Diyarında / Lewis Carroll
Ay'a Yolculuk / Jules Verne
Yeşil Işın / Jules Verne
Küçük Kadınlar / Louisa May Alcott
Tom Sawyer / Mark Twain
Define Adası / Robert Louis Stevenson
Kaçırılan Çocuk / Robert Louis Stevenson
Ölümsüz Aile / Natalie Babbitt
Mutlu Prens / Oscar Wilde
Mercan Adası / Robert Michael Ballantyne
İşte Öyle Hikâyeler / Rudyard Kipling
La Fontaine Masalları / La Fontaine

Türkiye İş Bankası'nın ilköğretim öğrencilerine karne armağanıdır.

ISBN: 978-9944-88-892-9